

Oona Kivistö

AL-HOLIN LEIRIN SUOMALAISLAPSET: UHREJA VAI TURVALLISUUSUHKIA?

Laadullinen tutkimus suomalaisten ISIS-taistelijoiden lapsista käytävästä julkisesta keskustelusta ja aiheeseen kietoutuvasta asiantuntija- ja viranomaispuheesta

TIIVISTELMÄ

Oona Kivistö: Al-Holin leirin suomalaislapset: Uhreja vai turvallisuusuhkia? Laadullinen tutkimus suomalaisten ISIS-taistelijoiden lapsista käytävästä julkisesta keskustelusta ja aiheeseen kietoutuvasta asiantuntija- ja viranomaispuheesta

Pro gradu -tutkielma, 77 s.

Tampereen yliopisto

Yhteiskuntatutkimuksen tutkinto-ohjelma

Ohjaaja: Ritva Nätkin

Kesäkuu 2020

Uutistoimisto CNN:n julkaisi maaliskuun 2019 alkupuolella videon, jossa haastateltiin Syyrian koillisosissa sijaitsevalla al-Holin leirillä oleskelevaa naista. CNN:n julkaisemassa videossa suomalaiseksi paljastunut ”Sanna” kertoi haluavansa palata Suomeen. Pian selvisi, ettei videolla esiintynyt suomalaisnainen ollut suinkaan pakolaisleirin ainoa suomalainen. Suomessa kyseinen video ja al-Holin leirin tilanne saivat nopeasti aikaan valtavan mediamyllyn, joka johti laajaan julkiseen keskusteluun pakolaisleirillä olevien suomalaisten ja -naisten tilanteesta sekä heidän auttamisestaan. Tilanne ei kuitenkaan tullut täytenä yllätyksenä Suomen päättäjille ja viranomaisille tai kansainväliselle asiantuntijayhteisölle, sillä vierastaistelijoiden ja heidän perheenjäsentensä Eurooppaan palaamiseen oltiin ehditty varautua jo useiden vuosien ajan.

Tämän Pro gradu -tutkielman tarkoituksena on tutkia ja peilata Syyrian al-Holin leirillä olevista suomalaislapsista käytyä julkista keskustelua sekä aiheen parissa työskentelevien asiantuntijoiden näkemyksiä ja ohjeistuksia tilanteeseen liittyen. Tutkielma muodostuu kahdesta aineistosta, joista ensimmäinen koostuu Helsingin Sanomien verkkolehden julkaisuihin 1.2.2019 – 16.9.2019 välisenä aikana kirjoitetuista kommentteista. Toisen aineiston muodostavat eurooppalaisen asiantuntijaverkosto Radicalisation Awareness Networkin kolme dokumenttia. Helsingin Sanomien verkkokeskustelut tarjoavat erinomaisen tilaisuuden tutkia ajankohtaista aihetta sekä sitä, miten julkisessa keskustelussa suhtaudutaan leirillä turvattomissa oloissa oleskeleviin suomalaislapsiin ja samalla heidän äiteihinsä. Radicalisation Awareness Networkin dokumentteja tutkimalla voidaan taas selvittää, miten Euroopan maiden tulisi toimia leiriltä mahdollisesti palaavien yksilöiden kanssa sekä millaisia vaikeuksia näihin palaajiin saattaa liittyä. Tutkielmassa peilataan toisiinsa kahta varsin erilaista puhetapaa: kansan käymää julkista keskustelua sekä asiantuntijaverkoston tuottamaa asiantuntija- ja viranomaispuhetta. Aineistot on analysoitu teoriaohjaavan sisällönanalyysin keinoin.

Helsingin Sanomien verkkokeskusteluista identifioitiin yhteensä viisi suurta teemaa. Nämä pääteemat kietoutuvat lasten auttamiseen ja vastaavasti lasten auttamatta jättämiseen, huostaanottoon sekä lasten ja äitien toisistaan erottamiseen, erilaisiin kuluihin ja riskeihin sekä niin sanottuun Suomi ensin -ajatteluun, sekä yhteiskuntaan ja muihin kommentoiijiin kohdistettuun kritiikkiin. Radicalisation Awareness Networkin dokumenteista tunnistettiin useita palaajiin liittyviä haasteita ja toisaalta hyviksi havaittuja toimintamalleja ja suosituksia. Verkoston asiantuntijoiden mukaan merkittävimmät vaikeudet liittyvät eri alojen toimijoiden työssään kohtaamiin ongelmiin, yhteiskunnalliseen turvallisuuteen sekä lasten terveyteen, kehitykseen ja yhteiskuntaan integroimiseen. Asiantuntijoiden esittämät suositukset sen sijaan kohdistuvat ensisijaisesti moniammatilliseen yhteistyöhön, lasten mielenterveyteen ja tilanteen arvioimiseen, lapsiin kohdistuviin interventioihin, koulujen toimintaan, huostaanottoon ja perheen kanssa työskentelyyn sekä päättäjien velvollisuuksiin.

Sekä Helsingin Sanomien verkkokeskusteluissa että Radicalisation Awareness Networkin dokumenteissa esiintyy useita keskenään samoja teemoja, kuten lasten huostaanotto sekä lasten ja äitien mahdollisesti aiheuttamat turvallisuusuhkat. Vaikka aineistoista onkin löydettävissä keskenään samoja teemoja, painotetaan ja lähestytään teemoja varsin erilailla. Siinä missä verkkokeskusteluissa korostetaan Suomen kontekstia ja Suomen kansallista etua, keskitytään RAN-verkoston dokumenteissa eurooppalaiseen kontekstiin ja lasten edun painottamiseen. Tutkielma antaakin viitteitä siitä, minkälainen ilmapiiri ja minkälaiset toimenpiteet leiriltä palaavia lapsia ja naisia saattavat Suomessa odottaa.

Avainsanat: (väkivaltainen) radikalisoituminen, väkivaltainen ekstremismi, terrorismi, al-Holin leiri, äitiys, huostaanotto, sisällönanalyysi

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck –ohjelmalla.

ABSTRACT

Oona Kivistö: The Finnish children of al-Hol refugee camp: Victims or a security threat? A qualitative research on the public-, expert-, and official discourse surrounding the children of Finnish ISIS-fighters
Master's Thesis, 77 p.

Tampere University

Degree Programme in Social Sciences

Supervisor: Ritva Nätkin

June 2020

In the beginning of March, 2019, the news agency CNN published a video interviewing a woman at the al-Hol refugee camp on the southern outskirts of Syria. The woman was named "Sanna", a Finnish citizen who wanted to come back home to Finland. Soon it was revealed that the woman on the video was far from being the only Finnish citizen at the refugee camp. In Finland, the video and the situation at the camp soon created an enormous media storm which in turn created an extensive public discourse concerning the wellbeing of the Finnish children and their mothers. However, the situation did not come as a complete surprise to Finnish politicians, officials, or to the international expert community; they had already been preparing for years for the return of foreign fighters and their families to Europe.

The aim of this thesis is to examine and mirror the public discourse concerning the Finnish children at the al-Hol refugee camp and the subsequent views and guidance given by the experts working on the subject. This thesis is based on two distinct sources: the comments on the online publications of Helsingin Sanomat between 1.2.2019 - 16.9.2019 and three documentaries produced by the Radicalisation Awareness Network, an European network of frontline practitioners and experts. The online debate on the publications of Helsingin Sanomat offers an exceptional opportunity to study the current topic as well as how the public relates and reacts to children and mothers living in unsafe conditions at the camp. On the other hand, by studying the documents produced by the Radicalisation Awareness Network, it may be possible to resolve the issue surrounding how European countries should act regarding the possible return of individuals from the camp and the subsequent threats that may occur with these individuals. This thesis aims to mirror two different types of speech: the public discourse online and the official discourse produced by the expert community. The material has been analysed using a theory-based content analysis.

There are five identifiable main themes on the online discussion concerning the publications of Helsingin Sanomat. These themes range from helping the children to abandoning them, from taking them into custody to separating mothers from their children, from risks and costs to "Finland first" mentality, and critique aimed at society and other commentators. The documents provided by the Radicalisation Awareness Network identified several risks concerning the returnees, as well as several patterns of action and recommendations found to be effective. According to the experts, the most significant areas of difficulty are: problems faced by actors in different fields of work, societal safety, and the health, development, and integration of children to society. The recommendations given by experts focused on multi-disciplinary collaboration, evaluating the situation and mental health of children, interventions aimed at children, the actions of schools, taking children into custody and working with families, and finally, the responsibilities of policymakers.

There are several themes, such as taking children into custody and the threats posed by the mothers and children alike, shared by both the online discourse at Helsingin Sanomat and the documents of Radicalisation Awareness Network. Although they share similar themes, they are approached and emphasised in quite different manners. Where the online discourse is more concerned with Finland and the wellbeing of its inhabitants, the documentary emphasises the European contexts and advancing the wellbeing of children. This thesis hopes to shed some understanding concerning the atmosphere and measures awaiting those mothers and children returning to Finland.

Keywords: (violent) radicalisation, violent extremism, terrorism, al-Hol refugee camp, motherhood, custody,

The originality of this thesis has been checked using the Turnitin OriginalityCheck service.

Sisällysluettelo

1. JOHDANTO	1
2. VÄKIVALTAINEN EKSTREMISMI, RADIKALISOITUMINEN JA TERRORISMI	4
2.1 RADIKALISOITUMINEN	5
2.2. TERRORISMI	8
3. ISIS JA VIERASTAISTELIJAT	12
3.1 MIESTEN ROOLI	13
3.2 NAISTEN ROOLI	14
3.3 LAPSET ISISIN ALUEELLA	16
4. ÄITIYS, HUOSTAANOTTO JA MUUT PERHEESEEN KOHDISTUVAT INTERVENTIOT	18
4.1 ÄITIYS	19
4.2 LASTENSUOJELU JA PERHEESEEN KOHDISTUVAT INTERVENTIOT	21
5. AINEISTO JA ANALYYSIMENETELMÄ	25
5.1 SISÄLLÖNANALYYSI	25
5.2 RADICALISATION AWARENESS NETWORK – TOIMINTA JA TYÖRYHMÄT	26
5.3 AINEISTOJEN ESITTELY	29
6. HELSINGIN SANOMIEN VERKKOOUTISTEN KIRJAVAT KESKUSTELUPALSTAT	34
6.1. LAPSIA ON AUTETTAVA	34
6.2. EDES LAPSET EIVÄT OLE AUTTAMISEN ARVOISIA	39
6.3. HUOSTAANOTTO SEKÄ LASTEN JA ÄITIEN EROTTAMINEN	43
6.4. KULUT, RISKIT JA SUOMI ENSIN-AJATTELU	47
6.5. KRITIIKKI YHTEISKUNTAAN JA KANSSAELÄJIÄ KOHTAAN	53
7. RADICALISATION AWARENESS NETWORKIN NÄKEMYKSET	58
7.1. JO KOHDATUT JA MAHDOLLISESTI VASTAAN TULEVAT VAIKEUDET	58
7.2. TOIMIJOILLE SUUNNATUT SUOSITUKSET	64
8. JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	71
LÄHTEET	78
AINEISTOLÄHTEET	83
TAULUKOT	85

1. JOHDANTO

”Minun mielestäni niiden lasten pitää päästä Suomeen. Heillä on tähän kaikki juridiset ja myöskin inhimilliset syyt. Sanoisin niinkin päin, että kyllä niiden äitien mukaantulo on sellainen asia, mitä pitää hyvin vakavasti harkita. Kyllä lapsi-äiti-suhde tulee myöhempään käyttäytymiseen vaikuttamaan hyvin paljon eli niiden kokemusten lisäksi, mitä lapsilla on leireistä, toki äiti on ollut heille se läheinen henkilö”

Näin kommentoi presidentti Tarja Halonen heinäkuussa 2019, kun häneltä kysyttiin, miten Suomen tulisi hänen mielestään toimia al-Holin leirillä olevien suomalaislapsien ja -naisten suhteen (Iltalehti 18.7.2019). Vuoden 2019 alkupuolella uutisoitiin paljon ISISin tilanteen heikkenemisestä ja sen myötä Suomeen mahdollisesti takaisin pyrkivistä taistelijoista. Keskustelu niin sanottujen ISIS-taistelijoiden lapsista ja heidän äideistään alkoi, kun CNN ja YLE (2019) uutisoivat maaliskuussa 2019 al-Holin leiriltä löydetystä suomalaisesta ”Sannasta” ja hänen 13-vuotiaasta tyttärestä, jotka kertoivat tahtovansa palata Suomeen. ”Sanna” ja hänen tyttärensä eivät kuitenkaan ole ainoat al-Holin leirillä olevat suomalaiset, sillä leirillä on tiedettävästi ainakin 11 aikuista suomalaista naista ja 33 lasta (YLE 23.5.2019).

Ilmiön taustalla on Syyrian sisällissota, joka on repinyt maata vuodesta 2011 alkaen. Satoja tuhansia ihmisiä on kuollut ja melkein viisi miljoonaa syyrialaista on jättänyt kotinsa. Samalla kun syyrialaiset ovat jättäneet kotejaan, on merkittävä joukko ulkomaalaisia matkustanut Syyriaan. Nämä ulkomaalaiset ovat matkustaneet sota-alueelle osallistuakseen konfliktiin tavalla tai toisella. Aluksi Syyrian sota-alueelle matkustaneet ulkomaalaiset tulivat Syyriaa ympäröivistä Arabimaista, mutta myöhemmin alueelle alkoi matkustaa ihmisiä myös Euroopan Unionin maista, Turkista, Venäjältä ja jopa Australiasta, Kiinasta Ja Yhdysvalloista. (De Bont, Weggemans, Peters & Bakker 2017, 3.) Euroopasta lähteneiden vierastaistelijoiden määrän on arvioitu olevan 4 000 – 5 000 henkilön välillä (Suojelupoliisi 2017). Sen sijaan Suomesta Syyrian ja Irakin taistelualueelle on viranomaisten mukaan matkustanut vuodesta 2012 vuoteen 2016 mennessä noin 80 viranomaisten tunnistamaa henkilöä. Alueelta palanneita henkilöitä on noin 20. Näihin lukuihin ei kuitenkaan ole laskettu alueelle matkustaneita, siellä syntyneitä tai sieltä palanneita lapsia. Vaikka lukua voidaan pitää määrällisesti pienenä, on luku kansainvälisesti vertailtuna ja suhteessa Suomen väestön määrään

varsin suuri. Lisäksi ilmiön yhteiskunnallinen vaikutus on lukua suurempi, jonka vuoksi toimintamallin laatiminen palaajien kanssa toimimiseksi on nähty tärkeänä. (Sisäministeriö 2017, 3.)

Suojelupoliisin (2017) mukaan vierastaistelijailmiö aiheuttaa pitkäaikaisen terrorismin uhan Eurooppaan, sillä vierastaistelijoiden osittaisenkin paluun uskotaan lisäävän terroristista toimintaa. Myös taistelijoiden perheenjäsenet voivat nostaa terrorismin uhkaa (sisäministeriö 2018c, 13). Palaajiin liittyvän toiminnan tavoitteena onkin pienentää heihin mahdollisesti liittyvää yksilöllistä ja moninaista turvallisuusriskiä. Turvallisuusriski voi kohdistua palaajien lähipiiriin, esimerkiksi lähisuhde- tai perheväkivaltana, tai palaajiin itseensä, esimerkiksi itsemurha-alttiutena, itsetuhoisena käytöksenä tai mielenterveysongelmina. Näiden lisäksi turvallisuusriski voi ilmentyä väkivaltaisena käyttäytymisenä muissa sosiaalisissa yhteyksissä, kuten väkivaltana koulussa tai katuväkivaltana. Vakavimpana uhkana pidetään kuitenkin valtioon kohdistuvaa terrori-iskun tai joukkosurman uhkaa. Uhkana voidaan pitää myös joihinkin yksilöihin tai yhteisöihin kohdistuvaa väkivaltaisen ekstremismin uhkaa sekä toimintaa, jonka tarkoituksena on radikalisoida muita yksilöitä sekä rekrytoida heitä väkivaltaiseen ja aatteella perusteltuun toimintaan. (Sisäministeriö 2017, 5.) Tämän lisäksi alueelta palaavat voivat myös jakaa osaamistaan terroristisesta toiminnasta kotimaassaan (sisäministeriö 2018c, 13). Väkivallan uhka ei kuitenkaan välttämättä ilmene heti, vaan esimerkiksi traumatisoituneiden ja ilman hoitoa jääneiden lasten ja aikuisten kohdalla uhka voi ilmetä pidemmän ajan kuluttua. Edellä mainitut seikat ilmentävätkin, että toimenpiteitä tulee kohdistaa Syyrian ja Irakin taistelualueelta palaaviin henkilöihin, jotta väkivallan riskiä saadaan pienennettyä. (Sisäministeriö 2017, 5).

Monikansallisena terroristijärjestönä pidetty ISIS (the Islamic State in Iraq and Syria) sai alkunsa Irakin Al-Qaidasta vuonna 1999. Ryhmän tavoitteena on ollut kaataa Irakin hallitus ja perustaa Islamilainen valtio. (Smith & Page 2015, 8.) Vuosien 2010-2013 aikana se onnistui laajentamaan alueitaan, mutta käänteentekevä nousun se teki vuonna 2014 vallatessaan Mosulin ja perustaessaan niin sanotun kalifaatin (al-Istrabadi & Ganguly 2018,3). Tässä tutkielmassa tullaan miespuolisten ISIS-taistelijoiden sijaan suuntaamaan katse alueella syntyneisiin ja kasvaneisiin lapsiin – erityisesti suomalaislapsiin. Tutkielman alkuperäisenä tarkoituksena oli keskittyä Syyriaan konfliktialueille matkustaneisiin suomalaisiin miehiin, naisiin ja heidän lapsiinsa, mutta alkuvuodesta 2019 syntynyt vilkas keskustelu al-Holin leirillä olevista suomalaislapsista ja -naisista tarjosi uudenlaisen tulokulman tutkielman tekemiselle. Syyrian koillisosassa sijaitseva pakolaisleiri perustettiin alkujaan vuonna 1991 Persianlahden sodan aikoihin. Nykymuotoonsa leiri kasvoi kuitenkin loppuvuodesta 2018 ISISin menettäessä viimeisetkin hallitsemansa alueet Syyriassa ja ISISin naisjäsenten paetessa

lapsineen leirille. Leirin alkeellisissa oloissa on arvioitu olevan yhteensä noin 70 000 ihmistä, joista jopa 50 000 on kerrottu olevan lapsia. (HS 31.5.2020a.) Aihe onkin kaikessa ajankohtaisuudessaan erittäin mielenkiintoinen ja tutkimuksen arvoinen. Kyseessä ei suinkaan ole vain muutamaa valtiota koskettava ongelma, sillä leirin naisjäseniä on yli viidestäkymmenestä maasta (HS 31.5.2020). Suomi ja moni muu Euroopan maa joutuukin varsin uudenlaisen haasteen eteen miettiessään, miten konfliktialueelta palaavien ja hyvin mahdollisesti radikalisoituneiden yksilöiden kanssa tullaan toimimaan. Tästä syystä tutkielmassa tullaan pureutumaan asiantuntijoiden antamiin suosituksiin ja toimintaohjeisiin. Toisaalta palaajiin liittyvät negatiivinen yhteiskunnallinen keskustelu, islamofobia ja terrori-iskujen pelko voivat myös negatiivisesti vaikuttaa yhteiskunnan sosiaaliseen yhtenäisyyteen (sisäministeriö 2017, 8—9), minkä vuoksi on aiheellista tarkastella myös aiheesta käytävää julkista keskustelua.

Tässä tutkielmassa katse käännetään siis Syyrian konfliktialueella oleskelevien aikuisten suomalaisten sijaan lapsiin. Vaikka tutkielma kohdistaa katseensa ensisijaisesti al-Holin leirillä oleviin suomalaislapsiin, ovat lapsien äidit ja äitiyteen kietoutuvat näkökulmat myös vahvasti läsnä. Tämän tutkielman tavoitteena onkin peilata toisiinsa Helsingin Sanomien verkkouutisiin kirjoitettuja kommentteja sekä eurooppalaisen asiantuntijaverkosto Radicalisation Awareness Networkin (RAN) näkemyksiä Suomeen ja Eurooppaan mahdollisesti saapuvista ISIS-taistelijoiden lapsista. Tutkielmassa tullaan sisällönanalyysin keinoin tarkastelemaan Helsingin Sanomien verkkolehden uutisiin 1.2.2019 – 16.9.2019 välisenä aikana kirjoitettuja kommentteja näihin lapsiin, ja samalla heidän äiteihinsä, liittyen. Tutkielman toisen aineiston muodostavat Radicalisation Awareness Networkin kolme dokumenttia, joita tullaan myös analysoidaan sisällönanalyysin avulla. Dokumenteista analysoidaan erityisesti lasten Eurooppaan saapumiseen liittyviä ongelmia ja haasteita sekä toisaalta sitä, miten viranomaisten tulisi tilanteessa toimia ja mitä olisi hyvä ottaa huomioon. Toisin sanoen, tutkielmassa pyritään peilaamaan toisiinsa aiheesta käytävää julkista keskustelua sekä asiantuntijoiden ohjeistuksia aiheeseen liittyen. Tutkimuskysymyksenä onkin: *millaista keskustelua Suomeen al-Holin leiriltä mahdollisesti saapuvista ISIS-taistelijoiden lapsista käydään Helsingin Sanomien verkkokeskusteluissa ja miten keskustelu peilautuu Radicalisation Awareness Networkin asiantuntijoiden viranomaispuheeseen?*

Tutkielmassa tukeudutaan pitkälti politiikan tutkimukseen, jossa keskiössä ovat erityisesti terrorismin ja radikalisoitumisen tutkimus. Tutkielman seuraavassa luvussa esitellään radikalisoitumiseen ja terrorismiin liittyvää aiempaa tutkimusta sekä sitä, miten radikalisoituminen ja terrorismi toisaalta eroavat toisistaan ja liittyvät toisiinsa. Kolmas luku keskittyy kuvaamaan ISIS-järjestön historiaa sekä

terroristijärjestykseen kuuluvien miesten, naisten ja lasten rooleja ja elämää ISISin hallitsemilla alueilla. Radikalisoitumisen ja terrorismin tutkimuksen lisäksi tutkielman teoreettinen kirjallisuus pohjautuu perhetutkimukseen ja sosiaalityölliseen tutkimukseen. Luvussa neljä keskittyy lähemmin äitiyteen liittyviin odotuksiin ja äitiyden historiaan sekä lastensuojelullisiin toimenpiteisiin. Viidennessä luvussa avataan tutkielmassa käytettyä analyysimenetelmää, eli sisällönanalyysia, esitellään Radicalisation Awareness Networkin toimintaa ja organisaation rakennetta sekä kuvaillaan tutkielmassa käytettyjen aineistojen keräämistä ja analyysiprosesseja. Luvut kuusi ja seitsemän kattavat aineistojen analyysiosuudet. Luvussa kuusi kuvataan viiden pääteeman avulla Helsingin Sanomien verkkouutisissa käytyä keskustelua al-Holin leirin suomalaislapsista. Luvussa seitsemän sen sijaan esitellään RAN-verkoston asiantuntijoiden tunnistamia, aiheeseen liittyviä haasteita sekä hyväksi havaittuja kokemuksia ja suosituksia. Tutkielman viimeisessä luvussa aineistoja peilataan toisiinsa, tarkastellaan aineistoista esiin nousseita samankaltaisuuksia ja eroavaisuuksia sekä pohditaan, mihin suuntaan tilanne on kehittymässä.

2. VÄKIVALTAINEN EKSTREMISMI, RADIKALISOITUMINEN JA TERRORISMI

Tämän tutkielman kannalta on olennaista pyrkiä määrittelemään väkivaltainen ekstremismi, radikalisoituminen ja terrorismi. Koska edellä mainitut käsitteet kietoutuvat toisiinsa, on hyödyllistä määritellä myös näiden käsitteiden väliset erot. Sisäministeriö (2016, 11) viittaa väkivaltaisella ekstremismillä väkivallan käyttöön, sillä uhkaamiseen, siihen kannustamiseen tai sen käytön oikeuttamiseen ideologialla tai aatemaailmalla perustellen. Henkilö voi liittyä väkivaltaisiin ekstremistisiin ryhmiin tai toimintaan väkivaltaisen radikalisoitumisen myötä. Radikalisoitumisen sisäministeriö (2016, 11) sen sijaan määrittelee prosessiksi, jonka myötä yksilö päätyy joko käyttämään väkivaltaa tai uhkaamaan sillä, kannustamaan siihen tai oikeuttamaan väkivallankäytön aatemaailmalla perustellen. Äärimmäisissä tapauksissa väkivaltainen radikalisoituminen voi johtaa terroristisiin tekoihin. Ekstreemistinen väkivalta kohdistetaan usein viholliseksi määriteltyyn yksilöön tai ryhmään, mutta se ei ole aina kumouksellista. Väkivaltainen ekstremismi ei kuitenkaan ole rikosoikeudellinen käsite. On myös tärkeää erottaa väkivaltainen ekstremismi ja terrorismi toisistaan, sillä siinä missä terrorismi on aina väkivaltaista ekstremismia, eivät kaikki väkivaltaisen

ekstremismin muodot ole automaattisesti terrorismia. (Em, 11.) Tässä luvussa tullaan keskittymään tarkemmin juuri radikalisoitumiseen ja terrorismiin.

2.1 Radikalisoituminen

ICCT:ssa (International Centre for Counter-Terrorism) terrorismitutkijana työskentelevän Alex Schmidin (2013, 1) mukaan termejä radikalisoituminen ja deradikalisoituminen käytetään nykyisin erittäin paljon. Tästä huolimatta tutkijat eivät edelleenkään ole saavuttaneet täyttä ymmärrystä siitä, mitä radikalisoituminen tarkalleen on, mikä radikalisoitumisen aiheuttaa tai miten radikaaleina, väkivaltaisina ekstremisteinä tai terroristeina pidetyt yksilöt voidaan deradikalisoida. (Schmid 2013, 1; Neumann 2013, 874.) Perustasolla radikalisoituminen voidaan määritellä prosessiksi, jonka myötä yksilö muuttuu ekstremistiksi. Useimmat radikalisoitumista tutkineet tutkijat pitävät radikalisoitumista nimenomaan prosessina, sillä yksilöiden ei uskota muuttuvan ekstremisteiksi yhdessä yössä tai omaksuvan ekstremistisen ajattelutavan jonkun yhden tietyn vaikutuksen myötä. Radikalisoitumista kuvaavissa malleissa radikalisoituminen käsitteellistetäänkin ajan myötä tapahtuvaksi kehityskuluksi, johon liittyy monia eri tekijöitä. (Neumann 2013, 874.)

Puolalaisen sosiologin ja terrorismitutkijan Marc Sagemanin (2004, 99) mukaan akateemisen tutkimuksen parissa ei olla onnistuttu löytämään yhtä ja yleistä persoonallisuustyyppiä, jolla olisi todettu olevan taipumus terrorismiin. Tästä syystä eri taustatekijöistä, kuten iästä, sukupuolesta, kansallisuudesta, uskonnosta, koulutuksesta tai sosioekonomisesta taustasta ei yksin sellaisenaan ole hyötyä mahdollisten terroristien tunnistamisessa (em., 99). Radikalisoituneilla henkilöillä ei olekaan olemassa yhtä profiilia, vaan radikalisoitumisen taustalla nähdään olevan monia erilaisia syitä. Nämä taustalla vaikuttavat tekijät liittyvät niin yksilöön, yksilön elämäntilanteeseen kuin yhteiskuntaankin. Merkittävimminä tekijöinä voidaan mainita syrjintä, rasismi ja ulkopuolisuuden kokemukset. Lisäksi syrjäytyminen ja toimeentulo-ongelmat voivat osaltaan edistää radikalisoitumista, mutta ne eivät kuitenkaan yksin selitä sitä. Tilannetekijät ovatkin sidoksissa siihen, miksi joku radikalisoituu ja toinen ei. (Sisäministeriö 2016,11.) Terrorismia ja muuta poliittista väkivaltaa tutkineen Teemu Tammikon (2019, 55) mukaan yksilön ollaan perinteisesti nähty ensin omaksuvan jonkin väkivaltaan kannustavan ideologian, jonka jälkeen yksilö on alkanut toimia väkivaltaisesti. Tällöin yksilö on radikalisoitunut eli sisäistänyt tällaisen väkivaltaan kannustavan ideologian. Näin ei kuitenkaan kaikissa tapauksissa ole, vaan merkittävinä tekijöinä voivat toimia myös esimerkiksi jännitys ja seikkailu. Usein poliittiseen väkivaltaan mukaan lähtevät yksilöt ovat myös jo valmiiksi väkivaltaisia,

jolloin väkivaltainen organisaatio tarjoaa yksilölle keinon käyttää väkivaltaa ”oikeutetusti” . (Em., 55.)

Muun muassa islamofobiaa, poliittista väkivaltaa ja valvontaa tutkinut Arun Kundnani (2012) on tarkastellut radikalisoitumisen konseptin kehittymistä. Kundnani (2012) onkin pyrkinyt osoittamaan, kuinka eräiden johtavien radikalisoitumistutkijoiden analyysit ovat pohjautuneet enemmänkin valtioiden omiin tavoitteisiin ja päämääriin, kuin aiheen objektiiviseen tutkimiseen. Vuodesta 2004 lähtien radikalisoituminen on ollut keskeinen termi terrorismin tutkimuksen parissa sekä terrorismin torjuntaan liittyvässä päätöksenteossa. Termillä on ollut merkittävä osa myös George W. Bushin julistamassa terrorismin vastaisessa sodassa. Syyskuun 2001 terroritekojen jälkeen vaiettiin pitkälti terrorismin syistä, sillä tuolloin uskottiin, ettei terrorismille yksinkertaisesti ollut mitään muuta selitystä, kuin sen harjoittajien pahuus. Terrorismista tulikin ”paholaisen ideologia”, jonka ei nähty vaativan sen tarkempaa analysointia. 2000-luvun alussa alettiin puhumaan niin sanotusta ”uudesta terrorismista”, jolla viitattiin fundamentalistiseen väkivaltaan, jonka juurten nähdään olevan fanatismeissa. ”Vanha terrorismi” sen sijaan on nationalismin, kommunismin tai fasismin inspiroima terrorismin poliittinen muoto. (Kundnani 2012, 4.) Merkittävin ero ”uuden ja vanhan terrorismin” välillä on, että ”uuden terrorismin” nähtiin pohjautuvan islamin uskoon (em., 2012, 5). Myöhemmin syntyi radikalisoitumisen diskurssi, jonka myötä alettiin tutkimaan, kuinka terroristeja ”syntyi”. Diskurssi mahdollisti terrorismin syistä keskustelemisen ja tutkimisen sekä tarjosi analyttisen pohjan ennaltaehkäiseville strategioille. (Kundnani 2012,4.)

Terrorismeissa mukana olevilla yksilöillä on monenlaisia taustoja ja heidän radikalisoitumisprosessinsa ovat varsin erilaisia (Bjørge 2011, 278). Schmidin (2013) mukaan radikalisoitumisen syitä analysoitaessa tulisi keskittyä kolmeen eri tasoon: mikrotasoon, mesotasoon ja makrotasoon. Mikrotasolla Schmid viittaa ensisijaisesti yksilötasoon, johon nähdään kuuluvan esimerkiksi yksilön identiteettiongelmat, epäonnistunut integraatio, syrjäytymisen tunne, marginalisoituminen, syrjintä, nöyryytys ja stigma. Mesotasolla viitataan taas laajempaan radikaaliin ympäristöön, joka voi tukea yksilöä radikalisoitumaan. Tästä voi seurata terrorististen organisaatioiden muodostumista. Makrotasossa sen sijaan otetaan huomioon esimerkiksi hallituksen ja yhteiskunnan rooli radikalisoitumisprosessissa (Schmid 2013, 4.) Poliittista ekstremismia, terrorismia ja äärioikeiston harjoittamaa väkivaltaa muun muassa tutkinut norjalainen Tore Bjørge (2011) sen sijaan lähestyy radikalisoitumisprosessia neljän dynaamisen ulottuvuuden kautta, jotka hän on nimennyt seuraavasti:

Ideologinen/poliittinen motivaatio \leftrightarrow Ei-ideologinen/ei-poliittinen motivaatio
Johtaja/korkea asema ryhmässä \leftrightarrow Seuraaja /vahva tarve kuulua ryhmään
Sosiaalisesti hyvin sopeutuva \leftrightarrow Marginalisoitunut/heikot sosiaaliset resurssit
Korkea sensaatiohakuisuus \leftrightarrow Matala sensaatiohakuisuus

Bjergon (2011, 279) mukaan terroristinen ryhmä muodostuu eri tyyppisistä yksilöistä, joilla kaikilla on omat, erilaiset radikalisoitumispolkunsa. Yllä mainitut ulottuvuudet tulee hänen mukaansa ymmärtää staattisten asemien sijaan dynaamisina. Tämä tarkoittaa, että kuka tahansa voi elämänsä, radikalisoitumisprosessinsa ja terroristisen uransa aikana siirtyä jatkumon yhdestä päästä toiseen tai liikkua sen ulottuvuuksien välillä. Toisaalta yksilölliset piirteet ja ominaisuudet voivat tehdä jostain tietystä asemasta yksilölle sopivamman ja näin ollen pysyvemmän aseman. Esimerkiksi seuraajana aloittanut yksilö voi muuttua johtajaksi tai korkean statuksen omaavaksi. Toisaalta prosessi voi toimia myös toisinpäin, jolloin esimerkiksi korkean aseman omaava yksilö saattaa marginalisoitua ekstremistisen toiminnan seurauksena. Erilaisilla ihmistyypeillä onkin usein erilaisia rooleja ryhmässä. (Bjergo 2011, 279.)

Sisäministeriön (2016, 11) mukaan väkivaltaista radikalisoitumista ja ekstremismiä on erityisen tärkeä ennalta ehkäistä yksilöiden ja yhteisöjen turvallisuuden, yleisen turvallisuuden tunteen sekä yhteiskuntarauhan vuoksi. Väkivaltainen ekstremismi on omiaan lisäämään eri väestöryhmien välistä jännitettä. Lisäksi ekstremistinen väkivalta on itseään kiihdyttävä ilmiö. Ekstremistinen väkivalta aiheuttaakin usein väkivallan kierteen, jossa samanmielisiä rohkaistaan väkivaltaan ja jossa muita väkivaltaisista ääriliikkeitä provosoidaan vastaiskuihin. (Sisäministeriö 2016, 12.) Suomessa väkivaltaista radikalisoitumista ja ekstremismiä on ennalta ehkäisty tavoitteellisesti vuodesta 2012 alkaen ensimmäisen kansallisen toimenpideohjelman myötä (sisäministeriö 2020, 12). Suomessa poliisilaitosten yhteydessä toteutetaan moniammatillista Ankkuritoimintaa, jossa poliisi, sosiaalityöntekijä, psykiatrinen sairaanhoitaja ja nuorisotyöntekijä pyrkivät katkaisemaan nuorten rikoskierteitä. Myös väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennalta ehkäisy kuuluu Ankkuritoiminnan tehtäviin. (Sisäministeriö 2017, 30—31.) Ankkuritoiminnan ensisijaisena kohderyhmänä ovat alle 18-vuotiaat lapset ja nuoret, jotka oireilevat rikoksilla sekä asiakkaat, jotka ovat riskissä radikalisoitua väkivaltaiseen ekstremismiin. Väkivaltaiseen ekstremismiin ei ole asetettu ikärajoja. (Sisäministeriö 2019, 24.) Ennalta ehkäisyn kohteena ovat uskonnolla perustellun väkivaltaisen ekstremismin lisäksi väkivaltainen ulkoparlamentaarinen äärioikeisto ja -vasemmisto, radikaalit vaihtoehtoliikkeet sekä yksittäiset toimijat (em., 2020, 14). Koska tämän tutkielman aihepiiri liittyy vahvasti ISISin hallinnon alla eläneisiin ja tällä hetkellä al-Holin leirillä oleskeleviin

lapsiin, tullaan tässä tutkielmassa pääasiassa keskittymään uskonnolla perusteltuun väkivaltaiseen ekstremismiin.

2.2. Terrorismi

Terrorismia ja poliittista väkivaltaa länsimaissa tutkineen valtiotieteilijä Leena Malkin (2014, 16) mukaan terrorismilla – kuten radikalisoitumisellakaan - ei ole olemassa yhtä universaalisti hyväksyttyä määritelmää tutkimuksen tai diplomaattisen keskustelun alueella. Yhtenä Britannian johtavana terrorismin asiantuntijana pidetyn Paul Wilkinsonin (1989, xi) mukaan juuri terrorismin määritelmä on vaikeuttanut terrorismiin liittyvää debattia ja tutkimuksellista analyysia. Vaikka useimmilla ihmisillä on ainakin jonkinlainen käsitys terrorismista, puuttuu heiltä usein tarkempi ja konkreettisempi terrorismin määritelmä. Tämä epätarkkuus on osittain median ylläpitämää, sillä se on ajan saatossa kutsunut varsin monenlaisia väkivaltaisia tekoja terrorismiksi yrittäessään saavuttaa mahdollisimman paljon näkyvyyttä niin ruudussa kuin painetun tekstin muodossa. (Whittaker 2003, 5.) Termiä käytetään siis varsin huolimattomasti monenlaisista väkivaltaisuuksista, joka tekee terrorismin erikoispiirteiden ymmärtämisestä entistä vaikeampaa (Thackrah 1989, 25).

Sisäministeriön (ei päivämäärää) määritelmän mukaan terrorismi on väkivaltaa tai sillä uhkaamista tavoitteiden saavuttamiseksi ja pelon tai levottomuuden aiheuttamiseksi. Terrorismi kattaa toiminnan, joka sisältää joko kansallisen lain tai kansainvälisen oikeuden vastaisia tekoja, väkivaltaa tai väkivallalla uhkaamista sekä pelon tai levottomuuden aiheuttamisen tavoittelua. Terroristisessa tarkoituksessa tehtävät rikokset on kirjattu Suomen rikoslain 34 a – lukuun. (Em.) Identifioituminen johonkin aatteeseen tai ideologiaan ei kuitenkaan vielä tee yksilöstä terroristia. Useat ihmiset jakavatkin radikaaleja ja ekstremistisiä mielipiteitä ja uskomuksia sekä kuuluvat radikaaleihin tai jopa laittomiin poliittisiin järjestöihin. Heitä ei kuitenkaan voida pitää terroristeina, elleivät he käytä väkivaltaa omien uskomustensa saavuttamiseksi. Ero ekstremistin ja terroristin välillä onkin se, että terroristi on sitoutunut käyttämään väkivaltaa saavuttaakseen tavoitteensa. (Whittaker 2003, 9.)

Myös Suomi on kohdannut terrorismin määrittelyyn liittyviä vaikeuksia. Historioitsija Teemu Keskisarjan (2015) mukaan Suomea voitiin kuvailla terrorismin potentiaalisiksi pikkujättiläiseksi vuosien 1905-1906 välisenä aikana. Keskisarja viittaa tällä vuoden 1904 tapahtumiin, jolloin suomalainen virkamies Eugen Schauman ampui senaatin portaissa venäläisen kenraalikuvernööri Nikolai Bobrikovin ja itsensä. Schaumanin teon taustalla oli kokemus Suomen sortamisesta. On kuitenkin näkökulmasta kiinni, nähdäänkö Schauman terroristina vai isänmaansa puolustajana.

(Keskiarja 2015.) Malkin (2014, 21) mukaan kyse onkin niin sanotusta ”toisen terroristi on toisen vapaustaistelija” -dilemmasta, jolla tarkoitetaan kansallisen itsenäisyystaistelijan ja terroristin väliseen suhteeseen liittyvää kiistakysymystä.

Terrorismi eroaa oleellisesti tavallisesta rikollisuudesta, jonka vuoksi onkin hyödyllistä erottaa terroristit tavallisista rikollisista. Kuten terroristit, myös rikolliset käyttävät väkivaltaa jonkin tietyn päämäärän saavuttamiseksi. Vaikka väkivallan teko itsessään voi olla samanlainen, kuten esimerkiksi ampuminen tai kidnappaaminen, teon motivaatio tai tarkoitusperä ei ole. Rikollinen käyttää väkivaltaa pääasiassa itsekkäistä ja henkilökohtaisista syistä, yleensä saavuttaakseen jotain materiaalista. Päinvastoin kuin terrorismissa, rikollisella toiminnalla ei pyritä luomaan psykologisia seurauksia. (Whittaker 2003, 9.) Terrori-iskujen pääasiallisena tarkoituksena ei sen sijaan ole materian saavuttaminen, vaan jokin laajempi tai poliittisempi päämäärä (Malkki & Paastela 2007, 41). Whittaker (2003, 9) esimerkiksi esittää, että terroristi ei toimi puhtaasti itsekkäistä syistä, eikä hänen tarkoituksenaan ole rikastua tai tyydyttää henkilökohtaisia tarpeita. Whittaker näkeekin terroristin pohjimmiltaan altruistina, joka uskoo toimivansa yhteisen hyvän saavuttamiseksi – ainakin terroristisen järjestön näkökulmasta. (Em. 2003, 9.) Malkin & Paastelan (2007, 41) mukaan useat terroristiset liikkeet ovat kuitenkin tehneet tekoja, joiden tarkoituksena on ollut juurikin materiaalsen edun, kuten rahoituksen tai muiden resurssien, hankkiminen.

Terrorismin historia

Malkin (2014, 15) mukaan terrorismin tutkimus tutkimusalana syntyi 1970-luvulla, jolloin alkusysäyksen tutkimukselle antoivat 1960- ja 1970-luvuilla tapahtuneet iskut. Iskujen lisääntyessä terrorismista haluttiin saada tutkimustietoa. Vaikka terrorismilla ei nykyisinkään ole yhtä hyväksyttyä määritelmää, on sillä kuitenkin ollut ainakin jossain määrin hyväksytty määritelmä 1930-luvulta lähtien. Esimerkiksi vuoden 1937 neuvotteluissa terrorismi määriteltiin rikollisiksi teoiksi, jotka kohdistuvat valtioihin ja joiden tavoitteena on terrorisoida tiettyjä henkilöitä, ihmisryhmiä tai laajempaa yleisöä. (Malkki 2014, 15—20.) Terrorismi on käsite, joka saa uusia piirteitä ajan kuluessa ja tilanteiden muuttuessa. Historiallisella ja vallitsevalla poliittisella tilanteella onkin vaikutusta siihen, mitä milloinkin pidetään terrorismina. (Malkki & Paastela 2007, 23.) Terrorismin käsitteen määrittelyn taustalla on poliittinen valtataistelu (Malkki & Paastela 2007, 28; Whittaker 2003, 11). Kamppailussa onkin kyse vallasta ja siitä, kenen puolella kukakin on. Toisen valtion vihollisen toiminnan kutsuminen terrorismiksi tarkoittaa, että vihollista vastaan käytävää taistelua pidetään hyväksyttävänä. Syyskuun 2001 iskujen ja terrorismin vastaisen sodan julistamisen myötä omien vihollisten näkeminen terroristeina on tavallaan toiminut toiminnan legitimoijana. (Malkki &

Paastela 2007, 28—29.) Toisen maailmansodan jälkeen terrorismilla on kuvattu pääasiassa muiden kuin valtioiden toimintaa ja siihen kietoutuivat olennaisesti siirtomaavaltoja vastaan käydyt itsenäisyystaistelut. 1960-luvun loppua on sen sijaan pidetty modernin terrorismin nousun aikana ja 1970-lukua yleisesti terrorismin aikakautena. (Em., 22—24.)

1960-1970-luvuilla terrorismia tarkasteltiin pitkälti vallankumouksellisesta kontekstista, samalla kun etnonationalistit ja separatistit muokkasivat edelleen yleistä ymmärrystä terrorismin luonteesta. 1980-luvulle tultaessa terrorismia alettiin sen sijaan pitää laskelmoituina tekoina horjuttaa länsimaita. 1980-luvun puolessa välissä useat amerikkalaisten diplomaattisiin ja sotilaallisiin kohteisiin kohdistetut itsemurhaiskut kuitenkin keskittivät huomion pääasiassa eri valtioiden tukemaan terrorismiin ja sen uhkaan. Esimerkiksi Iranin, Irakin, Libyan ja Syyrian tiedettiin tukevan terrorismia ja jopa teetättävän terroristisia tekoja. Tämän myötä terrorismia alettiin pitämään salaperäisenä tai jonkinlaisena korvaavana sodankäynnin muotona, jossa heikompi valtio voi haastaa suurempaa ja voimakkaampaa vastapuolta ilman pelkoa kostosta. (Whittaker 2003, 6.)

Terrorismin ominaispiirteet

Vaikka terrorismilla ei ole selkeää yhtä yleisesti hyväksyttyä määritelmää, on tutkijoilla ja hallituksilla jonkinlainen yhteinen käsitys siitä, mitä terrorismi pitää sisällään. Yleisesti hyväksytty ajatus on, että terrorismi on terminä halveksuva. Terrorismi on siis jotain, mitä pahat ihmiset tekevät. (Richardson 2007, 3; Thackrah 1989, 24.) Yhtä mieltä ollaan nykyisin myös siitä, että terrorismiin kuuluu ennalta suunniteltu ja useimmiten siviileihin kohdistuva väkivallan käyttö, jonka tarkoituksena on saavuttaa psykologisia vaikutuksia ja pelkoa suuremman joukon keskuudessa. Erimielisyydet sen sijaan liittyvät ilmiön rajaamiseen ja erityisesti siihen, mitkä tietyt ryhmät tai väkivaltaiset liikkeet sisällytetään terrorismin määritelmään ja mitkä jätetään sen ulkopuolelle. (Bjørge 2005, 1—2.) Richardson (2007) listaa myös muita terrorismin ominaispiirteitä. Richardsonin mukaan terroristisella teolla on aina poliittinen tarkoitus, ja jos näin ei ole, voidaan tekoa pitää yksinkertaisesti rikoksena. Toiseksi, ollakseen terrorismia, tulee tekoon liittyä väkivaltaa tai sillä uhkaamista. (Richardson 2007, 4—6.)

Nykyisin useimmat tutkijat ja hallitukset ovat yhtä mieltä myös siitä, että terrorismi on ideologian tai liikkeen sijaan enemmänkin yhdistelmä eri taistelumetodeja ja -strategioita. (Bjørge 2005, 1—2.) Terrorismi onkin taktiikka, jota monet eri ryhmät eri puolella maailmaa käyttävät saavuttaakseen erilaisia tavoitteitaan (Richardson 2007, 40). Terrorismia harjoitetaan niin köyhissä ja rikkaissa, kuin demokraattisissa ja autoritaarisissakin maissa (Bjørge 2005, 2; Richardson 2007, 40). Vaikka

nykyisin termi terroristi tuo mieleen kuvan radikaalista islamistifundamentalistista Lähi-Idästä, tulee kuitenkin muistaa, että terrorismia ovat harjoittaneet ja harjoittavat tälläkin hetkellä monenlaiset toimijat: äärioikeisto, äärivasemmisto, ateistit, kristityt, juutalaiset, muslimit, hindut ja muut uskontoryhmät. (Richardson 2007, 10—11.) Suojelupoliisin (2017) mukaan kuitenkin juuri radikaali-islamistisen terrorismin uhka on Euroopassa tällä hetkellä ja lähitulevaisuudessa korkea. Terrorijärjestö ”Islamilainen valtio” eli ISIL tai ISIS (kuten tässä tutkielmassa) nähdään merkittävimpänä terroriuhkana Euroopalle (em., 2017).

Terrorismin määrittelemisen tärkeys

Yhteinen määritelmä terrorismille olisi hyödyllinen terrorismin vastaisen toiminnan kannalta ja varsinkin käytännön toiminnassa. Koska terrorismiksi nimitetty väkivaltainen toiminta ymmärretään tavanomaisesta rikollisuudesta poikkeavana, ei tavanomaisten rikoksien ehkäisyyn käytettäviä toimia pidetä riittävinä. Terrorismin vastaisen toiminnan nähdään olevan toimivaa vain silloin, kun se pohjautuu eri maiden väliseen yhteistyöhön, varsinkin kansainvälisen terrorismin kohdalla. Kansainvälisestä terrorismista voidaankin puhua, kun tapauksessa on mukana muitakin kuin yhden maan kansalaisia tai kun tapaus koskettaa useampia maita tai maiden viranomaisia ja hallituksia. (Malkki & Paastela 2007, 29—30.) Jotta maiden välille voitaisiin tehdä yhteisiä sopimuksia, tulee maiden olla yhtä mieltä siitä, mitä terrorismi on ja millaisissa tilanteissa sovittuja toimintatapoja voidaan soveltaa. Toisin sanoen, ilman hyväksyttyä määritelmää terrorismista, on mahdotonta määrittää, minkälaiseen toimintaan laadittuja sopimuksia sovelletaan. (Malkki 2014, 19.)

Toisaalta terrorismin määrittelemisen ei ole hyödyllistä vain kansainvälisen yhteistyön taholta, vaan myös yksittäisen maan ja sen viranomaisten toiminnan osalta. Määrittelemällä terrorismi määritellään myös se, missä tilanteissa viranomaiset ovat oikeutettuja käyttämään lisävaltuuksia ja toisaalta milloin kovennetut rangaistukset ovat oikeutettuja. Suomessa terrorismia koskeva luku lisättiin rikoslakiin vuonna 2004. Terrorismin määrittelemisen on välttämätöntä erityisesti tutkimusta tehdessä, sillä terrorismin tutkiminen edellyttää tietoa siitä, mitä sillä ylipäätään tarkoitetaan (Malkki & Paastela 2007, 30—31). Suomen rikoslain luvun 34a 6§ mukaan voidaan puhua terroristisesta tarkoituksesta, jos tekijän tarkoituksena on:

- 1) aiheuttaa vakavaa pelkoa väestön keskuudessa;
- 2) pakottaa oikeudettomasti jonkin valtion hallitus tai muu viranomainen tai kansainvälinen järjestö tekemään, sietämään tai tekemättä jättämään jotakin;

- 3) oikeudettomasti kumota jonkin valtion valtiosääntö tai muuttaa sitä tai horjuttaa vakavasti valtion oikeusjärjestystä tai aiheuttaa erityisen suurta vahinkoa valtiontaloudelle tai valtion yhteiskunnallisille perusrakenteille; tai
- 4) aiheuttaa erityisen suurta vahinkoa kansainvälisen järjestön taloudelle tai sellaisen järjestön muille perusrakenteille.

3. ISIS JA VIERASTAISTELIJAT

ISIS on monikansallinen sunni-islamistinen, kapinallinen terroristiryhmä (Fuller 2015, viii). ISIS on lyhenne ryhmän englanninkielisestä nimestä the Islamic State in Iraq and Syria. Ryhmä tunnetaan myös nimellä ISIL, joka on lyhenne nimestä the Islamic State of Iraq and the Levant (Fuller 2015, vii; al-Istrabadi & Ganguly 2018, 3).

ISIS sai alkunsa sunni-kapinallisesta ryhmästä, Irakin Al-Qaedasta (AQI), joka taisteli Irakin ja Yhdysvaltojen asevoimia vastaan. AQI:n vetovoima oli suurimmillaan Irakin sunnienemmistöisillä alueilla. Vuonna 2006 ryhmä tuli tunnetuksi englanninkielisellä nimellä the Islamic State of Iraq (ISI). Vuosien 2006-2010 aikana ryhmän tavoitteena oli kukistaa Irakin hallitus sekä perustaa niin sanottu Islamilainen valtio. Hallituksen kaataminen ei kuitenkaan onnistunut, sillä Irakin ja Yhdysvaltojen asevoimien tekemät iskut johtivat ryhmän useiden johtajien kuolemaan tai vangitsemiseen. Ryhmän vanhemman sukupolven poistuminen sen sijaan avasi ovia Abu Bakr al-Baghdadille. Vuosien 2010-2013 aikana Abu Bakr al-Baghdadi keskittyi ISIn organisationaalisen rakenteen muotoiluun sekä sen sotilaallisen kapasiteetin vahvistamiseen. ISI onnistuikin ottamaan haltuun useita maa-alueita Irakissa ja Syyriassa tehokkaiden iskujen sekä Yhdysvaltojen joulukuussa 2011 päättyneen aseellisen tehtävän myötä. Vuonna 2013 ISI julkisti yhdistymisen Jabhat al-Nusran kanssa, muodostaen näin ISISin (Smith & Page 2015, 8—9.) Vuosien 2013-2013 aikana ISIS onnistui laajentamaan aluettaan Syyriassa maan epäonnistuneen hallinnon ja sisällissodan vuoksi (Sandal 2018, 29). Vuonna 2014 ISIS teki merkittävän nousun vallatessaan Irakin toiseksi suurimman kaupungin, Mosulin. Irakin ja Syyrian rajalle ISIS sen sijaan perusti niin sanotun kalifaatin, jonka johtajaksi se nimitti Abu Bakr al-Baghdadin. (al-Istrabadi & Ganguly 2018,3.)

ISIS kannusti kannattajiaan muuttamaan muista maista Islamin maahan. Näin ollen ei olekaan ihme, että ISIS onnistui houkuttelemaan alueelleen niin monia ulkomaalaisia taistelijoita. (Sandal 2018,

21.) Sisäministeriön (2017, 15) raportin mukaan vieraistaistelijat eivät suinkaan ole ilmiönä uusi, vaan Suomesta ja Euroopasta on historian saatossa matkustettu taistelualueille aiemminkin. Suomesta on esimerkiksi matkustettu Espanjaan Espanjan sisällissodan aikana vuosina 1936-1939 sekä myöhemmin muun muassa Bosnian ja Somalian taistelualueille. Irakin ja Syyrian alueelle suuntautunut matkustaminen on kuitenkin ollut luonteeltaan erilaista, sillä sinne matkanneita on ollut monesta eri etnisestä ryhmästä ja niin miehistä kuin naisistakin. Huomionarvoista on ollut myös matkustajien suuri määrä suhteellisen lyhyen ajan sisällä. Matkustuksen taustalla olevat syyt ovat kuitenkin vaihtelevia, eikä kaikkien matkustajien tavoitteena ole ollut osallistua väkivaltaiseen toimintaan. Erityisesti konfliktin alkuvaiheissa syyt ovat voineet olla humanitäärisiä. (Sisäministeriö 2017, 14—16.) Useimpien taistelijoiden uskonnollisen tietämyksen on todettu olevan varsin perustasoa. Toisin sanoen, useimmat ISISin värväämät ja alueelle houkuttelemat taistelijat ovat liittyneet järjestöön poliittisista syistä tai seikkailun takia – eivät siis suinkaan puhtaasti uskonnollisista syistä. (Sandal 2018, 21.)

3.1 Miesten rooli

Hollantilaiset Roel de Bont, Daan Weggemans, Ruud Peters ja Edwin Bakker ovat tutkineet ISISin alueella asuvia vierastaistelijoita ja heidän elämänsä. Tutkimuksen avulla on pyritty antamaan kuvausta jokapäiväisestä elämästä ISISin alueella. (De Bont, Weggemans, Peters & Bakker 2017,5.) Miesten matka Syyriaan alkaa seulonnalla. Turkista Syyriaan matkustavat ulkomaalaiset viedään niin sanottuun hakemuskeskukseen ISISin jäsenten johdosta, jotka auttavat rajan ylittämässä. Täällä miehet ja naiset erotetaan toisistaan. Erottamisen jälkeen miehet vannovat uskollisuuden valan, jota seuraa kuulustelu- ja valvontaprosessi. Tämän noin kaksi tai kolme viikkoa kestävä jakson aikana heitä kuulustellaan ja valvotaan tiukasti. Uusilta värvätyiltä tiedustellaan muun muassa nimi, veriryhmä, alkuperä, siviilisääty, aiempi ammatti sekä sharian osaamisen taso. Värvätyiltä myös kysytään, onko tämä aiemmin ollut mukana jihadissa, onko hänellä suosittelijoita ja minkälaisiin tehtäviin tämä tahtois. Vastaukset dokumentoidaan hyvin. (De Bont, Weggemans, Peters & Bakker 2017,9.) Alueelle matkustavilta viedään usein passi (sisäministeriö 2017, 29).

Monilla Syyriaan saapuvilla miehillä ei ole sotilaskokemusta. Tästä syystä miehet lähetetään seulontavaiheen jälkeen koulutusleirille. Koulutusleirillä värvätyjen alkuperämaalla ei ole väliä, vaan kaikki kansallisuudet harjoittelevat yhdessä. Tämä kannustaakin ulkomaalaisia opiskelemaan arabian kieltä, sillä sitä käytetään pääkielenä sotilaallisten operaatioiden suunnittelussa ja

toteutuksessa. Koulutusleirin sisältöön kuuluvat arabian ja uskonnon opetus sekä sotilaallinen koulutus. Koulutus alkaa yleensä uskontoon liittyvien perusasioiden selittämällä. Tähän liittyen värvätyt suorittavat sharian taitoa mittaavan kokeen. Sotilaallisessa koulutuksessa sen sijaan keskitytään fyysiseen kehittymiseen, kylmästä ja nälästä selviytymiseen, aseiden käyttämiseen sekä taistelutekniikoihin ja taistelustrategioihin. Tyypillinen päivä koulutusleirillä alkaa aamurukouksella, jota seuraavat kestävyysharjoittelu ja uskonnon opetus. Koulutuspäivät päättyvät usein aseiden käytön harjoitteluun tai taisteluharjoitteluun. Värvätyn keskimääräinen koulutusaika on yleensä yksi tai kaksi kuukautta. Koulutuksen kesto on kuitenkin kiinni värvätyistä itsestään ja siihen vaikuttavat värvätyn oppimisnopeus, kompetenssit ja toiveet. (De Bont, Weggemans, Peters & Bakker 2017, 10.)

Koulutusvaiheen jälkeen värvätyt sijoitetaan periaatteessa heidän kompetenssiensa ja toiveidensa sekä organisaation silloisen tarpeen mukaan. Käytännössä ulkomailta tulleet värvätyt joutuvat kuitenkin valitsemaan taisteluroolin, avustavien tehtävien tai itsemurhaiskujen suorittamisen välillä. Useimmista ulkomaalaisista tulee taistelijoita. Muut jäsenet tulevat työskentelemään avustavissa työtehtävissä, kuten insinööreinä, lääkäreinä, hallinnollisina työntekijöinä tai kokkeina. ISIS tarvitsee yksilöitä erilaisista ammattitaustoista pystyäkseen toimimaan valtion tavoin. Avustavissa työtehtävissä toimiminen ei kuitenkaan tarkoita väkivaltaisesta jihadismista erossa oloa, vaan väkivalta on osana niitäkin. Käytännössä ISISin jäsenet toimivat samanaikaisesti useissa eri rooleissa ja taistelemista voidaan odottaa kaikilta jäseniltä, roolista ja työstä riippumatta. Vaikka yksilö ei toimisikaan taistelijan roolissa, on hän silti reserviläinen ja näin ollen osa ISISin sotakoneistoa. (De Bont, Weggemans, Peters & Bakker 2017, 10—12.)

3.2 Naisten rooli

Kroatialainen terrorismintutkija Anita Peresin ja italialainen sotatieteilijä ja turvallisuusasiantuntija Alberto Cervone (2015) ovat tutkineet länsimaalaisten naisten matkustamista ISISin hallitsemille alueille. Peresin ja Cervonen (2015, 495) mukaan useat ISISiin liittyneet länsimaalaiset naiset ovat sosiaalisessa mediassa käyttäneet itsestään nimitystä *muhajirah*, joka ilmentää naisten tyytymättömyyttä aiempaan asuinpaikkaansa länsimaissa, halua muuttaa ideaalina pidettyyn asuinpaikkaan sekä uskonnolliseen motivaatioon etsiä muutosta. Arabiankielinen nimitys muhajir (feminiinisessä muodossa muhajirah) tarkoitti alun perin pahoja asioita välttelevää henkilöä, mutta myöhemmin nimitys laajentui kuvaamaan ongelmallisilta alueilta parempiin paikkoihin jumalan tähden muuttavia siirtolaisia. Alueelle matkustamisen taustalla nähdään myös olevan Euroopasta

Syyriaan muuttamisen helppous sekä odotukset uskonnollisesti ja materiaalisesti paremmista elinolosuhteista. (Em., 495-496.)

Taloudellisten syiden on uskottu toimivan merkittävänä motivaatiotekijänä ISISiin liittyneille länsimaisille miehille, mutta naisille taloudelliset syiden ei olla todettu olevan yhtä merkittävä tekijä. Sen sijaan naisten motivaation takana esitetään olevan romanttinen idea jihadiin osallistumisesta ja taistelijoiden kanssa avioitumisesta. Naisten mahdollinen naiivius ja romanttisuus eivät kuitenkaan tarkoita, että naisten motivaatio liittymiseen olisi jollain tavoin heikkoa. Koska perheen jättämisen, toiseen maahan matkustamisen ja vieraan taistelijan kanssa avioitumisen todetaan olevan naisille vaikeaa, nähdään tällaiseen toimintaan osallistumisen vaativan hyvin vahvaa tahtoa ja motivaatiota. Muina vaikuttavina tekijöinä todetaan muun muassa seikkailunhalu sekä houkuttelevien vaihtoehtojen etsiminen nykyiselle ja epätyytyttäväksi koetulle elämälle. Osa alueelle lähteneistä naisista on uskonut ottavansa osaa humanitaariseen toimintaan, jolloin heidän aikomuksenaan ei ole ollut osallistua väkivaltaiseen toimintaan. On kuitenkin todettava, että osa alueelle lähteneistä naisista on sen sijaan juurikin olettanut osallistuvansa taisteluihin ja olevansa tasavertaisissa tehtävissä miestaistelijoiden kanssa. (Peresin & Cervone 2015, 500—501.) De Bont, Weggemans, Peters ja Bakker (2017, 12) ovat kuitenkin todenneet naisten roolin olevan varsin erilainen miesten rooliin verrattuna.

Vaikka ISIS noudattaa naisten kohdalla hyvin konservatiivisia islamistisia sääntöjä, hyväksyy se naisten saapumisen myös yksin – kuitenkin sillä oletuksella, että naiset avioituvat nopeasti alueelle saavuttuaan (Peresin & Cervone 2015, 500). ISISiin liittyvät naimattomat naiset sijoitetaan asumaan vartioituun asuntolaan sopivan aviomiehen löytymiseen asti. Usein ISISiin liittyvät naiset ovat kuitenkin olleet jo etukäteen yhteydessä tulevaan aviomieheensä sosiaalisen median kautta. (De Bont, Weggemans, Peters & Bakker 2017, 12.) Sopivan aviomiehen löytämisen todetaankin olevan keskeisessä osassa verkossa tapahtuvassa naisten radikalisoitumisessa ja värväämisessä (Peresin & Cervone 2015, 500). Avioituttuaan parit muuttavat yhteen ja heidän odotetaan saavan nopeasti lapsia. Jo valmiiksi naimisissa olevat naiset sen sijaan erotetaan aviomiehistään heidän saavuttuaan hakemuskeskukseen. Perheet yhdistetään aviomiehen suoritettua koulutuksensa. Naisen ensisijainen rooli on avioitua nopeasti, kasvattaa lapsia ja totella aviomiestään. Tästä syystä naiset pysyvät pääasiassa kotona. Kotoa poistuminen on yleensä sallittua vain aviomiehen tai muun lähiperheeseen kuuluvan miehen valvonnassa. (De Bont, Weggemans, Peters & Bakker 2017, 12.) Naisilla kuvataan olevan tärkeä rooli miespuolisten läheistensä taisteluun kannustamisessa sekä heidän tukemisessaan (Peresin & Cervone 2015, 498).

Pääasiallisen roolinsa lisäksi naiset voivat toimia myös toisenlaisissa tehtävissä. Naisten tehtäviksi lasketaan muun muassa lasten kasvattaminen jihadiin, operaatioiden taloudellisten ja logististen asioiden hoitaminen, uusien taistelijoiden ja naispuolisten seuralaisten värvääminen, lääketieteellisen hoidon tarjoaminen sekä jihadistisen ideologian levittäminen internetissä. (Peresin & Cervone 2015, 498.) Monet naiset ovatkin olleet mukana verkkopropagandan levittämisessä ja kannustamassa muita naisia matkustamaan Syyriaan. Joissain erityistilanteissa naiset saavat poistua kotoa töihin. Koska terveydenhuolto ja koulutus on eriytetty sukupuolen mukaan, voivat naiset työskennellä esimerkiksi opettajina ja lääkäreinä. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, että naiset eivät käyttäisi väkivaltaa. Naiset voivat esimerkiksi valvoa muiden naisten moraalista käyttäytymistä sekä määrätä ja toimeenpanna rangaistuksia. (De Bont, Weggemans, Peters & Bakker 2017, 12—13.) Vaikka naisten suoranaista osallistumisesta taisteluun on olemassa useita historiallisia esimerkkejä muslimiyhteiskunnissa, käsitetään naisten suorittama jihad yleensä erilaiseksi kuin miesten suorittama. Iso osa muslimijuristeista ja uskonnollisista johtajista onkin ollut sitä mieltä, etteivät naiset kuulu taistelukentille. (Peresin & Cervone 2015, 496.) ISISin virallisen lehden mukaan myös naiset voivat nykyisin osallistua väkivaltaiseen jihadiin. (De Bont, Weggemans, Peters & Bakker 2017, 13.) YK:n turvallisuuskomitean (2018) mukaan kuva naispuolisista terroristisista vierastaistelijoista onkin vielä varsin stereotyyppinen. Toisin sanoen naisten ajatellaan osallistuvan terrorismiin miehiä vähemmän. Monien jäsenmaiden kokemukset kuitenkin poikkeavat tästä kuvasta, ja naiset ovatkin olleet pitkään merkittävässä rooleissa terroristisissa liikkeissä. (YK 2018.)

3.3 Lapset ISISin alueella

Lapsia on ollut mukana terrorismissa ja muissa aseellisissa konflikteissa historian saatossa. Koska miesten on nähty olevan olennaisia toimijoita terrorismissa, on heistä tullut nopeasti epäilyn kohteita. Tämän myötä esimerkiksi itsemurhaiskujen tekemisestä tuli aiempaa vaikeampaa ja niissä onnistumisen mahdollisuus pienentyi. Miehiin kohdistuneen epäilyn myötä naisten osallistumista terroristiseen toimintaan alettiin pitää terroristiryhmiä hyödyttävänä. Tämä trendi otettiin kuitenkin huomioon terrorismin vastaisessa toiminnassa, jonka vuoksi naiset eivät enää välttyneet epäilyiltä yhtä tehokkaasti. Koska lapsiin yhdistetään naisia enemmän viattomuus ja väkivallattomuus, ymmärrettiin lasten käyttö terroritoiminnassa operaatioiden onnistumisen mahdollisuutta lisäävänä tekijänä. Tästä syystä ei olekaan ihme, että ISIS rekrytoi lapsia mukaan toimintaansa. (Anderson 2016, 5—7.) Lapset ovat ISISille erittäin tärkeä kohde, sillä ne edustavat terroristijärjestölle ideologista jatkuvuutta ja tulevaisuutta (sisäministeriö 2020, 19).

John Horgan, Max Taylor, Miia Bloom ja Charlie Winter (2017) ovat tutkineet kuinka lapset sosialisoituvat ISISin aktiivisiksi jäseniksi. Lasten sosiaalistuminen väkivaltaisen ekstremistisen liikkeen jäseniksi tapahtuu heidän mukaansa kuuden vaiheen kautta, jotka ovat houkuttelu, koulutus, valinta, alistaminen, erikoistuminen ja sijoittaminen. Ensimmäisessä, eli houkutteluvaiheessa lapset altistetaan alustavasti ISISin ideoille, normeille ja käytännöille propagandan ja erilaisiin julkisiin tapahtumiin osallistumisen kautta. Koulutusvaiheessa lapset kohtaavat suoraa ja rutiininomaista altistumista sekä intensiivistä indoktrinointia. Seuraavassa vaiheessa lapsien kyvyt seulotaan. Niin sanottuun alistamisvaiheeseen sen sijaan kuuluvat fyysinen ja henkinen pahoinpitely osana intensiivistä harjoittelua, omasta perheestä eristäminen, uniformun käyttäminen sekä lasten sitoutumisen vahvistaminen erilaisten uskollisuutta, uhrauksia ja kurinalaisuutta ilmentävien tekojen kautta. Tätä seuraa erikoistumisvaihe, jossa lasten asiantuntijuutta kasvatetaan erikoistumiskoulutuksilla. Viimeisessä, eli niin sanotussa sijoittamisvaiheessa lapset käyttöönottavat heille osoitettuun rooliin liittyvät tehtävät. Lasten roolit voivat vaihdella erilaisista toimintaa tukevista tehtävistä taistelemiseen. Lapset voivatkin toimia esimerkiksi taistelijoina, itsemurhapommittajina, räjähteiden valmistajina, propagandan levittäjinä, värväjinä sekä erilaisissa tiedustelutehtävissä. (Em., 2017, 655—656.)

ISISin toiminnassa mukana olevat lapset tulevat monenlaisista taustoista. Useat ISISin värväämät lapset ovat usein joko paikallisista orpokodeista värvättyjä, karkumatalla olevia, vanhemmiltaan väkisin vietyjä, vapaaehtoisesti mukaan lähteneitä, maansisäisten pakolaisten tai ISISin hallitsemille alueille matkustaneiden ulkomaalaisten, mukaan lukien vierastaistelijoiden, lapsia. (Horgan & Taylor & Bloom & Winter 2017, 652;658.) Sisäministeriön raportin (2017, 22) mukaan lapsia onkin matkustanut vanhempiensa mukana taistelualueelle. Tämän lisäksi lapsia on myös syntynyt alueella (em., 22). ISISin rekrytointistrategiaan kuuluu lasten materiaaliin haluihin ja tarpeisiin vetoaminen. Koska lapset ovat varsin haavoittuvaisia, on heidät helpompi houkutella mukaan materiaalisilla ja psykologisilla hyödyillä. ISIS tarjoaakin lapsille erilaisia materiaalisia lahjoja, kuten leluja ja karkkia, sekä pääsyä erilaisiin palveluihin, esimerkiksi terveydenhoitopalveluihin. Toinen ISISin käyttämä rekrytointistrategia on herättää kateutta muissa lapsissa. Kun ISISiin kuuluvilla lapsilla esitetään olevan jatkuvasti uusia vaatteita, aseita ja mitaleja, tuntevat ISISiin kuulumattomat lapset itsensä ulkopuolisiksi ja tahtovat itsekkin liittyä mukaan. (Anderson 2016, 7—13). Lisäksi ISIS käyttää lapsia houkutellakseen ja värvätäkseen toimintaansa lisää muita lapsia. Nuorten todetaankin olevan monissa tapauksissa tehokkaita värväjiä, sillä lapset saattavat pitää ikätovereitaan luotettavampina ja vähemmän epäilyttävinä. (Horgan & Taylor & Bloom & Winter 2017, 655.) Osa vanhemmista haluaa

myös vapaaehtoisesti laittaa lapsensa konfliktikoulutukseen, jonka tarkoituksena on totuttaa lapset väkivaltaan (sisäministeriö 2017, 22).

Vaikka miesten ja naisten rooleihin astutaan varhaisessa vaiheessa, alkaa näihin rooleihin valmistautuminen sitäkin aiemmin. Lapset aloittavat koulunkäynnin kuuden vuoden iässä. (De Bont, Weggemans, Peters & Bakker 2017, 13—14.) ISIS on perustanut useita kouluja, joiden tarkoituksena on kouluttaa ja valmistaa lapsia sotilaallisesti ja henkisesti (Anderson 2016, 25). ISIS on muuttanut koulutusjärjestelmää merkittävästi lisäämällä siihen vahvan islamin opin tulkinnan. Termit, kuten kotimaa ja Syyria onkin korvattu termeillä muslimien maa tai Islamilainen valtio. Koulussa tytöt oppivat, kuinka tulevaa aviomiestä voidaan parhaiten tukea. Tyttöjen oletetaan avioituvan ISIS-taistelijan kanssa teini-iässä, mutta he voivat mennä naimisiin jo yhdeksän vuoden ikäisinä. Avioitumisen jälkeen heidän tehtävänä on synnyttää mahdollisimman monta lasta ja tukea perhettä. Poikien kohdalla keskitytään erityisen paljon fyysiseen harjoitteluun. Koulussa annetun koulutuksen lisäksi poikia voidaan lähettää erityisille koulutusleireille yhdeksästä ikävuodesta eteenpäin. Näillä leireillä pojat saavat koulutusta shariasta, aseista ja teloittamisesta. (De Bont, Weggemans, Peters & Bakker 2017, 13—14.) Lapset altistetaan tarkoituksellisesti väkivallalle, ja sen tarkoituksena on vähentää väkivaltaan ja muihin julmuuksiin osallistumiseen ja todistamiseen liitettyjä syyllisyyden ja inhon tunteita. Kun tällaisiin tunteisiin on turruttu, ovat lapset taipuvaisempia toteuttamaan väkivaltaisia tekoja. Altistuminen tapahtuu esimerkiksi koulussa, jossa heille näytetään videoita teloituksista ja muista väkivaltaisuuksista. Tämän lisäksi lapsia kannustetaan todistamaan julkisia teloituksia. (Anderson 2016, 31—32; Horgan & Taylor & Bloom & Winter 2017, 654.)

4. ÄITIYS, HUOSTAANOTTO JA MUUT PERHEESEEN KOHDISTUVAT INTERVENTIOT

Al-Holin leirillä olevien suomalaislasten tilanteesta uutisoitaessa on pohdittu erityisesti sitä, tulisiko Suomeen tuoda pelkät lapset, lapset äitiensä kanssa vai tulisiko Suomeen tuoda ylipäätään ketään. Tähän liittyvää pohdintaa ovat harjoittaneet erityisesti poliittiset päättäjät. Keskustelua on käyty paljon myös siitä, onko lapsien äideillä enää oikeutta toimia lasten äiteinä ja näin ollen lasten huostaanotosta. Tästä syystä tutkielman kannalta onkin olennaista pureutua myös äitiyden ja

huostaanoton kysymyksiin. Tässä luvussa tullaankin tarkastelemaan äitiyden kulttuurisia odotuksia ja historiaa, lapsen etua sekä lastensuojelua ja perheeseen kohdistuvia interventioita.

4.1 Äitiys

Vanhemmuutta ja äitiyttä tutkineen Jaana Vuoren (2003, 39) mukaan äitiyttä ja sitä koskevaa ymmärrystä tuotetaan ja rakennetaan päivittäin erilaisissa tilanteissa. Myös äidit ovat mukana äitiyden rakentamisessa. Se, miten äitiys hahmotetaan kulttuurisesti, onkin sidoksissa siihen, miten äitinä konkreettisesti toimitaan. (Em., 39.) Äitiyteen ja naiseuteen liittyviä odotuksia väitöskirjassaan (2008) tutkinut Kristiina Berg on todennut, että äitiyteen liittyvät kulttuuriset odotukset rajoittavat ja ohjaavat äitien toimintaa. Nämä kulttuuriset odotukset rakentuvat kielen ja sosiaalisten käytäntöjen kautta. Ne voivat olla kulttuurissa tiedostamatta tai tietoisesti sisäistettyjä toimintamalleja, jotka ohjaavat yksilön omaa toimintaa. Tämän lisäksi odotukset voivat myös olla ammatillista kontrollia sisältäviä ohjeita tai käyttäytymisodotuksia. Sosiaaliset odotukset ohjaavat äitien toimintaa ja äidit toimivat niiden rajoissa. Äidit voivat kuitenkin myös toimia näitä odotuksia vastaan. Näin ollen äidit sekä uusintavat että rikkovat vanhoja äitiyden käytäntöjä ja määrittelytapoja. Äidit voivat myös luoda täysin uusia äitiyden käytäntöjä sekä tapoja määrittellä äitiys. Äitien ja äiti-diskurssien suhde onkin kaksisuuntainen: diskurssit voivat vaikuttaa äitien toimintaa ja äidit voivat toiminnallaan vaikuttaa äitiyden diskursseihin. (Berg 2008, 22—23.)

Äidit ja isät eivät siis ole vain kohteita, joita yritetään muokata, vaan he osallistuvat itsekin hyvän ja huonon vanhemman toiminnan määrittelyyn. Vanhemmuudesta puhuttaessa mukana ovatkin erottelut tavalliseen ja epätavalliseen, normaaliin ja poikkeavaan sekä terveeseen ja patologiseen. Käsitys normaalista vanhemmuudesta rakentuu peilaamalla vanhemmuutta niihin vanhempiin, joilla on sosiaalisia ja psyykkisiä ongelmia tai jotka ovat psykiatrian tai lastensuojelun piirissä. Tavalliseksi ja normaaliksi ymmärretty vanhemmuus hahmotetaan siis sen kautta, mitä tavallinen ja normaali vanhemmuus ei ole, eli niin sanotun ongelmavanhemmuuden vastakohtana. (Em., 58—59.)

Äitiyden historiaa

Äitiyden mallit eivät ole sellaisenaan ajassa pysyviä, vaan ne muotoutuvat ja muuttuvat ajan myötä. Aiemmin naiseuden ja äitiyden nähtiin kietoutuvan niin tiukasti yhteen, että naisesta tavattiin puhua joko nykyisenä tai tulevana äitinä tai vähintään äidillisenä olentona. Vaikka nainen oli lapseton tai naimaton, nähtiin hänellä kuitenkin olevan äidillisiä tehtäviä, kuten ammatin, sosiaalisen ympäristön tai kansakunnan hoitaminen. Nainen nähtiin siis ensisijaisesti äitinä, vaikka todellisuudessa naiseus

ja äitiys olivat kuitenkin käytännön toiminnassa usein ristiriidassa. (Vuori 2003, 42.) Myös sosiaalipolitiikan tutkija Ritva Nätkin on väitöskirjatutkimuksessaan (1997) tarkastellut suomalaista äitiyttä ja väestöpolitiikkaa. Nätkinin (1997, 157) mukaan ennen niin tiukasti toisissaan kiinni olevat äidin ja lapsen kategoriat alkoivat hiljalleen erottua toisistaan, kun toisen maailmansodan aikoihin merkittävänä ongelmana nähtyjen sukupuolitautien myötä lapsia ryhdyttiin pelastamaan kuppaa sairastavien äitien kohduista. Äiti ja lapsi tunnistettiinkin tämän myötä omiksi, erillisiksi kategorioikseen. (Em., 157—158.)

Ammattilaisten keskusteluissa äidistä erillinen lapsen kategoria muodostui kahdella tavalla: medikalistisella tavalla tai pahan äidin määrittelyn kautta. Medikalistisessa tavassa oli kyse siitä, että lapsi voitiin pelastaa äidin ruumiista tai tämän hoidosta, jos lapsen terveyttä uhkasi jokin lääketieteellisesti tunnistettu vaara. Toinen tapa erottaa äidin ja lapsen kategoria toisistaan, oli määrittellä patologinen äiti, jonka käsistä lapsi olisi pelastettava. Tämä johti äitien, ja erityisesti aviottomien äitien syyllistämiseen. Tuolloin naisen ja äidin patologisuus määrittyi pitkälti siveettömyydeksi. 1950-luvulla patologiseksi piirteeksi katsottiin myös esimerkiksi ylihuolehtivuus. (Nätkin 1997, 157—160.) 1960-luvulla ansio- ja opiskelijaäitiyden yleistyessä ja aborttikäytännön myötä myös äidin kategoria alkoi hajota. Nainen haluttiinkin erilliseksi äidin kategoriasta, jonka myötä äitiys alettiin ymmärtää vain yhtenä naisen elämänvaiheena. (Em., 151—153.)

Vuoden 1918 kansalaissota ja sen jättämien punaorpojen ja punaleskien auttaminen työllisti lastensuojelua ja köyhäinhoitoa, kun noin 15 000 lasta jäi orvoiksi. Punaorvoista syntyikin aikansa sosiaalinen kysymys, jota ryhdyttiin ratkaisemaan 1920-luvulla valtiollisen ja kunnallisen sosiaalitoimen toimesta. Punaorvot haluttiin tuolloin erottaa äideistään ja lähettää Pohjamaalle kasvatettavaksi valkoisiin, kunnollisiksi katsottuihin koteihin. (Nätkin 2000, 14—15.) Lasten tilannetta Suomen sisällissodan aikana tutkinen Suomen historian dosentti Mervi Kaarnisen (2017, 80) mukaan punalesket joutuivat sodan jälkeen ennakkoluulojen kohteeksi, sillä työläisäitien ei nähty olevan sopivia kasvattamaan lapsiaan. Lisäksi lastensuojelu oli tuolloin varsin holhoavaa, ja se halusikin erotella äideistä kunnialliset ja kunniattomat. (Nätkin 2000, 16.) Syinä siirtosuunnitelmiin olivat punalasten ja punaorpojen huolestuttavat elinolosuhteet sekä punaleskiin kohdistuneet ennakkoluulot. Työläisäitien ei katsottu olevan rakastavia, yhteiskuntakelpoisia äitejä eikä heidän äidillisyyteensä luotettu. Lehdissä punaisten äitien uutisoitiin olevan jopa yhteiskunnallisia vaaratekijöitä ja lasten jättämistä äitiensä hoiviin verrattiin lasten heitteillejättöön. Lasten pelastamisen nähtiin vaativan oikeaa kasvatusta, hoitoa ja paljon työtä. Lasten ei myöskään haluttu elävän katkeruuden keskellä, jota punakaartilaisen elämän uskottiin olevan. Lisäksi lasten jättämistä

äitiensä hoiviin pidettiin jopa uhkana isänmaalle, sillä sosialistisen ajattelumaailman omaksuneet lapset nähtiin riskinä. Lasten uudelleensijoitusta perusteltiin lasten turvaan viemisellä turmelevasta ja epäedullisesta ympäristöstä perheisiin, jossa heidän parastaan oikeasti ajateltiin. (Kaarninen 2017, 79 — 81.)

Yleisesti ottaen äitiyden nähdään olevan yksityinen ja kotiin kuuluva elämän alue. Samaan aikaan äitiys on kuitenkin myös kiinnostuksen ja julkisen huolen kohde – varsinkin niissä tilanteissa, joissa naisen koetaan epäonnistuvan äidin tehtävissään tai toimivan äitiyttä koskevia odotuksia vastaan. Valtiovalta ja eri alojen asiantuntijat tarkkailevatkin ja säätelevät äitiyttä ja siihen liittyviä velvoitteita. Näin ollen kasvatus-, hoito- ja sosiaalialan ammattilaisetkin ovat mukana tuottamassa ja määrittelemässä äitiyttä ja siihen liittyviä rajoja. Näiden alojen ammattilaiset ovat velvollisia ottamaan kantaa siihen, mitä riittävä äitiys on sekä toisaalta pohtimaan oikeutta äitinä olemiseen. Eri alojen ammattilaiset ja media osallistuvatkin hyvään äitiyteen ja normaaliin äitiyteen liittyvien odotusten tuottamiseen. Puuttamalla äitien elämään kontrollin, tuen, valistuksen tai kasvatuksen muodossa, muokataan tietynlaisia äitiyden muotoja. Äitiyteen kohdistetut odotukset taas vaikuttavat siihen, miten äidit luottavat itseensä, miten he näkevät itsensä äiteinä sekä kuinka he luovat omaa identiteettiään äitinä. (Berg 2008, 22—23.)

Bergin (2008, 20) mukaan äitiys voidaan siis ymmärtää henkilökohtaisina kokemuksina ja instituutiona. Vaikka ne eivät ole sama asia, ovat ne vahvasti sidoksissa toisiinsa. Äitiysinstituution asettamat vaatimukset äitiydestä voivat kuitenkin olla ristiriidassa naisten henkilökohtaisten äitiyskokemusten kanssa. (Em., 20.) Esimerkkinä tästä voidaan pitää yleistä käsitystä siitä, että ihanteellinen äiti on samaan aikaan nuori, mutta kokenut. Tämän lisäksi ihanteellisena pidetään äitiä, jolla on omaa aikaa, vaikka samaan aikaan äidin tulisi oman ajan sijaan omistautua ensisijaisesti lapsilleen ja perheelleen. (Em., 24.)

4.2 Lastensuojelu ja perheeseen kohdistuvat interventiot

Sosiaalityön professori Tarja Pösön (2007, 65) mukaan lastensuojelu on samanaikaisesti sekä lapsille ja heidän perheilleen kohdistettua palvelua että vanhemmuus- ja perhesuhteisiin puuttumista ja näiden suhteiden kontrolloimista. Tämä tarkoittaa, että lastensuojeluntyöntekijä tukee ja palvelee lapsia ja heidän vanhempiaan kasvatuksen ja huolenpidon riskitilanteissa, samalla kun hän valvoo, arvioi, muokkaa tai jopa muuttaa vanhemmuussuhteita. Julkisen instituutiona lastensuojelun tavoitteena on suojella lasta vanhemmiltaan tai häneltä itseltään tilanteissa, joissa lapseen kohdistuu ilmeinen haitta

tai uhka. Lastensuojelun siis tulee ja sillä on oikeus puuttua yksilöiden ja perheiden elämään. (Pösö 2007, 65—66.)

Juha Hämäläisen (2011, 50) mukaan perheinterventioiden tarkoituksena on sekä tukea perhettä että kontrolloida lapsen kasvuoloja. Se on siis yksilön yksityisyyteen kohdistuvaa kontrollia, sääntelyä ja hallintavaltaa. Perhekohtaisen lastensuojelun palveluketju muodostuu eri vaiheista, jotka ovat lastensuojeluilmoituksen vastaanottaminen, sen käsittely, lastensuojelutarpeen selvittäminen, avohuollon tukitoimien järjestäminen sekä lapsen sijoittaminen kodin ulkopuolelle. Perheinterventio voidaan järjestää avohuollon tukitoimena tai lapsen sijoittamisena. Toisaalta perheinterventio voidaan toteuttaa myös selvittämällä lapsensuojelutarve ja työskentelemällä perheen kanssa. Lisäksi sellaiset ennaltaehkäisevät toimet, joilla pyritään edistämään lapsen hyvinvointia perheiden kasvatuskäytäntöihin vaikuttamalla, voidaan nähdä perheinterventioina. Interventio voi siis kohdistua myös vanhempien käyttäytymiseen ja kasvatusasenteisiin, ja sitä voidaan tehdä valistuksen, neuvonnan ja julkisen keskustelun kautta. (Hämäläinen 2011, 50—51.)

Pösö (2016, 11) määrittelee huostaanoton olevan julkisen vallan päätös ja interventio vanhemmuus- ja perhesuhteisiin sellaisissa tilanteissa, joissa vanhemmat eivät huolehdi lapsen hoidosta ja kasvatuksesta yhteiskunnan hyväksymällä ja edellyttämällä tavalla. Huostaanotto voidaan tehdä myös silloin, kun vanhempia ei ole. Edellä mainituissa tilanteissa voidaan vaihtoehtoisesti järjestää adoptio. Huostaanoton ja adoption lisäksi on olemassa ilman viranomaisia tehtäviä epävirallisia järjestelyjä, joissa lapsi esimerkiksi siirretään sukulaisten hoiviin. Interventioon ryhtyminen edellyttää kuitenkin lainsäädäntöön perustuvaa päätöstä ja sitä, että toimijalla on oikeus päätöksen tekemiseen. Tällainen päätös samanaikaisesti rajoittaa ja edistää perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista, mutta useimmiten vanhempien oikeuksien rajoittamisen tarkoituksena on vahvistaa lasten oikeuksia. (Em., 8—11.) YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista velvoittaa, etteivät sopimusvaltiot erota lasta vanhemmistaan tahdonvastaisesti muulloin kun tilanteessa, jossa se on lapsen edun mukaista. Tällainen päätös voidaan tehdä esimerkiksi tilanteissa, joissa vanhempi pahoinpitelee tai laiminlyö lastaan. (Unicef, ei päivämäärää 9.) Suomessa vuonna 2008 voimaan tulleessa lastensuojelulaissa (417/2007) säädetäänkin lapsen huostaanotosta ja muista lastensuojelun toimenpiteistä (Huhtanen 2016, 33).

Huhtasen (2016, 33) mukaan toimenpiteet voidaan jakaa vapaaehtoisuuteen perustuviin toimenpiteisiin ja tahdonvastaisiin toimenpiteisiin. Tahdonvastaisia toimenpiteitä ovat esimerkiksi lapsen huostaanotto ja lapsen kiireellinen sijoitus, eivätkä ne edellytä kohteena olevien henkilöiden

suostumusta. Tämän lisäksi lapsi voidaan tutkia huoltajan vastustuksesta huolimatta. Kiireellinen sijoitus kuitenkin edellyttää, että lapsi on välittömässä vaarassa. Sen keston tulee olla muutamia poikkeustilanteita lukuun ottamatta enintään 60 päivää, joten sen tarkoitus on olla lyhytaikainen toimenpide. Huostaanotto voi perustua joko pakkoon tai vapaaehtoisuuteen. Tahdonvastaisesta eli pakkoon perustuvasta huostaanotosta voidaan puhua tilanteessa, jossa huoltaja tai 12 vuotta täyttänyt lapsi on toimenpidettä vastaan. Useimmiten huostaanottopäätökset kuitenkin perustuvat vapaaehtoisuuteen. (Em., 33—36.)

Huostaanottoa voidaan tarkastella niin kulttuurisesta, kokemuksellisesta, ammatillisesta kuin instituutionaalisestakin näkökulmasta. Huostaanotto on kulttuurisesti varsin arkinen ilmiö, ja sitä käsitelläänkin paljon niin kulttuurisissa esityksissä kuin mediassakin. Kokemuksellisen näkökulman avulla huostaanottoa tarkastellaan koettuna ja elettyinä, esimerkiksi huostaanotetun lapsen, tämän vanhemman tai muiden läheisten kokemusten kautta. Instituutionaalissa näkökulmassa yhteiskunnalliset lait ja palvelujärjestelmät ovat keskeisessä osassa, sillä laki – erityisesti lastensuojelulaki – asettaa huostaanotolle tiettyjä kriteerejä ja määrittää päätöksentekoa. Ammatillisessa eli asiantuntijuusnäkökulmassa huostaanotto nähdään joidenkin tiettyjen henkilöiden toimintana. Pääsääntöisesti näillä henkilöillä on ammatillinen koulutus, mutta esimerkiksi perhehoitajilta ja sijaisperheiltä ei vaadita muodollista koulutusta. Huostaanotossa keskeisiä toimijoita ovat ainakin sosiaalityöntekijät, sosiaaliohjaajat, psykologit, lääkärit ja oikeusoppineet. Edellä mainitut näkökulmat tuottavat varsin erilaista tietoa huostaanotosta. Lisäksi huostaanottoon liittyvät ehdot ja kynnykset vaihtelevat niin aikakausien kuin maiden ja alueiden välillä. (Pösö 2016, 8—11.)

Vaikka lastensuojelun ytimessä ovat lasten suojeleminen ja hyvinvointi, voidaan niitä Pösön (2007, 72) mukaan painottaa erilailla: voidaankin puhua hyvinvointia painottavasta lastensuojelusta ja suojelemaan pyrkivästä lastensuojelusta. Hyvinvointia painottavassa lastensuojelussa suojeleminen nähdään yhtenä tehtävänä, mutta samalla sen tavoitteena on edistää lapsen ja hänen perheensä hyvinvointia laajemmin perheen omien tarpeiden pohjalta. Sen sijaan suojelemaan pyrkivässä lastensuojelussa pyritään poistamaan todettuja riskejä ja ongelmatilanteita lapsen elämästä. Suomessa ja muissa Pohjoismaissa painottuu selkeästi hyvinvointipainotteinen lähestymistapa. Tällöin lastensuojelun keskeisimpänä tehtävänä nähdään lasten ja perheiden hyvinvoinnin lisääminen. Lisäksi siinä painottuu vapaaehtoisuus. Hyvinvointipainotteinen lastensuojelu on kuitenkin ollut myös kritiikin kohteena, erityisesti sen laaja-alaisuuden ja spesifioitumattomuuden vuoksi. Sen nähdään myös keskittyvän

enemmän vanhempien ja työntekijöiden väliseen yhteistyöhön kuin lasten oikeuksien edistämiseen. (em., 76.)

Ihmiset pitävät julkisen vallan ennaltaehkäisevää ja korjaavaa puuttumista lasten kasvuoloihin usein hyväksyttävänä. Tältä osin perheisiin kohdistuvia interventioita voidaan pitää jossain määrin oikeutettuina. (Hämäläinen 2011 51.) Interventioiden oikeutusta voidaan lisäksi perusteella niin lapsen, perheen kuin yhteiskunnankin osalta. Ensinnäkin voidaan vedota lapsen oikeuteen saada huolenpitoa, suojelua ja kasvatusta. Toiseksi voidaan vedota siihen, että perheellä on oikeus saada tukea yhteiskunnalta kasvatus- ja huolenpitotehtävän hoitamiseen. Kolmanneksi myös yhteiskunnalla nähdään olevan oikeus suojella itseään lasten huonon tai puutteellisen hoidon mahdollisilta yhteiskunnallisilta seurauksilta. (Em., 55.)

Perhetyö

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (2019) määrittelee perhetyön asiakkaan ja tämän perheen hyvinvoinnin tukemiseksi. Se onkin perheen kotona tapahtuvaa työtä, pitäen sisällään esimerkiksi arjen eri toimintojen tukemisen ja keskusteluavun. Perhetyö on sosiaalihuoltolain mukainen palvelu eikä sen kriteerinä ole lastensuojelun asiakkuus. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, etteivätkö lastensuojelun asiakkaana oleva lapsi ja hänen perheensä voisi saada perhetyön palveluja, vaan myös he ovat siihen oikeutettuja (THL 2019). Perhetyö on usein moniammatillista työtä, jossa voivat olla mukana niin sosiaalityöntekijät, opettajat, terveydenhoitajat ja lääkärit. Näin työssä yhdistyvät eri alojen tiedot ja osaaminen. Työn tarkoituksena on valistaa, neuvoa ja kasvattaa perhettä. Toisaalta perhettä voidaan myös auttaa, aktivoida, konsultoida, terapoida ja valmentaa. Samalla perheen tilannetta selvitetään ja arvioidaan sekä siitä kerätään tietoa. Perhetyö pyrkiikin ehkäisemään ongelmia ja korjaamaan niitä. (Nätkin & Vuori 2007, 7—8.)

Perhetyöhön kietoutuu huoli lapsista ja perheestä yleensä. Huolenaiheena voi olla esimerkiksi lapsen mahdollinen laiminlyönti. (Vuori & Nätkin 2007, 18.) Perhetyössä korostetaan lapsen etua. Lapsilainsäädäntöä onkin tarkennettu, jolloin lapset ovat saaneet enemmän yksilöllisiä oikeuksia (em., 9). Lapsen etu ei kuitenkaan ole vain kansallinen huoli, vaan esimerkiksi YK:n Lapsen oikeuksien julistus velvoittaa huolehtimaan lapsen edusta ja hyvinvoinnista. Tämän lisäksi myös Euroopan unionin säädöstö kehottaa huomioimaan lapsen ja perheiden edun. (Em., 20.) Vanhemmilla ja perheillä onkin oikeus kasvattaa lapsensa itse sekä määrätä lapsensa kasvatuksesta. Myös YK:n ihmisoikeuksien yleismaailmalliseen julistukseen (1948), lapsenoikeuksien julistukseen (1959) ja

lapsen oikeuksien sopimukseen (1989) on kirjattu tämä sama periaate. Kasvatusoikeuden lisäksi vanhemmilla on kuitenkin velvollisuus hoitaa tehtävänsä asianmukaisesti. (Hämäläinen, 2011, 54.)

5. AINEISTO JA ANALYYSIMENETELMÄ

Tässä luvussa tarkastelen tarkemmin käyttämäni analyysimenetelmää sisällönanalyysia, sen soveltamista sekä valitsemiani aineistoja. Tämän lisäksi luvussa esitellään tarkemmin eurooppalaisen asiantuntijaverkosto Radicalisation Awareness Networkin toimintaa sekä sitä, mistä asiantuntijaverkosto kaiken kaikkiaan koostuu. Sisällönanalyysin avulla tulen tutkielmassani vastaamaan tutkimuskysymykseen, joka on seuraavanlainen: *millaista keskustelua Suomeen al-Holin leiriltä mahdollisesti saapuvista ISIS-taistelijoiden lapsista käydään Helsingin Sanomien verkkokeskusteluissa ja miten keskustelu peilautuu Radicalisation Awareness Networkin asiantuntija- ja viranomaispuheeseen?*

5.1 Sisällönanalyysi

Tämän tutkielman analyysimenetelmänä käytetään sisällönanalyysia. Sisällönanalyysi mahdollistaa dokumenttien objektiivisen ja systemaattisen analysoinnin. Dokumentti ymmärretään käsitteenä varsin laajasti, ja se voikin olla esimerkiksi artikkeli, keskustelu tai melkein mikä tahansa kirjallisessa muodossa oleva materiaali. Sisällönanalyysin tarkoituksena on muodostaa tiivistetty ja yleisessä muodossa oleva kuvaus tutkittavasta ilmiöstä tai aiheesta. Toisin sanoen, dokumenttien sisältö pyritään kuvaamaan sanallisesti. Sisällönanalyysissa hajanainen aineisto järjestetään selkeään ja tiiviimpään muotoon. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 117 – 122.) Valittua aineistoa voidaankin esimerkiksi luokitella, teemoittaa tai tyyppitellä, jolloin aineisto voidaan järjestää helpommin hahmotettavaan muotoon (em., 105). Sisällönanalyysi soveltuukin erityisen hyvin valitsemieni verkkokeskustelujen tutkimiseen, sillä sen avulla voidaan tiivistää varsin laajatkin verkkokeskustelut pitkältä aikaväliltä tiivistettyyn muotoon.

Tuomi ja Sarajärvi (2018, 108) esittelevät kirjassaan kolme analyysin päättelyprosessin muotoa, jotka ovat aineistolähtöinen, teoriasidonnainen ja teorialähtöinen analyysi. Näistä analyysin päättelyprosessin muodoista olevan valinnut tässä tutkimuksessa käytettäväksi teoriaohjaavan analyysin. Teoriaohjaavassa analyysissä analyysi ei perustu suoraan teoriaan, vaan teoria voi toimia analyysin teon apuna. Teoriaohjaavassa analyysissä tutkijan aikaisempi tieto aiheesta voi ohjata ja

auttaa analyysin tekemistä ja analyysiyksiköiden valitsemisesta. Tutkijan aikaisemman tiedon siis tunnustetaan vaikuttavan analyysiin, mutta tämän tiedon tarkoitus ei ole testata jotakin tiettyä teoriaa (Em., 109.) Abduktiivinen päättely onkin keskeinen osa teoriaohjaavaa analyysia. Tällöin aineistolähtöisyys ja valmiit mallit vuorottelevat tutkijan ajatteluprosessissa. Tutkija voi yhdistellä aineistolähtöisyyttä ja valmiita malleja toisiinsa luovasti, pakolla tai puolipakolla. Teoriaohjaavassa analyysissa teoriaosa ja tiedetty tieto ilmiöstä eivät sanele sitä, miten aineisto hankintaan. Näin ollen tutkija voi määrittää tutkittavan ilmiön käsitteen varsin vapaasti, toisin kuin teorialähtöisessä analyysissa, jossa teoria ja aiempi tieto määrittelevät, miten tutkittava ilmiö määritellään käsitteenä ja kuinka aineiston hankinta järjestetään. (Em., 108—111.)

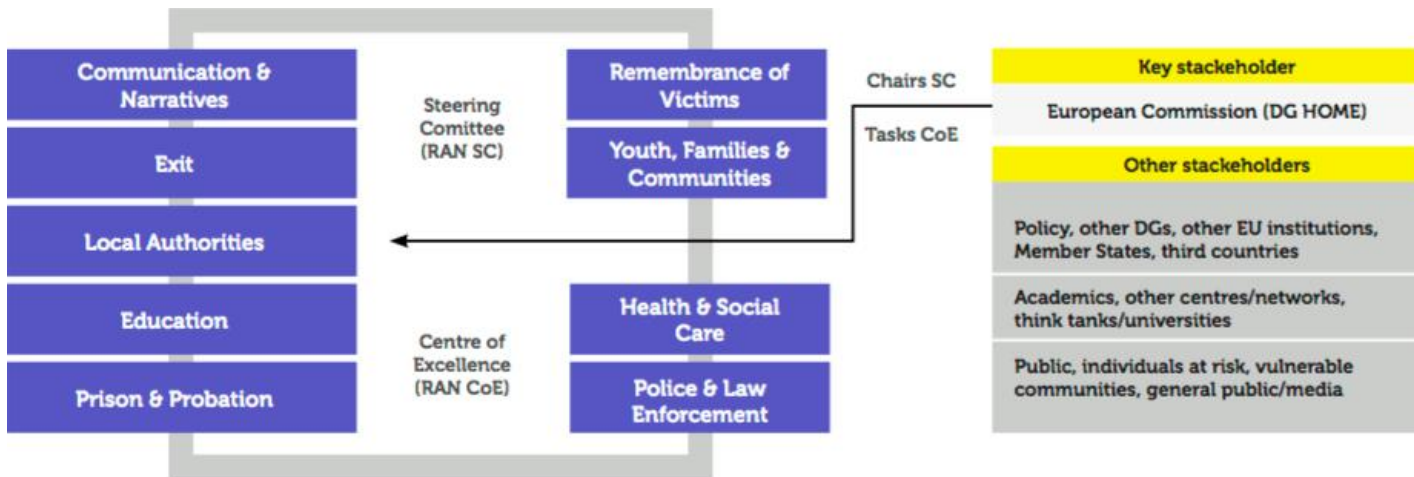
Oman aineistoni kannalta sisällönanalyysi eteni siten, että molempiin aineistoihini tutustuttuani ja ne läpi käytyäni merkitsin aineistoista asiat, jotka liittyivät tutkimuskysymykseeni. Pyrin siis etsimään oman tutkimuskysymyksen kannalta olennaiset asiat aineistoista. Tämän jälkeen keräsin molemmista aineistoista erikseen merkityt asiat yhteen ja erilleen muusta aineistosta. Tätä seurasi merkittyjen asioiden teemoittelu. Tuomin & Sarajärven (2018, 105) mukaan teemoittelu ilmentääkin, mitä eri teemoista sanotaan. Sen avulla aineistoa voidaan pilkkoa ja ryhmitellä eri aihepiirien mukaan. Teemoittelu mahdollistaa myös aineistossa esiintyvien tiettyjen teemojen vertailun. Sen tarkoituksena onkin löytää eri teemoja kuvaavia näkemyksiä aineistosta. Lukumäärillä ei välttämättä ole merkitystä. (em., 107.)

5.2 Radicalisation Awareness Network – toiminta ja työryhmät

Yhtenä aineistona käytettiin Radicalization Awareness Network -verkoston dokumentteja. Radicalization Awareness Network toimii asiantuntijaverkostona Euroopan neuvoston alaisuudessa väkivaltaiseen ekstremismiin keskittyen. Verkosto tuo yhteen radikalisoitumisen ehkäisyn parissa työskenteleviä asiantuntijoita koko Euroopan alueelta. Verkosto koostuu siis radikalisoituneiden tai radikalisoitumisvaarassa olevien ihmisten kanssa työskentelevistä eri alojen ammattilaisista. Ammattilaisten työnä voikin esimerkiksi olla väkivaltaisten ekstremistien yhteiskuntaan uudelleen integroiminen. Nämä eri alojen käytännön työtä tekevät ammattilaiset kokoontuvat RAN-työryhmiin, joissa vertaisarvioidaan muiden maiden ja alojen työskentelykäytäntöjä ja hyviä käytäntöjä sekä jaetaan tietoa ja kokemuksia. Työryhmissä keskitytään väkivaltaiseen ekstremismiin liittyviin paikallisiin haasteisiin ja ekstremismiin liittyviin erityisaiheisiin sekä käydään läpi uusia tapoja vastata radikalisoitumiseen. Tämän lisäksi työryhmissä myös luodaan yhteistyösuhteita ja inspiroidaan muita. Jokaisessa työryhmässä puheenjohtajina toimivat kaksi käytännön työn

ammattilaista. Nämä henkilöt ovat myös mukana Centre of Excellence:ssa ja Euroopan komissiossa muodostaen RAN Steering Committeeen. Työryhmät ja niiden aihealueet ovatkin seuraavanlaiset:

- **Communication and Narratives (RAN C&N)** -työryhmä keskittyy niihin kommunikoinnin työkaluihin, joiden avulla kasvotusten ja internetissä tapahtuvaan ekstremistiseen propagandaan voidaan vastata sekä miten sitä voidaan haastaa. Lisäksi työryhmä kehittää vaihtoehtoisia ideoita ja ajatuksia ekstremistisille ideoille ja ajatuksille
- **Education (RAN EDU)** -työryhmän tehtävänä on auttaa opettajia ja muita koulutussektorin toimijoita radikalisoitumisen liittyvissä asioissa
- **EXIT (RAN EXIT)** -työryhmä keskittyy deradikalisoitumiseen sekä radikaalista ja väkivaltaisesta ajattelusta irtautumiseen tähtääviin ohjelmiin
- **Youth, Families and Communities (RAN YF&C)** -työryhmä pohtii, kuinka radikalisoitumista kohdanneita nuoria, perheitä ja yhteisöjä voidaan parhaiten tukea
- **Local Authorities (RAN LOCAL)** -työryhmä jakaa paikallisille viranomaisille tietoa paikallisen tason moniammatillisista strategioista ja lähestymistavoista
- **Prison and Probation (RAN P&P)** -työryhmä analysoi vankiloiden hallintotapojen, reintegraatio-ohjelmien ja räätälöityjen interventioiden vaikutuksia tuomittuihin terroristirikollisiin
- **Police and Law Enforcement (RAN POL)** -työryhmä keskittyy poliisien käyttämien lähestymistapojen tunnistamiseen. Näihin kuuluvat mm. koulutus, sosiaalisen median käyttö sekä luottamukseen pohjautuvan suhteen luominen poliisin ja perheen tai poliisin ja yhteisöjen välille
- **Remembrance of Victims of Terrorism (RAN RVT)**- työryhmä ylläpitää terrorismin uhrien verkostoa.
- **Health and Social Care (RAN H&SC)**- työryhmä lisää sosiaali- ja terveyssektorilla työskentelevien ihmisten tietoisuutta heidän roolistaan tunnistaa ja tukea radikalisoituneita yksilöitä tai radikalisoitumiselle alttiita yksilöitä.

(Kuva: Radicalisation Awareness Network RAN, 2018)

Työryhmiä ohjaa RAN Centre of Excellence (CoE). Keskus levittää tietoa, tukee työryhmien lisäksi Euroopan Unionia sekä pyydettäessä myös yksittäisiä maita. Itse RAN-verkoston toimintaan kuuluu tiedon ja suosituksien tuottaminen sekä pyydettäessä esimerkiksi työpajojen ja seminaarien järjestäminen väkivaltaiseen ekstremismiin ja radikalisoitumiseen liittyvistä aiheista. Vaikka tukea annetaankin pääosin eurooppalaisille maille, voidaan samanlaista antaa erityistilanteissa myös Euroopan ulkopuolisille maille. (Radicalisation Awareness Network 2018.)

RAN -kokoelma (RAN Collection) sen sijaan jakaa tietoa hyvistä käytännöistä. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen (2018) mukaan ei ole olemassa yhtä hyvän käytännön määritelmää. Hyvät käytännöt voivatkin olla työmenetelmiä, interventioita, toimintatapoja tai toimintamalleja. Ne auttavat ja sujuvoittavat työn tekemistä sekä tekevät työstä mielekkäämpää ja hyödyllisempää. Hyvä käytäntö voi siis joko olla toimivaksi koettu ja jo vakiintunut käytäntö tai jokin aivan uusi käytäntö. Hyvän käytännön tunnuspiirteinä voidaan pitää esimerkiksi todettua toimivuutta tietyssä toimintaympäristössä, yleistettävyyttä, siirrettävyyttä sekä sitä, että se tuottaa asiakkaalle hyvää. (THL 2018.) RAN-kokoelma tarjoaakin katsauksen verkoston ammattitaidosta ja kokemuksista. Kokoelma esittää seitsemän lähestymistapaa radikalisoitumisen ja väkivaltaisen ekstremismin ennalta ehkäisyyn ja niihin vastaamiseen. Jokainen seitsemästä lähestymistavasta esittelee menetelmiä, konkreettisia käytäntöjä ja aiemmin opittuja asioita. Kokoelman kautta niin käytännön työntekijät kuin poliittiset päättäjät voivat hakea inspiraatiota, etsiä soveltuvia esimerkkejä ja ohjeita omaan paikalliseen kontekstiinsa sekä tunnistaa niitä tahoja, joiden kanssa omia kokemuksia ennalta ehkäisystä voisi jakaa. (Radicalisation Awareness Network 2018.)

RAN-verkostosta eivät hyödy siis ainoastaan käytännön työn ammattilaiset. RAN Centre of Excellencen tavoitteena on lisätä poliittisten päättäjien ja kansallisten viranomaisten asiantuntijuutta julkaisemalla dokumentteja (Policy and Issue papers) myös verkossa. Tämän lisäksi ministerit ja muut korkean tason päättäjät osallistuvat vuosittaisiin konferensseihin, joissa keskustellaan radikalisoitumisen ehkäisemisestä yhdessä käytännön työntekijöiden ja muiden asiantuntijoiden kanssa. (Radicalisation Awareness Network 2018.)

5.3 Aineistojen esittely

Ensimmäiseksi aineistoksi olen valinnut Helsingin Sanomien verkkolehden uutisiin ja julkaisuihin kirjoitetut kommentit, eli verkkokeskustelut, tietyltä aikaväliltä ja tietyn aiheen ympäriltä. Päädyin valitsemaan juuri Helsingin Sanomien verkkolehden verkkokeskustelut useasta eri syystä. Ensinäkin, oman kokemukseni mukaan Helsingin Sanomien verkkolehden keskustelupalsta on varsin aktiivinen alusta, joka kerää suhteellisen paljon kommentteja. Lisäksi kaikissa verkkolehdissä ei ole verkkokeskustelumahdollisuutta, joka myös osaltaan puolsi Helsingin Sanomien valitsemista. Toiseksi, en halunnut valita sensaatio- tai juorulehdistön verkkokeskusteluja. Uskon myös, että Helsingin Sanomia luetaan pienempiin paikallislehtiin verrattuna varsin paljon paikkakunnasta riippumatta, jolloin kommentoijia saattaa olla kattavammin ympäri Suomea.

Aloitin aineiston kokoamisen tutustumalla Helsingin Sanomien verkkolehdessä tänä vuonna julkaistuihin uutisiin aiheen ympäriltä. Tämä tapahtui verkkolehdessä olevan hakukoneen kautta, jonka avulla uutisia ja julkaisuja pystyy hakemaan hakusanoilla ja tietyltä aikaväliltä. Hakusanana toimi ”ISIS-järjestö” ja aikavälinä 1.1.2019 – 16.9.2019. Hain uutisia myös hakusanalla ”terrorismi”, mutta tämä osoittautui liian laajaksi hakusanaksi aiheeni rajaukseen nähden. Tuntui loogiselta valita aikaväliksi tämän vuoden puolella ilmestyneet uutiset, sillä palaavista taistelijoista ja heidän perheistään käytävä keskustelu käynnistyi toden teolla helmikuun 2019 aikana, jolloin ISIS alkoi hiljalleen menettää otettaan Syyriassa vallatuista alueista (kts. esim. HS 8.2.2019). Kunnan sysäyksen keskustelu sai kuitenkin viimeistään maaliskuussa, kun esimerkiksi Yle uutisoi al-Holin leiristä löytyneestä, suomalaisella aksentilla puhuvasta Sannasta, joka kertoi tahtovansa palata Suomeen.

Hakutulokset koostuivat pääosin uutisista, mutta niiden joukossa oli myös mielipidekirjoituksia, päivänlehtiä ja artikkeleita. Osa näistä julkaisuista, esimerkiksi erikoisartikkelit ja timanttijutut, olivat luettavissa kokonaisuudessaan vain Helsingin Sanomien digitilaaajalle, mutta enemmistö julkaisuista näkyi kuitenkin maksutta julkisesti kaikille lukijoille. Julkaisuihin kirjoitetut kommentit sen sijaan

näkyivät kaikille riippumatta siitä, oliko lukijalla luku-oikeutta julkaisuihin. Helsingin Sanomien digi-iltaajana pääsin kuitenkin itse lukemaan kaikki julkaisut. Lukemalla ensin koko uutinen ennen kommenttien lukemiseen siirtymistä, minun oli helpompi ymmärtää uutisiin kommentoivien käyttäjien käymää keskustelua. Hakutuloksia löytyi näillä rajauksilla kaiken kaikkiaan 127. Kaikki hakutulokset eivät kuitenkaan palvelleet aiheitani. Hakusanalla ”ISIS-järjestö” löytyikin myös uutisia, jotka eivät liittyneet juuri alueelle lähteneisiin naisiin tai heidän lapsiinsa, vaan laajemmin ISIS-järjestön toimintaan, kuten terrori-iskuihin, sekä myöhemmin niin sanotun ”kalifaatin” luhistumiseen. Tästä syystä julkaisuja tuli rajata edelleen. Aloin rajaamaan hakutuloksia otsikon ja ingressin perusteella. Ensinäkin jätin pois kaikki julkaisut, joihin ei oltu kirjoitettu kommentteja. Kommentoimattomia julkaisuja oli kuitenkin vain muutama. Tämän jälkeen jäljelle jäävistä hakutuloksista valitsin mukaan ne, joissa puhuttiin ISIS-taistelijoista (miehistä tai naisista) tai heidän lapsistaan. Näitä julkaisuja jäi jäljelle kaiken kaikkiaan 57. Valitut uutiset löytyvät liitteenä tutkielman lopusta. Tammikuussa ilmestyneet julkaisut eivät käsitelleet naispuolisia ISIS-taistelijoita tai heidän lapsiaan, jonka vuoksi tammikuun uutisia ei ole otettu mukaan aineistoon. Aineistoni muodostuu täten aikavälillä 1.2.2019 – 16.9.2019 julkaistuihin uutisiin kirjoitetuista kommentteista.

Aloitin analyysiprosessin käymällä yksitellen läpi jäljelle jääneet 57 uutista. Kopioin uutisiin kirjoitetuista kommentteista Word-dokumenttiin kaikki ne kommentit, joissa käsiteltiin ISIS-taistelijoiden lapsia tai näiden lapsien äitejä. Tällaisia kommentteja löytyi yhteensä 142 Word-dokumentin sivun verran. Joissain kommentteissa aihetta sivuttiin varsin laajasti, eivätkä kommenttien sisällöt liittyneet aina pelkästään lapsiin tai heidän äiteihinsä. Alleviivasinkin kommentteista ne kohdat, joissa keskityttiin nimenomaan lapsiin ja/tai heidän äiteihinsä. Tämän jälkeen jaottelin kommentteja tunnistamani aihealueiden ja teemojen mukaan, joita oli tässä kohtaa löydettävissä kymmenen. Analyysin seuraavassa vaiheessa aloin jakamaan ja teemoittelemaan aihealueita vieläkin yksityiskohtaisemmin ja tarkemmin. Tässä kohtaa rajasin kommentteista mukaan vain ne kohdat, joissa puhuttiin lapsista ja/tai heidän äideistään. Word-dokumentin pituudeksi jäi tuolloin 52 sivua. Analyysin neljännessä vaiheessa yhdistelin teemoja ja aihepiirejä isommiksi ja yhteneväisemmiksi kokonaisuuksiksi, joiden alle nimesin yksityiskohtaisempia teemoja. Näitä kokonaisuuksia löytyi loppujen lopuksi viisi kappaletta.

Verkkokeskustelujen tutkiminen

Valitsin tutkielmani yhdeksi aineistoksi juuri verkkokeskustelut, koska halusin keskittyä aiheesta käytävään julkiseen keskusteluun. Vuorovaikutusta ja keskustelua verkossa tutkineiden viestinnän ja teknologian tutkija Salla-Maaria Laaksosen ja valtiotieteen tohtori Janne Matikaisen (2013, 208)

mukaan verkkokeskustelujen kautta voidaan tutkia yhteiskunnallisia ilmiöitä, sillä keskustelut kuvastavat kansalaisten käsityksiä ja mielipiteitä eri aiheista. Vaikka verkkokeskustelujen tutkiminen on erinomainen keino tutkia esimerkiksi kansalaisten mielipiteitä, on verkkoa tutkittaessa olennaista huomioida myös siihen liittyvät haasteet ja rajoitukset. Ensinäkin, vaikka verkkokeskusteluja on saatavissa valtavasti ja lähes rajattomin määrin, edustavat ne kuitenkin aina vain jotakin tiettyä käyttök kontekstia ja käyttäjäkuntaa. (Laaksonen, Matikainen & Tikka 2013, 22—23.) En siis oleta valitsemieni verkkokeskustelujen edustavan koko Suomen mielipidettä, vaan tarkoitukseni on antaa pintaraapaisu vuoden 2019 aikana aiheesta käydystä keskustelusta. Verkkokeskusteluja tutkittaessa ei voida myöskään olla varmoja aineiston edustavuudesta, sillä keskustelijoiden taustatietoja, kuten ikää, sukupuolta ja koulutustaustaa, ei voida välttämättä selvittää (Hakala & Vesa 2013, 224). Tästäkään syystä valitsemieni verkkokeskusteluja ei voida pitää koko Suomen mielipiteitä ilmentävinä.

Verkkokeskusteluja tutkittaessa on myös tärkeää pohtia keskusteluiden syntykontekstia, kuten sitä, onko kyseinen keskustelu syntynyt reaktiona ajankohtaiseen aiheeseen, sekä millä sivustolla keskustelua käydään. Näiden lisäksi tulee pohtia, miten syntykonteksti mahdollisesti vaikuttaa keskustelujen sisältöön. (Hakala & Vesa 2013, 224.) Laaksonen & Matikaisen (2013, 119) mukaan kulttuurinen ja yhteiskunnallinen konteksti sekä se, millaiset keskustelijat palstalle päätyvät, vaikuttavat pitkälti siihen, millaisiksi verkkokeskustelut muodostuvat. Keskustelijoiden identiteetin julkisuus ja näkyvyys vaikuttavat myös osaltaan keskustelukulttuuriin. Jos keskustelua käydään nimimerkkien takaa, voi keskustelu pahimmillaan näyttäytyä aggressiivisena viestintänä (em., 119). Anonyymius voikin lisätä ärhäköiden kommenttien kirjoittamista, mutta toisaalta myös avoimuutta (Haavisto, Kivikuru & Lassenius 2010, 238). Myös ei-kasvokkaisuus voi vaikuttaa keskustelujen sisältöön. On lisäksi todettu, että verkkokeskustelijat muodostavat usein muiden saman mielisten kanssa omia ryhmittymiään. (Hakala & Vesa 2013, 224.) Helsingin Sanomien uudistuksen myötä, osaa artikkeleista on voinut kommentoida vain omalla nimellä toukokuusta 2019 alkaen. Joihinkin artikkeleiden on kuitenkin edelleen mahdollista kommentoida keksityn nimimerkin suojin. Nykyisin kommentointi edellyttää aina kirjautumista Helsingin Sanomien verkkopalveluun ja omaa nimeä tulee käyttää ainakin pääkirjoituksia, mielipidekirjoituksia ja politiikan artikkeleita kommentoitaessa. (HS 5.2.2019; HS 15.5.2019.) Erityisesti nämä seikat tuleekin ottaa myös tässä tutkielmassa huomioon. Voidaankin uskoa, että Helsingin Sanomien uudistus on vaikuttanut myös kommenttien sisältöön.

Radicalisation Awareness Network

Toisena aineistonani toimivat RAN Radicalization Awareness -verkoston dokumentit (käytetään tästä eteenpäin lyhennettä RAN), jotka edustavat aiheesta käytävää asiantuntija- ja viranomaispuhetta. Dokumentit löytyvät internetistä verkoston omilta sivuilta. Eri työryhmien dokumentit on tuotettu työryhmien tapaamisten pohjalta ja niissä keskitytään aiemmin opittuihin asioihin, näkökulmiin ja tuleviin toimenpiteisiin.

Aloitin dokumenttien valitsemisen silmäilemällä RAN -työryhmien dokumenttien otsikkoja työryhmä kerrallaan. Aineistoon valitsin alustavasti kaikki sellaiset dokumentit, joissa käsitellään suoraan palaavien vierastaistelijoiden lapsia sekä dokumentit, jotka liittyvät yleisemmällä tasolla ekstremistisissä perheissä kasvaneisiin lapsiin. Mukaan valikoitui myös RAN Manual -käsikirja, jossa käsitellään nimenomaan palaavia vierastaistelijoita ja heidän lapsiaan. Tästä käsikirjasta otin kuitenkin mukaan vain luvun 7., jossa keskitytään nimenomaan lapsiin kietoutuviin kysymyksiin. Useiden työryhmien dokumentit keskittyivät yleisesti radikalisoitumisen ja väkivaltaisen ekstremismin torjumiseen ja siihen vastaamiseen. Rajasin näitä näkökulmia käsittelevät dokumentit pois aineistostani, koska ne edustavat kaiken kaikkiaan hyvin laajaa ilmiötä, jonka vuoksi aineistoni olisi kasvanut tarpeettoman suureksi. Lisäksi palaavien vierastaistelijoiden ja heidän lapsiensa kohdalla radikalisoituminen on mitä todennäköisimmin ehtinyt jo tapahtumaan, joten sen ennalta torjumiseen keskittyminen ei näyttäydä tutkimukseni kannalta oleellisimpana valintana. Tämän lisäksi päädyin jättämään pois radikalisoitumista vankila- ja ehdonalaisympäristöissä käsittelevät dokumentit sekä dokumentit, joissa käsiteltiin pääosin radikalisoitumisen ja ekstremismin ymmärtämiseen liittyviä psykologisia näkökulmia. Valinnan ulkopuolelle jäivät myös EXIT-toimintaan keskittyvät dokumentit, koska kuten RAN-verkosto on itse linjannut, ei aikuisille suunnattu EXIT-toiminta sovellu lapsien kanssa käytettäväksi (RAN 2017, 69).

Mukaan valikoituivat otsikoiden ja dokumenttien nopean silmäilyn perusteella seuraavat dokumentit:

- RAN Manual Responses to returnees 2017 (child returnees) (14 sivua, sivut 68-81)
- EX post paper: Vulnerable children who are brought up in an extremist environment 2018 (15 sivua)
- EX post paper: Building resilience among young children raised in extremist environments – specifically child returnees 2018 (13 sivua)

Analyysin ensimmäisessä vaiheessa luin valitut dokumentit tarkasti läpi saadakseni kokonaiskäsityksen jokaisesta dokumentista. Käytin RAN -dokumenttien analysoinnissa kahta

apukysymystä, jotka ohjasivat analyysin tekemistä. Apukysymykset olivat: 1) *Millaisia haasteita ja vaikeuksia ekstremistisissä ympäristöissä kasvaneisiin lapsiin ja konfliktialueilta palaaviin lapsiin liittyy* ja 2) *Miten ekstremistisissä ympäristöissä ja konfliktialueilta palaavien lasten kanssa työskennellessä tulisi ottaa huomioon ja miten heidän kanssaan tulisi työskennellä?* Tämän jälkeen merkitsin dokumenteista ylös haasteita, vaikeuksia ja ongelmakohtia, joita RAN-verkoston asiantuntijat olivat tunnistaneeet liittyvän niin palaajalapsiin kuin muihinkin ekstremistisissä ympäristöissä kasvaneisiin lapsiin ja heidän kanssaan toimimiseen. Tämän jälkeen merkitsin dokumenteista ne kohdat, joissa kerrottiin, mitä näiden lasten kanssa toimiessa tulisi ottaa huomioon sekä miten heidän kanssaan tuli toimia. Seuraavaksi käänsin merkitsemäni kohdat englannista suomeksi. Analyysin seuraavassa vaiheessa kopion suomentamani kohdat omalle Word-dokumentilleen, ja tekstiä oli yhteensä 18 sivun verran. Tätä seurasi kohtien koodaaminen eri teemoihin värien avulla.

Tutkimusetiikka

Koko tutkimuksenprosessin aikana pyritään noudattamaan hyviä tieteellisiä käytäntöjä. Tutkimuksessa käytettyihin aineistoihin ei sinänsä nähdä liittyvän suuria eettisiä huolenaiheita tai ongelmakohtia, sillä sekä Helsingin Sanomien verkkolehteen kirjoitetut kommentit että Radicalisation Awareness Networkin dokumentit ovat julkisesti kaikkien saatavilla. Molempien aineistojen sisällöt ovat siis olleet olemassa jo ennen tutkimuksen tekemistä ja ne ovatkin tutkijasta riippumattomia. Kuten jo aiemmin on todettu, kaikki tässä tutkielmassa mukana olleet kommentit ovat Helsingin Sanomien verkkolehdestä kaikkien luettavissa riippumatta siitä, onko lukija digitilaaja vai ei. Tietoa siitä, kuinka pitkään Helsingin Sanomien verkkolehden uutisiin kirjoitetut kommentit säilyvät ja ovat täten lukijoiden saatavilla, ei kuitenkaan ole. Koska osaan Helsingin Sanomien uutisista ja muista julkaisuista on kommentoitu Helsingin sanomien uusien sääntöjen mukaan omalla nimellä, tullaan mahdolliset analyysinäytteet julkaisemaan viittaamatta kommentoijan nimeen tai nimimerkkiin, jotta tiettyjen kommentoijien henkilöllisyydet eivät olisi suoraan tunnistettavissa.

Helsingin Sanomien verkkokeskustelut ovat tämän tutkielman puitteissa liittyneet varsin arkaluontoiseen aiheeseen, sillä keskustelut ovat keskittyneet al-Holin leirillä oleviin suomalaisiin lapsiin ja naisiin. Helsingin Sanomat ja muut mediat eivät ole uutisissaan ja julkaisuissaan paljastaneet alueella olevien suomalaisten henkilöllisyyksiä tai muita tietoja, joista henkilöt voitaisiin tunnistaa. Tutkielmassa ei ole siis tunnistamisen vaaraa. Tässä tutkielmassa tullaan kuitenkin kiinnittämään erityistä huomioita henkisten haittojen välttämiseen. Tutkielman kannalta tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että tutkimuskohteena olevista lapsista ja naisista pyritään kirjoittamaan

mahdollisemman kunnioittavaan tapaan ja siten, ettei heitä stigmatisoida eli leimata. Lapsista ja naisista kirjoittaessa esiin nostetaan asiantuntijoiden ja tutkijoiden havaitsemat mahdolliset riskit ja ongelmakohdat, mutta kuitenkin sillä tavalla, ettei lapsiin ja naisiin suhtauduta negatiivisesti asennoituen. Tutkielman kirjoittajana tulen myös kiinnittämään huomioita siihen, millaista tietoa aiheesta tuotan sekä siihen, millaisia seurauksia tällä voi olla.

6. HELSINGIN SANOMIEN VERKKOUUTISTEN KIRJAVAT KESKUSTELUPALSTAT

Tämä analyysiluku tarkastelee, millaista keskustelua Suomeen al-Holin leiriltä mahdollisesti saapuvista ISIS-taistelijoiden lapsista on käyty Helsingin Sanomien uutisten keskustelupalstalla vuoden 2019 helmikuun ja syyskuun puolenvälin (1.2.2019-16.9.2019) välisenä aikana. Kommentoijien mielipiteet lasten tilanteeseen ja heidän auttamiseensa liittyen vaihtelivat varsin paljon. Merkittävimmät keskustelunaiheet kietoutuivat lasten auttamiseen, auttamatta jättämiseen, huostaanottoon sekä heidän saapumisestaan aiheutuviin mahdollisiin seurauksiin liittyviin kysymyksiin. Uutisiin kirjoitetuista kommentteista muodostettiin lopulta viisi teemaa, jotka nimettiin seuraavasti: 1) lapsia on autettava 2) edes lapset eivät ole auttamisen arvoisia 3) huostaanotto sekä lasten ja äitien erottaminen 4) kulut, riskit ja Suomi ensin- ajattelu 5) kritiikki yhteiskuntaa ja kanssaeläjiä kohtaan.

6.1. Lapsia on autettava

Helsingin Sanomien uutisten kommenttipalstalla käytiin erittäin paljon keskustelua ja pohdintaa lasten auttamiseen – ja toisaalta auttamatta jättämiseen – liittyen. Merkittävä osa näistä kommentoijista tuntui olevan selkeästi sitä mieltä, että al-Holin leirillä olevat suomalaislapset tuli lapsen erityisaseman vuoksi saada välittömästi turvaan ja avun piiriin. Lasten suojelemisen perusteluina käytettiin muun muassa YK:n sopimusta lasten oikeuksista sekä Suomen perustuslakia ja lastensuojelulakia. YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen mukaan lapsien tulee muun muassa saada kasvaa terveenä sekä käydä koulua väkivaltaa ja riistoa pelkäämättä (Unicef 2019). Näiden kommentoijien linjana oli siis kaikkien lapsien ehdoton suojeleminen. Kommentoijien mukaan lapsia uhkaisivat leirille jätettyinä vieläkin vakavimmat traumat tai jopa hengenlähtö. Lasten tilannetta kuvailtiinkin hätätilana, joka vaati välitöntä toimintaa päättäjiltä ja viranomaisilta. Kommentoijien

oli vaikea ymmärtää, miten lapsia voitaisiin olla auttamatta - kohdistivatpa lapset Suomeen minkälaisen uhkan tahansa. Niiden ihmisten, jotka eivät olleet lasten pelastamisen kannalla, kommentoitiin olevan sydämettämiä. Tämä ilmentääkin, että lasten pelastamista pidettiin itsestään selvyytensä ja moraalisesti oikeana tekona, josta ei tullut tinkiä. Vaikka kommentoijat tuntuivat olevan varsin yhtä mieltä lasten auttamisesta, oltiin lasten äitien auttamisesta sen sijaan montaa mieltä.

Ilman äitejä Suomeen

Useat kommentoijat kokivat Suomen valtion auttamisvelvollisuuden olevan suurempi suomalaislapsia kuin suomalaisaikuisia kohtaan. Tästä syystä kommentoijat korostivat lasten Suomeen tuomista, mutta äitien jättämistä Syyriaan. Kommentoijat pitivätkin tärkeänä sitä, että lapset saataisiin turvaan, samalla kun äidit jäisivät selvittämään ja vastamaan mahdollisiin rikoksiinsa paikan päälle. Kommentoijat toivat myös esille, että naisten mahdollisia rikoksia ei saataisi selvitettyä Suomesta käsin, minkä vuoksi naisten tulisi jäädä alueelle. Koska naisten mahdolliset rikokset olivat tapahtuneet toisessa maassa, ei niihin liittyvien tutkinnan ja oikeudenkäyntien nähty perustuvan Suomen valtion lakeihin. Koillis-Syyrian itsehallintoalueen ulkopoliittisen edustajan Abdulkarim Omarin mukaan kurdihallinto sen sijaan haluaisi asettaa ulkomaalaiset ISIS-taistelijat syytteeseen omassa tuomioistuimessaan. Suomen ulkoministeri Pekka Haavisto on kuitenkin todennut, ettei Suomi tue ajatusta siihen liittyvien juridisien ja oikeusturvaan liittyvien ongelmien vuoksi. Suomeen palaavien kansalaisten kohdalla mahdolliset rikosepäilyt tullaankin käsittelemään aikanaan suomalaisissa tuomioistuimissa. (HäSa 8.5.2020.)

Osa kommentoijista taas kannatti äitien alueelle jättämistä enemmänkin moraalisisista syistä. Kommentoijien mukaan lasten kannalta olisi oikein jättää äidit rangaistuksen omaisesti kärsimään huonoihin oloihin Syyriaan. Esimerkiksi seuraava kommentti ilmentää tätä keskustelua ottaen samalla esille Venäjän toimintatavan asian suhteen:

Venäjä on EUn alueen maita humaanimpi. Se ottaa lapset turvaan. Naisten jättäminen kärsimään valinnoistaan on myös erittäin humania näitä väärinkohdeltuja lapsia kohtaan.(...) (HS 26.3.2019)

Huomionarvoista edellä esitetyssä kommentissa on, että yleensä Euroopan Unioniin kuuluvia maita epähumanimpana maana pidetty Venäjä esitettiin kuitenkin tämän asian suhteen humanimpana kuin EU:n alueen maat. Näin kirjoittaessaan kommentoija ikään kuin patisti EU-maita toimimaan

samalla tavalla. Kommentoija piti myös selkeästi hyväksyttävänä naisten jättämisen huonoihin oloihin. Samanlaista ajattelua oli nähtävissä muissakin kommenteissa, joissa naiset haluttiin jättää alueelle katumaan ja miettimään tekojaan. Osa kommentoijista myös koki, että naiset tuli jättää alueelle siitä syystä, etteivät he olleet tiedettävästi katuneet alueelle lähtöään tai niin sanotun kalifaatin rakentamiseen osallistumistaan. Naisten kohdalla nähtiin oikeudenmukaisena jopa vankilaan joutuminen sekä Suomen kansalaisuuden menettäminen - oli Suomen kansalaisuuden menettäminen sitten käytännössä mahdollista tai ei. Kaiken kaikkiaan voidaankin sanoa, että lapsiin suhtauduttiin selkeästi suopeammin, kuin heidän syyllisiksi koettuihin äiteihinsä. Moni kommentoija olikin sitä mieltä, että suomalaiset tuskin vastustaisivat lasten Suomeen palauttamista, kunhan tämä tapahtuisi ilman äitejä. Kansan oikeustajun uskottiin toisin sanoen olevan lasten puolella, mutta tuomitsevan shariaan ja islamiin perustuvan kalifaatin rakentamiseen mukaan lähteneet äidit.

Tilanteeseen syyttömät lapset

Helsingin Sanomien verkkokeskusteluissa korostettiin erityisesti sitä, että kaikki leirin lapset olivat kurjaan tilanteeseensa syyttömiä. Vastuun kurjasta tilanteesta nähtiin olevan lasten vanhemmilla ja erityisesti äideillä. Tästä syystä kommentoijat pitivät lasten auttamatta jättämistä suoranaisena vääryytenä. ISIS-taistelijoiden lapsista keskusteltaessa onkin tärkeää ottaa huomioon, että lapset ovat joko matkustaneet alueelle perheensä kanssa tai syntyneet alueella oleskeleville äideille, eivätkä lapset näin ollen ole voineet vaikuttaa vanhempiensa matkustamispäätökseen (sisäministeriö 2017, 22). Kommentoijat korostivatkin, etteivät lapset koskaan tai missään maassa kykene valitsemaan vanhempiaan.

Kommentoijien puheenvuoroissa toistui ajatus, jonka mukaan lapset eivät olleet vastuussa vanhempiensa tai ISISin teoista. Lapsien rankaisemista ISISin teoista tai heidän vanhempiensa mahdollisista rikoksista pidettiin moraalisesti vääränä. Tämän lisäksi kommentoijat pitivät epäoikeudenmukaisena sitä, että lapset joutuivat nyt kärsimään vanhempiensa päätöksistä ja teoista. Kommentoijat myös kritisoivat muita kommentoijia kostonhaluisista viesteistä sekä ivallisesta ”oma vika” -asennoitumisesta, jonka mukaan alueelle lähteneiden vanhempien ja heidän lapsiensa tuli nyt kärsiä päätöksistään.

Uskomatonta - vai pitäisikö sanoa suoraan "orpomaista" - sydämettömyyttä tässäkin ketjussa. On aivan yksi ja sama, mitä tekosyitä keksitään, lapset eivät koskaan ole syyllisiä vanhempiensa mahdollisiin rikoksiin. Lasten kiusaaminen "varmuuden vuoksi" on julmaa, sivistymätöntä käytöstä.

(HS 30.6.2019)

Kommentoijat kokivat lasten auttamatta jättämisen erittäin epäinhimillisenä, sillä lapsilla ei nähty olevan tilanteen kanssa mitään tekemistä. Auttamatta jättämistä pidettiin lasten heitteille ja hengenvaaraan jättämisenä, jopa rikoksena. Kommentoijien mukaan erityisesti pienet lapset tuli pelastaa leirin oloista viipymättä. Osan mukaan leireillä olevat lapset oltiin jo tavallaan julkisessa keskustelussa ”tuomittu” rikollisiksi vanhempiansa tapaan, koska heitä ei oltu vielä kukaan autettu ja haettu Suomeen. Kommentoijat halusivatkin kirjoituksissaan painottaa, että lapset olivat tilanteessa uhreja, toisin kuin vanhempansa.

Lapset naisten matkalippuna Suomeen

Monet kommentoijista kyseenalaistivat leirillä olevien äitien rakkautta omia lapsiaan kohtaan. Äitien käytös ei kommentoijien mielestä ilmentänyt äidinrakkautta, vaan enemmänkin itsekkyyttä ja tunteettomuutta. Useat kommentoijat ihmettelivät äitien tapaa laittaa oma etunsa lasten hyvinvoinnin edelle. Tämä ilmeni kommentoijien mukaan esimerkiksi siinä, että äidit olivat enemmän valmiita jättämään lapsensa leirin kurjiin oloihin, kuin lähettämään heidät turvaan Suomeen, jos he eivät itse samalla Suomeen pääsisi.

Al-Holin leiriltä voidaan viranomaisten mukaan hakea Suomeen lapsia vain heidän äitiensä suostumuksella, mutta vaikuttaa siltä, että nämä haluavat mieluummin pitää lapsiaan "ihmiskilpinään" kuin päästää turvalliseen suomalaiseen ympäristöön toipumaan. (...)
(HS 4.7.2019)

Osan mukaan lapsien asemaa leireillä äitiensä hallinnassa voitiin verrata jopa panttivankina olemiseen. Näiden kommentoijien mukaan äidit kävivät kauppaa omilla lapsillaan Suomen viranomaisten kanssa, yrittäen saada joko itselleen etuja leirin olosuhteisiin tai päästäkseen Suomeen. Äitien nähtiinkin olevan suurin este lasten pelastamiselle. Erään kommentoijan mukaan lapset olivat kuin muutkin ISISin panttivangit ja orjat sillä erolla, että panttivangit ja orjat olivat jo vapautuneet – toisin kuin leirillä olevat lapset.

Sellainen äiti, joka todella rakastaa lastaan, lähettäisi hänet mielellään turvaan, vaikka itse joutuisi jäämään. Nyt lapsia käytetään keppihevosina päästä itse turvaan. (HS 26.6.2019)

Kuten edellä esitetystä kommentistakin on nähtävissä, useat kommentoijat kyseenalaistavat äitien rakkauden omia lapsiaan kohtaan. Kommentoijien mukaan lastaan todella rakastava äiti yrittäisi

saada lapsensa keinolla millä hyvänsä turvallisiin oloihin, vaikka se tarkoittaisi äidin itsensä jäämistä leirille. Äitejä kuvailtiin esimerkiksi tunteettomiksi synnyttäjiksi, jotka eivät välittäneet lapsistaan. Useiden kommentoijien mukaan äidit käyttivät tällä hetkellä lapsiaan häikäilemättömästi ja itsekkäästi omaksi hyödykseen ja keinona päästä itsekkin Suomeen. Lapsia kutsuttiinkin esimerkiksi äitien pelinappuloiksi, vipuvarsiksi sekä matkalipuiksi, pääsylipuiksi, ankkureiksi ja hinausköysiksi Suomeen. Lasten nähtiin siis olevan näiden naisten viimeisiä oljenkorsia päästä Suomeen, jonka vuoksi äidit eivät halunneet lapsistaan luopua. Kommentoijien kirjoituksista oli havaittavissa, että ilman lapsia, useimmat suomalaiset tuskin välittäisivät leirillä olevien äitien kohtaloista.

Samankaltaista keskustelua äitien ja lasten suhteesta, rakkauden puutteesta ja naisten kyvyttömyydestä toimia äitinä on käyty Suomessa jo aiemmin, esimerkiksi Suomen vuoden 1918 sisällissodan jälkimainingeissa, jolloin keskustelun kohteena olivat punalesket. Kuten ISIS-äidit nyt, punaiset äidit nähtiin tuolloin pahoina ja syyllisinä. Myös heitä kuvailtiin esimerkiksi hirviöiksi ja heidän äidillisiä kykyjään kyseenalaistettiin. Myöskään heidän ei nähty olevan kykeneväisiä tai sopivia kasvattamaan lapsiaan, sillä heidän vihansa ja raakuutensa uskottiin ”saastuttavan” lapsen sielunelämän. (Kaarninen 2017, 79 — 81.) Tilanne on samaistettava siltäkin osin, että myös punalesket joutuivat ISIS-naisten tavoin syytellyiksi siitä, että he olivat seuranneet miehiään ja luottaneet heihin (em., 152).

Lapset ja äidit Suomeen

Vaikka useimmat lasten auttamisen puolella olleet kommentoijat olivat valmiita jättämään äidit leireille, löytyi kommentoijien joukosta kuitenkin myös niitä, jotka puolustivat äitienkin auttamista Suomeen. Osa perusteli mielipidettään äitien palauttamisesta sillä, että kyseessä olevat naiset olivat matkustaneet Syyriaan nuorella iällä, esimerkiksi lapsina tai ”teinivaimoina”, jolloin voitiin puhua nuoruuden tyhmyydestä. Osa kommentoijista myös kyseenalaisti naisten Suomesta Syyriaan matkustamisen vapaaehtoisuuden viitaten naisten mahdolliseen indoktrinointiin ja pakottamiseen. Toiset kommentoijat korostivat sen sijaan inhimillisyyttä ja humaaniutta, joita verrattiin katoaviin luonnonvaroihin. Tärkeänä nähtiin tällöin lähimmäisten, ja tässä tapauksessa suomalaisten, auttaminen. Myös omaa äitiyttä ja ymmärrystä äitinä olemiseen tuotiin esille, kuten seuraavassa kommentissa on nähtävissä:

Äitinä minäkin haluan että Suomen pitää auttaa näitä lapsia ja äitejä. Lähtökohta on se että lähimmäisiä pitää auttaa ja jos suomalainen ja hänen lapset ovat tuolla ja tarvitsevat apua niin heitä pitää auttaa.(...) (HS 25.6.2019)

Edellä esitetystä kommentista kirjoittaja peilaa omaa äitiytään leirillä olevien äitien tilanteeseen. Kirjoittaja puhuu myös lähimmäisten auttamisen tärkeydestä, jonka hän asettaa ihmisten toiminnan lähtökohdaksi. Tässä tapauksessa suomalaisuus ja äitiys näyttäytyvät yhdistävinä tekijöinä, ja toinen suomalainen äiti näyttäytyy apua tarvitsevana lähimmäisenä.

Lasten ja äitien Suomeen tuomista perusteltiin myös käytännöllisemmästä syystä. Osa kommentoijista oli esimerkiksi sitä mieltä, että naisten mahdollinen osallistuminen rikoksiin tulisi tutkia Suomesta käsin, samoin kuin lasten mahdollisten huostaanottopäätösten tekeminenkin. Näiden kommentoijien mukaan hätäisiä ratkaisuja ja päätöksiä tuli välttää viimeiseen asti. Tästä syystä parhaimpana vaihtoehtona nähtiin lasten tuominen Suomeen äiteineen, jolloin tilanteet voitaisiin tutkia perhekohtaisesti, rauhassa, ja mikä tärkeintä – ilman pelkoa suomalaisten menehtymisestä. Työnjakona esitettiin, että syyttäjät nostaisivat tarpeen vaatiessa äitejä vastaan syytteet, samalla kun sosiaalihuolto selvittäisi, mikä lapsen edun kannalta olisi parasta.

6.2. Edes lapset eivät ole auttamisen arvoisia

Kommentoijien joukosta löytyi myös niitä, jotka eivät pitäneet edes leirillä olevien suomalaislasten auttamista Suomen valtion velvollisuutena. Nämä kommentoijat jakautuivat kuitenkin kahteen joukkoon: niihin, joiden mukaan lapsia tuli auttaa, mutta vain suoraan leirillä Suomeen tuomisen sijaan sekä niihin, joiden mielestä edes lapsia ei tullut välttämättä auttaa ollenkaan. Ensimmäiseksi mainittu joukko koki, ettei lapsien auttaminen vaatinut heidän tuomistaan Suomeen, vaan lapsien oloja ja tilannetta voitaisiin parantaa suoraan leirillä Suomesta käsin. Lapsille ehdotettiin lähetettäväksi esimerkiksi puhdasta vettä, ruokaa, rokotteita ja lääkkeitä. Erään kommentoijan mukaan Syyrian kanssa voitaisiin myös esimerkiksi neuvotella erilaisten palveluiden, kuten lastenneuvolan tai erikoissairaanhoidon palveluiden, järjestämistä suomalaislapsille. Nämä kommentoijat korostivat, että kukaan Suomessa tuskin vastustaisi sitä, että lapsia autetaan leireillä, jos tämä samalla poissulkisi lasten Suomeen tuomisen. Ne, jotka eivät olleet lasten Suomeen tuomisen tai heidän auttamisensa puolella perustelivat mielipidettään monin eri tavoin, kuten turvallisuussyillä, vanhempien vastuulla sekä sillä, etteivät al-Holin leirillä olevat lapset olleet erityisessä asemassa muihin pakolaisleireillä oleviin lapsiin nähden. Tämän lisäksi löytyi kuitenkin myös kommentoijia, jotka eivät perustelleet mielipidettään sen tarkemmin.

Ei Suomeen turvallisuussyistä

Lasten Suomeen tuomattomuutta perusteltiin muun muassa turvallisuussyillä. Näiden kommentoijien mukaan lapsia ei siis tullut ottaa Suomeen heidän muodostamansa turvallisuushukan vuoksi. Kommentoijat tukeutuivat usein asiantuntijoiden näkemyksiin todetessaan, että leirillä olevien suomalaislasten ja heidän vanhempiensa tekemisiin ja Suomeen tuomiseen liittyi merkittäviä huolenaiheita, jotka voisivat koskettaa suurta joukkoa suomalaisia. Kommentoijat pitivätkin väkivaltaiseen islamistiseen yhteiskuntaihanteeseen kasvatettujen yksilöiden palauttamista Suomeen erittäin huonona vaihtoehtona.

Osa näistä kommentoijista oli kuitenkin sitä mieltä, että vain tiettyjä lapsia ei tulisi ottaa Suomeen turvallisuussyistä. Esimerkiksi henkirikoksiin syyllistyneet alaikäiset lapset tuli näiden kommentoijien mukaan jättää tuomittavaksi rikosten tekomaahan, eli Syyriaan. Lisäksi iältään vanhempien lasten uskottiin olevan jo niin vahvasti radikalisoituneita, että myös heidät tulisi jättää Syyriaan äitiensä kanssa. Sen sijaan pienillä lapsilla nähtiin olevan vielä toivoa kuntoutua yhteiskuntakelpoisiksi tarvittavan hoidon avulla.

Vanhempien vastuuseen vetoaminen

Eräänä suurimpana teemana kommentoijissa toistui lasten vanhempien vastuun korostaminen ja esiin tuominen. Toisin sanoen, lapsien vanhempien nähtiin olevan yksin vastuussa siitä, missä tilanteessa lapset ja perheet tällä hetkellä olivat. Nämä kommentoijat tuntuivat olettavan, että al-Holin leirillä olevien perheiden tulisi vain yksinkertaisesti hyväksyä tilanteensa – olivathan he kerran itse tilanteensa alun perin aiheuttaneet matkustamalla alueelle. Keskusteluissa toistuivatkin lausahdukset kuten *kun ovat sinne lähteneet pysyköön siellä sekä sitä saa mitä tilaa*. Seuraava kommentoija kiteyttikin varsin hyvin vanhempien vastuusta käytävän keskustelun luonteen:

Kuulostaa julmalta mutta sielläpäähän olkoot. Ei voisi vähempää kiinnostaa isis perheet. Lapset eivät ole syyllistyneet mihinkään mutta vanhemmat vastaavat valinnoistaan. Minusta tämä on yksilön ongelma. Elä valintojesi kanssa. (HS 24.5.2019)

Edellä esitetty kommentti ilmentää, että tilannetta pidettiin yksinomaan vanhempien aiheuttamana, josta heidän tuli nyt kantaa vastuunsa. Lisäksi kommentissa korostettiin, että kyseessä ei ole yhteisön tai Suomen valtion ongelma, vaan nimenomaan yksilön. Kommentoija kertoi toki tiedostavansa, etteivät lapset olleet tilanteeseen syyllisiä, mutta ei silti tuntunut tarvetta auttaa edes heitä.

Vanhemmilla nähtiinkin olevan vastuu niin itsestään kuin lapsistaankin. Moni muukin kommentoija piti lasten asemaa valitettavana, mutta koska vanhemmat olivat lastensa kurjan tilanteen aiheuttaneet, ei lasten auttamiseen koettu olevan nyt velvoitetta. Osa kommentoijista halusi myös selkeästi rangaista vanhempia heidän valinnoistaan, ja käytännössä tämä näkyi siinä, että edes lapsia ei haluttu auttaa. Toisin sanoen, omien lasten kärsimyksen näkemisen nähtiin olevan oikein ja silmiä avaava kokemus vastuuttomille vanhemmille:

Ei lapsia "rangaista" vanhempiensa virheistä. Vanhemmat ovat tehneet raskaan virheen ja lähteneet terrorismin polulle. Heidän on täytynyt tietää että se vaikuttaa myös heidän lapsiinsa. Missä on heidän vastuunsa lastensa tilanteesta? Yksi osa vastuunkantoa on se, kun näkee lapsiensa kasvavan huonoissa oloissa omien toimiensa seurauksena. Ei voida lähteä siitä, että vastuu ulkoistetaan kaikissa tilanteissa "yhteiskunnalle". (...) (HS 11.5.2019)

Useat ihmiset korostivat kommenteissaan, että vanhempien vastuuta tilanteesta ei voitu vierittää muiden toimijoiden, kuten viranomaisten tai päättäjien, hartioille. Suomen kommentoitiin toteuttaneen kaikki lapsen oikeudet, esimerkiksi tarjoamalla hoivaa, koulutusta ja turvaa näiden lasten vielä ollessa Suomessa, mutta vanhemmat olivat silti päättäneet vielä lapsensa pois Suomesta. Kommentoijien mukaan lapsen oikeudet olisivat toteutuneet lasten osalta, elleivät heidän vanhempansa olisivat vieneet heitä Suomesta pois. Näin ollen Suomen pääministerin, sisäministerin tai ulkoministerin syyttämistä toimettomuudesta pidettiin vääränä.

Lapset eivät erityisiä ja on autettava ennemmin muita

Lapsista keskusteltaessa esiin nousi myös suomalaisten ISIS-taistelijoiden lasten asema muihin leirillä oleviin lapsiin verrattuna – niin ei-suomalaisiin lapsiin kuin ei-ISIS-taistelijoiden lapsiin. Muutamien kommentoijien mukaan oli reiluinta, että kaikille leirin asukkaille tarjottaisiin samanlaista kohtelua. Erään kommentoijan mukaan leirille kohdistettavaa apua tuli jakaa kaikille leirillä oleville, mutta toisaalta kuitenkin ensisijaisesti ISISin uhreille. Vaikka kommentoijat kertoivat tuntevansa sääliä myös ISIS-taistelijoiden lapsia kohtaan, koettiin sääli ja myötätunto suuremmaksi esimerkiksi jesidilapsia ja muita ISISin uhreiksi joutuneita lapsia kohtaan. Tästä syystä kommentoijat korostivat, että olisi kohtuullisempaa auttaa ensin muita hädänalaisia lapsia kuin ISISin toiminnassa mukana olleiden ihmisten lapsia. Näin ollen lapset, joiden vanhemmat kuuluvat tai ovat kuuluneet ISISiin esiintyvät kommenteissa toissijaisina avuntarvitsijoina. Kommentoijat halusivat myös korostaa, etteivät leirillä olevat lapset koostuneet ainoastaan viattomista pikkulapsista, vaan mukaan mahtuu kaiken ikäisiä lapsia aina pienistä lapsista 18-vuotiahin asti:

No siis näistä lapsista kaikki eivät kuitenkaan ole mitään 5-vuotiaita vaan aina 18 ikävuoteen asti. Älä siis turhaan särje sydäntäsi. Muilla maailman leirillä on joka tapauksessa miljoonia lapsia. Esimerkiksi Myanmar. Ja he eivät edes ole terroristeja. Kyllä ne nämä pari kymmentä pian häviää uutisista niin säästy sydämet täällä sitten. (HS 28.6.2019)

Joidenkin kommentoijien mukaan näiden al-Holin leirillä olevien suomalaislasten tilanne ei myöskään eronnut muilla pakolaisleireillä olevien lasten tilanteesta. Tästä syystä kommentoijat eivät löytäneet erityisiä perusteita juuri näiden al-Holin leirillä olevien lasten auttamiselle. Kuten edellä esitetystä kommentistakin on nähtävissä, piti osa kommentoijista leirillä olevia lapsiakin terroristeina. Tämän lisäksi lapsia kutsuttiin esimerkiksi ”teurastajien avustajiksi”, joiden auttamista pidettiin epäsopivana.

Joidenkin kommentoijien mukaan Suomen ei ollut mahdollista auttaa kaikkia maailman hädänalaisia lapsia, jonka vuoksi avun jakamisessa tuli tehdä jonkinlaista priorisointia. Koska kaikkia ei voitu auttaa, tuli kommentoijien mukaan tehtävä harkintaa siitä, keitä ensisijaisesti avustetaan. Tällä viitattiin siihen, ettei mahdollisesti radikaalin pohjakoulutuksen saaneiden lasten avustaminen ollut Suomen kannalta parhain vaihtoehto. Kommentoijat olivat myös sitä mieltä, että Suomeen tuli ensisijaisesti avustaa sellaisia ihmisiä, jotka tilastollisella todennäköisyydellä työllistyivät ja integroituiivat suomalaiseen yhteiskuntaan. Edellä mainittuja ihmisiä nähtiin tulevan esimerkiksi useista muista Aasian maista, eivätkä heihin kommentoijien mukaan lukeutuneet niin sanotut ”ISIS-kiihkoilijat”. Esimerkiksi juuri tästä syystä apua tuli kommentoijien mukaan kohdentaa huonolaisten omatuntoa potematta niille, joiden kanssa Suomen asukkaat voisivat edes kuvitella löytävänsä yhteisen sävelen.

Yksinkertaisesti ei

Kommentoijista oli tunnistettavissa myös joukko, joka tuntui suhtautuvan lapsiin ja heidän tilanteeseensa varsin kylmästi ja välinpitämättömästi. Näiden kommentoijien mukaan lapsia ja äitejä ei tullut auttaa pelkän säälintunteen vuoksi eikä päätöksien tullut pohjautua sääliin. Keskustelua käytiin myös Suomen kansalaisuuden menettämisestä. Joidenkin kommentoijien mukaan konfliktialueelle lähteneiden ihmisten toiminta oli ollut niin anteeksiantamatonta, että heidän maahantulonsa tuli estää sekä heidän Suomen kansalaisuutensa evätä – myös lapsilta. Sisäministeriön (2020a) mukaan henkilö voi menettää Suomen kansalaisuuden, jos tämä on syyllistynyt Suomen elintärkeitä etuja vastaan terroristisessa tarkoituksessa tehtyyn rikokseen. Suomen kansalaisuuden voi

kuitenkin menettää vain tilanteessa, jossa henkilöllä on myös toisen maan kansalaisuus ja riittävästi siteitä kyseiseen maahan (sisäministeriö 2020a). Näin ollen henkilö, jolla on vain Suomen kansalaisuus, ei voi menettää kansalaisuuttaan ja täten jäädä ilman kansalaisuutta.

Useat lasten Suomeen tuomista vastaan olleista kommentoijista eivät esittäneet erityisiä perusteluita mielipiteelleen. Erään kommentoijan mukaan kaikenlainen Lähi-Idän alueelta Eurooppaan suuntautuva muuttoliike oli yksinkertaisesti lopetettava, koska niin sanotuilla öljyvaltioilla, eli Arabimailla, nähtiin olevan varaa ja resursseja huolehtia naapurimaidensa ”uskonveljistä ja -sisarista”. Tällä viitattiin todennäköisesti islamin uskoon maita yhdistävänä tekijänä. Jostain kommenteista oli nähtävissä myös suoranaista sarkasmia, kuten esimerkiksi seuraavasta kommentista, jossa irvailaan lapsille tarjottavista palveluista ja niistä aiheutuvista kuluista:

No tietenkin pitää ottaa ja sitten huolehtia päiväkotia, peruskoulu, jatkokoulutus sekä mahdollisesti vielä sotilaskoulutus. Tämän polun varrella tietenkin pitää koko ajan avustaa rahallisesti. Ei tässä ole mitään järkeä. Länsimaat tuhoavat itse itsensä tällaisella älyttömällä vatkauksella. (HS

21.2.2019)

Edellä esitetystä kommentista on aistittavissa, että kommentoija piti lapsille kohdistettuja palveluita liiallisena huolehtimisena, jopa hemmotteluna. Tällainen huolehtiminen nähtiin myös haitallisena ja länsimaiden tuhoon ennen pitkään johtavana toimintana, jota tuli kommentoijien mukaan välttää. Kommentoija ei kuitenkaan tuntunut ottavan huomioon, että edellä mainittuja palveluita tarjotaan kaikille muille suomalaisille lapsille. Koska al-Holin leirin lapset ovat joko jo Suomen kansalaisia tai siihen oikeutettuja, ovat myös he tällaisiin palveluihin oikeutettuja Suomeen saavuttuaan.

6.3. Huostaanotto sekä lasten ja äitien erottaminen

Helsingin Sanomien verkkokeskusteluissa käytiin tiivistä keskustelua lasten huostaanottoon sekä lasten ja äitien erottamiseen liittyvistä kysymyksistä. Suurin osa kommentoijista asettui selkeästi huostaanoton tai yleisesti lasten ja äitien erottamisen kannalle, varsin pienen osan puolustaessa lasten ja äitien yhdessä pitämistä. Useimmat kommentoijat kokivat, että leirin suomalaisnaiset eivät sopineet äideiksi toimintansa ja tekemiensä päätöksien perusteella. Toisin sanoen, näiden naisten koettiin epäonnistuneen tehtävässään toimia äitinä. Erään kommentoijan mukaan näitä naisia ei voitu

millään mittarilla pitää hyvinä äiteinä. Kommentoijien mukaan lapset tulikin pelastaa heitä väärin kohtelevien äitiensä käsistä välittömästi.

Naisten ratkaisua viedä lapset konfliktialueelle sekä synnyttää lapsia konfliktialueella pidettiin yleisesti hyvin välinpitämättömänä toimintana lasten turvallisuutta ja hyvinvointia ajatellen. Jo pelkkää konfliktialueelle matkustamista pidettiin lasten kaltoinkohteluna. Monien kommentoijien mielestä huostaanoton perusteet olivat täyttyneet naisten toiminnan vuoksi monesta eri syystä. Ensinäkin moni kommentoija koki, että äidit olivat vaarantaneet lastensa normaalin kehityksen ja turvallisuuden. Näiden naisten nähtiin saattaneen ja vieneen lapsensa tietoisesti ja pitkäaikaisesti hengenvaaraan. Riittäväksi huostaanoton syiksi esitettiin myös lasten erittäin huonot elinolosuhteet leirillä sekä se, että äidit eivät tuntuneet ajattelevan lastensa parasta. Bergin (2008, 41) mukaan lapsen perustarpeiksi voidaan listata ainakin ravinto, koti, vaatetus, emotionaalinen huolenpito, älylliset virikkeet ja sosiaalinen vuorovaikutus. Riittämätön äitiys voikin määrittyä jonkin edellä mainitun asian tai asioiden puutteena. Vanhempien oikeuksiin on kuitenkin helpointa puuttua silloin, kun kyseessä ovat vakavat vanhemmuuden puutteet, kuten fyysinen pahoinpitely. (Berg 2008, 41—42.)

Lapsen vieminen sotaan, altistaminen väkivallalle, nälälle, sairauksille ja henkiselle painostukselle, kertoo kaiken ”vanhemmuuden” tasosta. Aikuiset ovat priorisoineet omat tarpeensa lasten edelle, lapsista välittämättä. Vaikka heillä on biologinen side lapsiinsa, on selvää, etteivät he täytä vanhemmuuden määritelmää käytännössä. (HS 5.6.2019)

Osa kuvaili naisia terroristiäideiksi. Naisten vaikutusta lapsiin pidettiin vaarallisina, jonka vuoksi perheet tuli kommentoijien mukaan hajottaa ja lapset ehdottomasti erottaa äideistään. Vaarallisena vaikutuksena pidettiin esimerkiksi lapsien indoktrinointia ja radikalisoitumista äitien toimesta. Kommentoijat pitivätkin tärkeänä, että lapset eivät enää vastaisuudessa altistuisi vanhempiansa ”iljettävälle maailmankuvalle”. Kommentoijien mukaan lapset tuli saada kotoutettua suomalaiseen kulttuuriin, kieleen ja tapoihin. Osa kommentoijista toi esille, että lapsien kannalta olisi parasta sijoittaa heidät perheisiin, joissa uskontoa ei harjoitettu lainkaan. Lapsille haluttiin tarjota turvaa, hoivaa, pysyvyyttä sekä luotettavat ja rakastavat perheet, joiden avulla lapset voisivat selvitä omien vanhempiansa aiheuttamista traumaista. Kommentoijien mielipiteet liittyen naisten sukulaisten soveltuvuudesta lasten huolehtijoiksi vaihtelivat. Eräät kommentoijat olivat sitä mieltä, etteivät naisten sukulaiset olleet kykeneviä huolehtimaan lapsista, minkä vuoksi lapsia ei tullut sijoittaa sukulaistensa luo Suomessa. Joukossa oli myös niitä, jotka pitivät lasten erottamista sukulaisistaan

välttämättömyytenä. Maltillisempien kommentoijien mielipiteet eivät olleet aivan yhtä jyrkkiä kuin edellä esitetyt, ja heidän mielestään lapsen ja suvun välistä tapaamisoikeutta tuli miettiä ja arvioida.

Kommentoijat keskustelivat paljon eri alojen asiantuntijoitakin puhuttaneesta aiheesta, eli lapsen edusta sekä lapsen oikeudesta vanhempiinsa. Useat kommentoijat olivat asiantuntijoiden kanssa eri mieltä siitä, oliko lapsen etu aina olla vanhempiensa tai äitinsä kanssa. Näiden kommentoijien mukaan jo pelkästään terroristiseen toimintaan osallistuminen voitiin nähdä merkittävänä uhkana lasten turvallisuudelle sekä tapana radikalisoida lapsia, että lasten huostaanottoa voitaisiin puoltaa. Näiden kommentoijien mielestä lapsen oma äiti tai isä ei todellakaan ollut kaikissa tapauksissa tämän paras huoltaja ja kehityksen turvaaja. Radikaloituneen vanhemman vahingollisuus lapselleen nähtiin suurempana pahana kuin lapsen huostaanotto. Seuraava kommentoija kiinnitti huomioita lapsen oikeuteen vanhempiin mielenkiintoisella tavalla:

Kyllä, lapsilla on oikeus vanhempiinsa, mutta kehnoilla vanhemmilla ei ole oikeutta lapsiinsa. Nämä Isis-vanhemmat ovat itse toiminnallaan osoittaneet, etteivät he välitä tuon taivaallista lasten hyvinvoinnista.(...) (HS 21.6.2019)

Kommentoija tiedostaa lapsilla olevan oikeus vanhempiinsa, mutta korostaa, että vanhemman roolia huonosti hoitaneella vanhemmalla ei sen sijaan ole oikeutta lapsiinsa. Lapsilla siis nähdään lähtökohtaisesti olevan oikeus vanhempiinsa, mutta tilanteessa, jossa vanhempi ei toimi lapsen edun mukaan, on tästä oikeudesta tingittävä. Pösön (2016,11) mukaan lasten oikeuksia voidaankin vahvistaa juuri rajoittamalla vanhempien oikeuksia. Kommentoijien mukaan lapsen väärinkohtelijaa ei missään tapauksessa saanut päästää lapsen lähelle – ei edes, vaikka kyseessä olisi ollut lapsen oma äiti. Naiseutta ja äitiyttä ei siis haluttu nähdä automaattisesti lieventävänä asianhaarana. Vaikka huostaanotto sai kommentoijilta suuren kannatuksen, kiinnitti osa kommentoijista huomiota huostaanottoon mahdollisesti liittyviin toiminnan haasteisiin. Haasteiksi nostettiin muun muassa naisten suostuminen lastensa huostaanottoon sekä Suomen viranomaisten toimivaltuudet toimia toisen maan alueella. Huostaanottoa puollettiinkin tilanteissa, jossa sen nähtiin lakien osalta onnistuvan.

Kommentoijien mukaan huostaanottoa harjoitettiin Suomessa tätäkin kevyemmistä tai vähäisemmistä syistä. Esimerkeiksi nostettiin muun muassa vanhempien päihtekäyttö, rikoshistoria, lasten fyysinen ja psyykinen pahoinpitely sekä muut tilanteet, joissa vanhempien nähtiin laiminlyövän lapsiaan tai toiminnallaan vaarantavan lapsensa turvallisuus ja kehitys:

Näin toimitaan Suomessa normisesti niissä tapauksissa kun viranomaiset toteavat vanhempien aiheuttavat toiminnallaan vaaraa lapsille ja heidän kehitykselleen. Jos tapahtunut ei ole huostaanoton peruste, viedään lapset sota-alueelle jossa heitä tosiasiallisesti kuolee, joille opetetaan aseidenkäyttöä ja itsemurhapommitusta kouluvelvollisuuden sijaan, jossa pikkutyöt näitetaan terroristimiehille seksiorjiksi, jos lasten erottaminen vanhemmistaan ei nähdä lapsen kehitykselle parhaaksi, niin milloin sitten olisi? (HS 20.6.2019)

Huostaanoton ei nähty olevan harvinainen ilmiö Suomessa ja kommentoijien mielestä olikin enemmän kuin perustelua huostaanottaa terroristisessa ympäristössä kasvaneet lapset. Kommentoijat korostivatkin, että jos sota-alueelle lasten vieminen ei vielä ollut riittävä peruste huostaanotolle, täytyi asekaulituksen, itsemurhaiskujen sekä alaikäisten naittamisen olla.

Huostaanottoa vastaan

Osa kommentoijista esitti huolensa siitä, että lasten erottaminen äideistään voisi traumatisoida lapsia entisestään. Tässä kommentoijat ottivat huomioon, että nämä lapset olivat todennäköisesti jo ennestään traumatisoituneet konfliktialueella elämisen vuoksi. Heidän mukaansa lasten erottaminen äideistään voisi johtaa lasten katkeroitukseen ja koston haluun Suomen valtiota kohtaan, mikä taas voisi edesauttaa lasten radikalisoitumista. Nämä kommentoijat nostivat myös esille, ettei näitä naisia voitu pitää täysin epäonnistuneina äiteinä – olivathan he kaikesta huolimatta onnistuneet pitämään lapsensa elossa hirvittävässä olosuhteissa. Tämän lisäksi lasten nähtiin olevan syvästi kiintyneitä äiteihinsä. Kommentoijat kävivät myös pohdintaa siitä, voitiinko äitejä kuitenkaan pitää niin huonoina vanhempina, että lapsia voitaisiin ”rankaista” riistämällä heiltä äitinsä.

Lapsia ei tule erottaa äideistään, hehän ovat jo menettäneet toisen vanhemmistaan. Tällainen trauma on omiaan synnyttämään lapsissa kaunan suomalaista yhteiskuntaa kohtaan ja saattaa myöhemmin purkautua ei-toivotulla tavalla, esim. terroritekoina. (HS 17.6.2019)

Toinen kommentoija uskoi myös, ettei lasten radikalisoitumista ainakaan estetty erottamalla lapset äideistään ja jättämällä äidit Syyriaan odottamaan mahdollisia oikeudenkäyntejään. Ainoana tapana auttaa lapsia ja estää heidän radikalisoitumisensa esitettiin riittävän hoidon ja terapeuttisen avun tarjoaminen Suomessa. Kommentoijat vetosivat myös lapsen oikeuteen vanhempiinsa sekä siihen, ettei kansainvälinen oikeuskaan tukenut lasten ja äitien erottamista toisistaan. Tämä ei kuitenkaan kommentoijien mukaan tarkoittanut sitä, etteikö lapsia ja äitejä tulisi minkäänlaisissa tapauksissa

erottaa, vaan jos äidin todettiin vahingoittavan lastaan tai vaarantavan tämän normaalin kehityksen, tuli lastensuojelun puuttua tilanteeseen. Kommentoijien mukaan lapsia ja äitiä ei kuitenkaan tullut erottaa ennen perheen tilanteen tutkimista ja lastensuojelun tarpeen arviointia.

6.4. Kulut, riskit ja Suomi ensin-ajattelu

Al-Holin leirillä olevia lapsia sekä heidän mahdollista Suomeen saapumistaan tarkasteltiin paljon erilaisten kulujen, riskien ja turvallisuuskysymysten näkökulmasta. Lasten Suomeen tulemiseen liitettiin vahvasti yhteiskunnalle maksettavaksi tulevat kulut. Keskustelua käytiin erityisesti näiden kulujen maksajista sekä kulujen todellisesta suuruudesta. Esimerkiksi lasten uudelleen kouluttamisen yhteiskuntakelpoisiksi sekä erilaisten lastensuojelupalveluiden nähtiin kustantavan paljon veronmaksajille. Vertailukohteeksi nostettiin esimerkiksi syrjäytyneet suomalaislapset: siinä missä syrjäytyneen lapsen laskettiin rasittavan veronmaksajia noin miljoonalla eurolla, todettiin radikalisoituneen lapsen tulevan vieläkin kalliimmaksi. Kulujen lisäksi kommentoijat kävivät vilkasta keskustelua muun muassa suomalaisten turvallisuudesta ja tämän turvallisuuden takaamisen ensisijaisuudesta. Suomalaisuutta korostavaan ajatteluun kietoutuivat myös oleellisesti kysymykset lasten kansalaisuudesta. Tämän lisäksi kommentoijien joukossa oli myös niitä, jotka tarkastelivat turvallisuuskysymyksiä toisenlaisesta näkökulmasta, eli siitä, mitä voisi tapahtua jos lapsia ja äitejä ei autettaisi ollenkaan. Tässä luvussa keskitytäänkin tarkemmin Suomi ensin -ajatteluun, lasten kansalaisuuteen sekä lasten ja naisten alueelle jättämisestä mahdollisesti syntyviin riskeihin.

Suomi ensin -ajattelu

Suomeen mahdollisesti saapuvista lapsista keskusteltaessa esiin nousi ajattelutapa, jossa korostettiin suomalaisten hyvinvoinnin ja turvallisuuden ensisijaisuutta suhteessa muihin. Olenkin nimennyt tämän ajattelutavan ”Suomi ensin” -ajatteluksi. Vaikka al-Holin leirillä oleskelevat naiset ja heidän lapsensa olivat Suomen kansalaisia, ei heitä silti nähty samanarvoisina tai yhtä tärkeinä kuin Suomessa asuvat suomalaiset. Kommentoijat esimerkiksi kokivat, että Suomessa asuvien suomalaisten oikeus turvalliseen kotimaahan oli suurempi kuin leirillä olevien suomalaisten lasten oikeus turvalliseen elämään. Tästä syystä lapsia voitiin kommentoijien mukaan auttaa vain sillä ehdolla, että auttaminen ei vaarantanut Suomessa asuvien suomalaisten turvallisuutta. Toisin sanoen, reilut viisi miljoona suomalaista koettiin tärkeämmäksi kuin ”parikymmentä kaiken inhimillisen moraalien hylännyttä ihmistä lapsineen”. Sisäministeriön (2017, 39) mukaan laaja yleisö voikin kokea näiden ihmisten auttamisen ja tukemisen epäoikeidenmukaisena tai siten, että yhteiskunta palkitsee yhteiskuntaa vastaan toimineita (em., 39). Kommentoijat kokivat Suomen valtiovallan päätehtäväksi

nimenomaan Suomessa asuvien suomalaisten turvallisuuden takaamisen. Kommentoijilla tuntui lisäksi olevan vahva näkemys siitä, että heidän mielipiteellään olisi merkitystä siinä, päätetäänkö lapset ja äidit kotiuttaa Suomeen. Toisin sanoen, al-Holin leiriläisiä ei tullut kommentoijien mukaan kotiuttaa ilman suomalaisten suostumusta.

Useat kommentoijat pitivät lasten Suomeen tuomista vaarallisena, sillä lasten uskottiin muodostavan merkittävän turvallisuusuhkan muille suomalaisille. Konkreettisenä uhkana esitettiin esimerkiksi lasten mahdollisesti myöhemmin suorittamat, suomalaisiin kohdistuvat terroriteot. Kommenteista oli myös huomattavissa eräänlaista ”me ja muut” -ajattelua. Kommentoijat viittasivatkin Suomessa asuviin suomalaisiin esimerkiksi ”meinä taviskansalaisina”, ”meinä tavallisen valtaväestön edustajina” ja ”meinä suomalaisina”. Lisäksi kommentoijat puhuivat ”meidän kaltaisistamme” sekä ”meidän” ja ”heidän” toisistaan eroavista arvoista ja asenteista. Kuten seuraavasta kommentista on huomattavissa, oletettiin Suomessa asuvien lasten tottuneen lapsille yleisesti tuttuihin asioihin, kuten Aku Ankkaan, siinä missä al-Holin leirillä olevien lasten nähtiin tottuneen väkivaltaan ja aseisiin:

Suostummeko me tavallisen valtaväestön edustajat siihen, että keskuuteemme tuodaan sotatoimialueelta aikuisten taistelijoiden mukana lapsia, jotka osaavat käsitellä pommeja ja kivääreitä paremmin kuin leikkiä Legoilla tai lukea Aku Ankkaa ? (HS 9.3.2019)

Voidaankin siis todeta, että näitä Syyriassa olevia Suomen kansalaisia – niin lapsia kuin naitaakin – toiseutettiin kommentoijien toimesta Suomessa oleskeleviin suomalaisiin nähden. Löytyn (2005, 162) mukaan toiseuttamisen synonyymeina voidaan käyttää muun muassa vierautta, poikkeavuutta ja vastakohtaisuutta. Toiseuttamisen käsite mahdollistaa tutun ja vieraan sekä normin ja poikkeuksien välisen suhteen jäsentämisen. Sen kautta voidaankin kuvailla valtasuhdetta. Tällaisessa valtasuhteessa joku tai jokin nähdään erilaisena ja toista alempana, jonka vuoksi syntyy arvottavaa hierarkiaa. Toiseuttamista esiintyy esimerkiksi maahanmuuttajista puhuttaessa, jolloin korostetaan maahanmuuttajien ja kantaväestön välisiä eroja. Nämä erot eivät kuitenkaan ole toisiinsa verraten tasa-arvoisia tai neutraaleja, vaan esimerkiksi maahanmuuttaja ja hänen kulttuurinsa näyttävät vähempiarvoisena ja toisena. Yhden eron tunnistamisen jälkeen aletaan tunnistaa useampia eroja, jotka yleensä liittyvät stereotyyppisesti ensimmäiseen tunnistettuun eroon. Kun vierasta arvioidaan, ei hänessä yleensä kiinnitetä huomiota samanlaisiin ja yhdistäviin piirteisiin, vaan nimenomaan niihin piirteisiin, jotka poikkeavat tyyppillisesti suomalaisina piirteinä pidetyistä. (em., 162—163.) Kommenteissa toiseuttaminen ilmeni myös siten, että Suomessa olevien Suomen kansalaisten turvallisuus priorisoitiin tärkeämmäksi, kuin Syyriassa oleskelevien.

Kommentoijat olivat huolissaan myös Suomessa asuvien suomalaisten ihmisoikeuksien toteutumisesta. Näiden kommentoijien mukaan ainoastaan leirillä olevien ihmisoikeuksien toteutumiseen oltiin kiinnitetty huomiota, samalla kun Suomessa asuvien kansalaisten ihmisoikeudet olivat jääneet huomiotta. Kommentoijat kokivatkin, että terroristien ihmisoikeuksien toteutuminen nähtiin nyt tärkeämpänä, kuin sivullisten, tavallisten ja mahdollisesti terrori-iskujen kohteeksi joutuvien suomalaisten ihmisoikeuksien toteutumisen. Eräät kommentoijat olivatkin valmiita hylkäämään jopa kansainväliset sopimukset ja lait Suomen oman edun varmistamiseksi. Näiden kommentoijien mielestä hallituksen tuli toimia aina ja yksinomaan Suomen parhaaksi silläkin uhalla, että kansainväliset sopimukset ja lait jäisivät noudattamatta. Suomen oman edun tavoittelun nähtiinkin olevan yhteisten sääntöjen noudattamista tärkeämpää. Lasten ja naisten Suomeen auttamista pidettiin juurikin tällaisena Suomen edun vastaisena, vahingollisena toimintana:

Jos mekaaninen sopimuspykälien noudattaminen vie yhteiskuntaamme selvästi vahingolliseen suuntaan, tulee harkinnan - ei sopimuspykälien - ohjata päätökset oikeaan suuntaan. Väkivaltaiseen islamistiseen yhteiskuntaihanteeseen sitoutuneiden naisten tai siihen kasvatettujen nuorten palautus Suomeen on äärimmäisen huono idea.(...) (HS 25.6.2019)

Keskustelua käytiin myös siitä, millaisen vaaran al-Holin leirin lapset voisivat kohdistaa muille lapsille, erityisesti päiväkodissa ja koulussa. Lasten nähtiin siis olevan turvallisuusriski muille lapsille, mutta myös yleisemmin kaikille Suomen asukkaille. Erityisesti lasten indoktrinointi ISISin aatteille sekä heidän saamansa sotilaallinen koulutus huolettivat kommentoijia. Lasten Suomeen tuomista pidettiinkin suurena virheenä, jota jouduttaisiin myöhemmin katumaan:

Haluammeko todella vapaaehtoisesti tuoda heidät omien lastemme luokkiin ja päiväkoteihin? Pyydän vakaata harkintaa yhteiskunnalta, ettei taas tarvitsisi katua sitten kun on jo myöhäistä. (HS 21.2.2019)

Kommenteissa kiinnitettiin huomioita suomalaisen yhteiskunnan nykyiseen tilanteeseen ja erityisesti siihen, kuinka edes tällä hetkellä Suomessa asuvien asiat eivät olleet niin kuin pitäisi. Suomella ei koettu olevan resursseja auttaa Suomen rajojen ulkopuolella olevia, sillä jo Suomen sisällä nähtiin olevan niin merkittävää resurssivajetta. Kommentoijien mukaan olikin ensisijaisempaa auttaa Suomen asukkaita, kuin suomalaisia al-Holin leirillä Syyriassa. Kommentoijat siis toivoivat, että nykyinen hallitus keskittyisi enemmän oman maansa asukkaiden hätään ja heidän auttamiseensa.

Konkreettisena keinona esitettiin esimerkiksi keliaakikoilta aiemmin poistettujen tukien palauttaminen. Suurimpien resurssipulien nähtiin kohdistuvan lastensuojeluun, lasten terapiapalveluihin sekä vanhustenhoitoon. Kommentoijien mukaan esimerkiksi suomalaisten vanhuksien auttaminen tuli laittaa al-Holin leirillä olevien lasten auttamisen edelle, sillä vanhuksien todettiin aiemmin työskennelleen Suomen valtion eteen, jonka myötä he olivat apunsa ansainneet:

Jos lapset otetaan, se tietää yhteiskunnallemme valtavia kuluja - laitetaanpa nyt rinnakkain meidän sairaat ja huonokuntoiset, köyhät vanhuksemme, jota ovat kansamme eteen tehneet paljon hyvää,

heidän ylläpitoonsakaan kun ei tunnu riittävän rahoja.(...) (HS

26.6.2019)

Ruuskan (2004, 89) mukaan suomalaisuudesta puhuttaessa on yleistä korostaa historiallista omistusoikeutta maahan siten, että maa on lunastettu esivanhempien työn ja uhrauksien kautta. Tämä näkyi myös edellä esitetyssä kommentissa, jossa luotiin selkeästi kuvaa, että Suomen hyväksi joskus toimineet ovat oikeutetumpia huolenpitoon ja apuun. Suomessa lastensuojelun ja terapiapalveluiden tilanteen nähtiin olevan jo ennestään huonolla tolalla, minkä vuoksi lastensuojelua ja terapiapalveluita ei haluttu kuormittaa entisestään Suomeen leiriltä tuotavilla lapsilla. Kommentoijien mukaan Suomessa ei ollut riittävästi terapiapalveluita edes Suomessa tällä hetkellä asuville lapsille, minkä vuoksi Suomeen muualta tuotaville lapsille mahdollisesti tarjottavat ”ohituskaistat” tällaisiin palveluihin koettiin epärealistisiksi. Osa kommentoijista lisäksi koki Suomen hallituksen epäonnistuneen YK:n lasten oikeuksien noudattamisessa, sillä sen ei nähty onnistuneen suojelevan edes Suomessa asuvia lapsia. Kommentoijien mukaan olisikin väärin auttaa muita lapsia, ja erityisesti ”islamilaisten kurkunleikkaajien” lapsia, kun Suomessa tälläkin hetkellä asuvien lasten todettiin kärsivän resurssipulasta.

Lasten kansalaisuus

Leirillä olevien lasten kansalaisuudesta käytiin kiivasta keskustelua ja kansalaisuuteen liittyvät mielipiteet vaihtelivat varsin paljon kommentoijien kesken. Tähän keskusteluun osallistuivat yhtäläillä lasten Suomeen tuomisen kannalla olleet kommentoijat kuin nekin, jotka eivät pitäneet lasten auttamista Suomen velvollisuutena. Lasten auttamisen puolesta puhuneiden joukossa oli esimerkiksi kommentoijia, joiden mielestä viranomaisten tuli ensin varmistaa, ketkä lapsista olivat ylipäänsä oikeutettuja Suomen kansalaisuuteen biologisen sukulaisuuden perusteella. Näiden kommentoijien mukaan lapsille tulikin suorittaa DNA-testit ennen Suomeen tuomista.

Eräät kommentoijat kyseenalaistivat lasten suomalaisuuden kokonaan pitäen heitä muiden maiden kansalaisina. Joidenkin kommentoijien mielestä leirillä syntyneet lapset eivät sen sijaan voineet olla automaattisesti oikeutettuja Suomen kansalaisuuteen, vaikka lasten äidit olisivatkin olleet Suomen kansalaisia. Pohdintaa käytiin myös siitä, miten lasten isän kansalaisuus voisi vaikuttaa lasten tilanteisiin. Kommentoijien mukaan tulikin ottaa huomioon, että lapset saattoivat olla isänsä kotimaan lain mukaan oikeutettuja myös isän kotimaan kansalaisuuteen. Isän kansalaisuuteen vedottiinkin erityisesti niiden kommentoijien toimesta, jotka toivoivat, että Suomen valtio vapautuisi tämän myötä velvollisuudestaan auttaa lapsia. Joidenkin kommentoijien mielestä oikeus Suomen kansalaisuuteen ei vielä tehnyt lapsista ”oikeita” suomalaisia. Näin ollen vanhempien Suomen kansalaisuuden ei nähty vielä tekevän lapsista suomalaisia, jos lapset olivat syntyneet muualla kuin Suomessa. Kommentoijien mukaan lapsilla ei ollut tarvittavaa yhteyttä Suomeen tai suomalaisuuteen eikä oikeanlaista kasvatusta suomalaiseen yhteiskuntaan:

No suurimassa osassa näistä tapauksista suomalaista heissä on vain passi, vanhemmat ja kasvatusideologiat ihan jostain muualta. (HS 21.2.2019)

Maahanmuuttoviraston (2019) mukaan Suomen kansalaisen lapsi saa periytymisperiaatteen mukaisesti syntyessään kansalaisuuden vanhempiensa kautta. Näin ollen Suomen kansalaisuus siirtyy automaattisesti lapselle joko lapsen äidin tai isän Suomen kansalaisuuden perusteella. Suomen kansalaisuus myönnetään Maahanmuuttoviraston toimesta ilmoituksesta tai hakemuksesta. Jos vain äiti on Suomen kansalainen, saa lapsi Suomen kansalaisuuden automaattisesti ja riippumatta siitä, missä valtiossa lapsi on syntynyt (em.). Näin ollen Syyriassa al-Holin leirillä olevien Suomen kansalaisuuden omaavien naisten lapset ovat myös oikeutettuja Suomen kansalaisuuteen.

Toisenlainen riskinäkökulma – auttamatta jättämisen aiheuttamat riskit

Kaikki riskejä käsittelevät kommentit eivät suinkaan lähestyneet aihetta siitä näkökulmasta, millaisia riskejä lasten Suomeen saapumiseen liittyisi. Tällaiselle riskinäkökulmalle oli löydettävissä vastapainoa lähestymistavasta, jossa punnittiin, millaisia riskejä lapset voisivat auttamatta jätettyinä muodostaa Suomelle. Tässä lähestymistavassa viranomaisten toimettomuuden ei uskottu vähentävän Suomeen kohdistuvaa uhkaa, vaan päinvastoin lisäävän sitä. Asian suhteen tulikin kommentoijien mukaan toimia mahdollisimman nopeasti, sillä viivytely ja auttamatta jättämisen uskottiin pahentavan tilannetta ja siitä seuraavia ongelmia entisestään.

Erityisenä huolenaiheena nähtiin viha ja katkeroituminen Suomea ja sen kansalaisia kohtaan. Kommentoijien mukaan lapsista kasvasi radikalisoituneita ja Suomea kohtaan katkeria terroristeja sitä todennäköisemmin, mitä kauemmin he ehtisivät traumatisoitumaan leirillä ja mitä vaikeampiin oloihin heidät nyt jätettäisiin. Täysin auttamatta jätettyinä lasten taas uskottiin tulevaisuudessa muistavan Suomen ensisijaisesti maana, joka ei auttanut heitä eikä heidän äitejään hädän hetkellä:

Leirillä on tuhansia lapsia surkeissa oloissa. Johonkin ne sieltä lähtevät ympäröityinä ja sitä katkerampina, mitä kauemmin siellä ovat. Voivat siis radikalisoitua. Kun rahoittaja löytyy (ja se löytyy), he saattavat muodostaa uuden Isisin terroriyksikköjä, uusia radikalisoituneita joukkoja siis.
(HS 7.7.2019)

Näiden kommentoijien mielestä ainoat tahot, jotka hyötyisivät lasten alueelle jättämisestä, olisivat terroristijärjestöt. Terrorijärjestöjen ja erityisesti ISISin uskottiin houkuttelevan alueelle oman onnensa nojaan jätetyt ja hirvittävässä oloissa olevat lapset ja nuoret mukaan väkivaltaiseen toimintaansa. Leirin kommentoitiin olevan kaikessa yksipuolisuudessaan ja vaihtoehdottomuudessaan ideaali paikka uusien jäsenien värväämiseen ja manipuloimiseen. Al-Holin leirin lapset nähtiinkin sukupuolesta riippumatta terrorismin jatkumona sekä uuden kalifaatin kasvualustana. Horgan, Taylor, Bloom & Winter (2017, 651) ovatkin samoilla jäljillä todetessaan, että konfliktin edetessä ja lasten ikääntyessä lapsista saattaa kasvaa tulevaisuuden terroristeja. Kommentoijat olivatkin erityisen huolissaan poikalapsista, joiden uskottiin olevan suurimmassa vaarassa radikalisoitua Syyriaan jätettyinä, asekoulutusta saaneina ja ilman terapiaa jääneinä.

Lasten Suomeen tuomista ehdotettiin myös käytännöllisemmistä turvallisuussyistä. Kommentoijien mukaan Suomen viranomaisten, erityisesti Suojelupoliisin, olisi helpompi monitoroida ja vahtia lapsia, jos he olisivat Syyrian sijaan Suomessa. Suomen valtiolla koettiin olevan riittävästi keinoja vahtia ja valvoa lapsia, esimerkiksi uuden tiedustelulain avulla. Kommentoijien mukaan Suomen turvallisuuden kannalta oli vaarallisempaa jättää lapset ja naiset ilman valvontaa Syyriaan, jossa he voisivat todennäköisemmin jatkaa toimintaansa sekä aiheuttaa Suomelle harmia myös tulevaisuudessa. Kommentoijat kokivatkin, että tuomalla lapset Suomeen valvonnan alaisiksi, voitiin mahdollisia turvallisuushkia kontrolloida ja vähentää.

Useat kommentoijat tulivatkin kommentissaan siihen lopputulokseen, että kaikkien – niin Suomen asukkaiden kuin al-Holin leirin lastenkin – kannalta olisi parasta, että leirin lapsia ja naisia autettaisiin viipymättä.

He palaavat Suomeen tavalla tai toisella. Kumpi on riskien kannalta suurempi uhka; antaa heidän kokea tullessa hylätyiksi vai ojentaa auttava käsi? (HS 4.7.2019)

Kommenttoijien mukaan Suomi oli itse luomassa itselleen ja asukkailleen turvallisuushuonoketta, jos se ei nyt toiminut inhimillisesti ja oikein. Epäinhimillisen toiminnan uskottiin tuottavan lisää epäinhimillisyyttä, siinä missä auttamisen nähtiin johtavan uusiin mahdollisuuksiin. Syyriassa olevien lasten ja heidän äitiensä kommentoitiinkin saapuvan Suomeen ennemmin tai myöhemmin, mutta se, millaisen riskin he Suomelle muodostaisivat, nähtiin riippuvan pitkälti siitä, miten heitä nyt asian suhteen kohdeltiin.

6.5. Kritiikki yhteiskuntaa ja kanssaeläjiä kohtaan

Kommenteissa kiinnitettiin paljon huomiota niin hallituksen, valtaapitävien, viranomaisten, asiantuntijoiden että kanssaeläjien toimintaan ja asennoitumiseen aiheeseen liittyen. Useiden kommenttoijien mukaan Suomen päättäjät olivat toimineet asian suhteen aivan liian hitaasti ottaen huomioon, että kyseessä olivat tilanteeseensa syyttömät lapset ja että asiasta oltiin käyty keskustelua jo pitkän aikaa. Päättäjien toimintaa kutsuttiinkin vastuun välttelemiseksi. Kommenttoijille asian ratkaiseminen näyttäytyi yksinkertaisena eikä päätöksen tekemiseen olisi pitänyt kommenttoijien mukaan kulua sormien napsautusta pidempää aikaa – varsinkin, kun useat asiantuntijatkin olivat antaneet lausuntonsa tilanteesta ja sen vaatimista toimista. Useat kommenttoijat vetosivatkin eri asiantuntijoiden lausuntoihin perustellessaan lasten pikaista auttamista.

Osa kommenttoijista koki, että päättäjät viivyttelivät asian suhteen tarkoituksellisesti. Kommenttoijat uskoivatkin, että päättäjät odottivat muiden maiden näyttävän esimerkkiä, ennen kuin itse ryhtyisivät toimeen. Toisena syynä taas nähtiin oman puolueen suosion turvaamisen yrittäminen – jopa lasten hengen uhalla:

*Tämä on häpeäksi jo nyt että lapsia ja äitejä ei ole haettu sieltä jo pois. Tässä jahkailussa ajatellaan vain puolueiden suosioita eikä itse asiaa, siksi tätä jahkaillaan. Jos siellä nyt kesän kuumuudessa kuolee alaikäisiä Suomen kansalaisia niin minkä puolueen kannatusta se voi nostaa?
(...) (HS 20.6.2019)*

Kuten edellä esitetty kommentti ilmentää, nähtiin päättäjien pitävän puolueensa suosiota merkittävämpänä asiana kuin lasten ja äitien auttamista. Jähkailu ja viivyttäminen koettiin ongelmallisena ja häpeällisenä asiana eikä sen uskottu parantavan tilannetta, vaan päinvastoin pahentavan sitä entisestään. Pitkittyneen odottelun uskottiin pahimmillaan johtavan lasten tilan heikkenemiseen ja jopa menehtymiseen. Kommentoijat olivatkin erityisen huolissaan kuumuudesta ja al-Holin leirillä jylläävistä taudeista. Kommentoijien mukaan päättäjät myös sahasivat omaa oksaansa viivyttelyllä, sillä lapsien menehtyessä enemmistö tuskin kannattaisi asiasta vastuussa olevia puolueita.

"Se vaihtoehto, että aika hoitaa, eli lapsi täyttää 18 tai kuolee..."

Valitettavasti Suomen hallitus taitaa päätyä tähän vaihtoehtoon. Olot ovat kehnot, joten kuoleman mahdollisuus on suuri. On raukkamaista toimia näin. Poissa silmistä, poissa mielistä.

Hallitus ja vastaanpanevat terrorismitutkijat unohtavat kätevästi, että kyseessä ovat lapsia. Heidät pitää pelastaa. Oikeustieteilijät ovat oikeassa asiassa. Hallitus, tuokaa lapset kotiin! (...) (HS 20.6.2019)

Osa kommentoijista koki, että päättäjät odottivat tilanteen ja ”ongelman” katoavan itsestään ja ilman, että mitään tehdään. Kommentoijien mukaan Suomen hallitus tuntui kuin toivovan, että al-Holin leirin suomalaiset ehtisivät menehtyä ennen kuin päätöksiä ja ratkaisuja syntyy. Nykyisen hallituksen toiminnan kommentointiin olevan raukkamaista, eikä sen nähty uskaltavan tehdä nopeita ja välttämättömiä päätöksiä. Toimettomuudella uskottiin olevan seurauksia myös vastuussa oleville poliitikoille, esimerkiksi silloiselle pääministeri Antti Rinteelle, ulkoministeri Pekka Haavistolle ja sisäministeri Maria Ohisalolle. Erityisesti Haaviston ja Ohisalon nähtiin olevan vastuussa, jos lapset menehtyisivät ennen avun saamista. Eräät kommentoijat pitivät myös todennäköisenä, että Ohisalo ja Haavisto joutuisivat tulevaisuudessa tuomioistuimen eteen vastaamaan lasten oikeuksia koskevan sopimuksen rikkomisesta.

Osa kommentoijista toi esille, kuinka muut maat olivat jo tehneet asian eteen jotain – toisin kuin Suomi. Keskustelua käytiinkin siitä, kuinka muissa maissa oltiin uskallettu ja ehditty jo toimia. Kommentoijien mukaan väite, jonka mukaan suomalaisia lapsia ja äitejä ei pystytty alueelta evakuoimaan, oli tekosyy. Kommentoijat olivat lisäksi yllättyneitä siitä, miten Suomi asennoitui omiin, hätää kärsiviin kansalaisiinsa – ja erityisesti lapsiin. Kommentoijien mukaan Suomen tuli pitää omista kansalaisistaan huolta ja pitää heidän puoliaan. Suomen päättäjiltä odotettiin näin ollen vastuun kantoa, selkärankaa sekä inhimillisiä ratkaisuja poliittisen taktikoinnin sijaan.

Humaaniuden ja inhimillisyyden puute

Kommenttoijien mukaan päättäjien puheet ja toimettomuus asian suhteen ilmensivät päättäjien inhimillisyyden puutetta. Myös näiden kommenttoijien kritiikin kohteiksi päätyivät erityisesti Rinne, Ohisalo ja Haavisto, sillä heillä nähtiin olevan eniten valtaa puuttua asiaan. Esimerkiksi Rinteen kommenttoitiin vain näyttelevän humanistia, sillä oikea humanisti ei jättäisi lapsia ja äitejä oman onnensa nojaan leirille. Hallituksen koettiin toimettomuudellaan hyväksyvän lasten kurjuus, nälänhätä ja jopa mahdollinen menehtyminen. Kommenttoijien mukaan hallitus oli aloittanut vaalikautensa aatteelliselta kannalta erittäin ala-arvoisesti eikä sen toimiin oltu tyytyväisiä, sillä siltä oltiin odotettu humanimman ja ihmisarvoisemman politiikan harjoittamista. Päättäjiä kuvattiinkin varsin välinpitämättömiksi ja kylmiksi ihmisiksi. Heitä kritisoitiin välttelevästä ja ”sinnehän ovat menneet, joten siellä pysykööt” -asenteesta, jonka ei nähty sopivan päättäjien työnkuvaan. Osa kommenttoijista ei kuitenkaan suinkaan ollut yllätynyt Suomen laskelmoivasta tavasta toimia lasten ja äitien pelastamisen suhteen, kuten seuraavasta kommentista on nähtävissä:

Suomi suhtautuu kylmän välinpitämättömästi esim. omiin vanhuksiinsa ja lapsiinsa täällä Suomessa, Ei siis ole lainkaan yllättävää penseys jota se osoittaa suomalaisia isisvaimoja ja -lapsia kohtaan. Haavisto ei taida olla ajan tasalla, tai sitten väistelee, koska esim. HS:n mukaan muutammat maat ovat jo saaneet leiriltä väkeä palautettua. (...) (HS 29.6.2019)

Kommenttoijan mukaan Suomi suhtautui välinpitämättömästi myös Suomessa asuviin kansalaisiinsa, esimerkiksi lapsiin ja vanhuksiin. Al-Holin leirillä oleviin Suomen kansalaisiin kohdistuva välinpitämättömyys ja kylmyys ei siis ollut kommenttoijan mukaan mikään uusi tai yllättävä asia, vaan jatkoa aiemmalle menettelylle. Muidenkin kommenttoijien mukaan suomalaisilta poliitikoilta puuttui inhimillisyyttä omia kansalaisiaan kohtaan. Poliitikkojen toimettomuus ja lasten kurja tilanne herättivätkin kommenttoijissa halun auttaa, esimerkiksi maksamalla enemmän veroja.

Poliittiset päättäjät eivät kuitenkaan olleet ainoita, jotka joutuivat kritiikin ja kyseenalaistamisen kohteeksi kommenttoijien toimesta. Vaikka terrorismintutkijoita pidettiin yleisesti ottaen luotettavina asiantuntijoina, tarkasteli eräs kommenttoija myös terrorismintutkijoiden suhtautumista aiheeseen kriittisestä näkökulmasta:

On lisäksi pidettävä mielessä, että terrorismitutkijoidenkin joukossa on jo tilastollisestikin myös niitä, joiden suhtautuminen vierasmaalaisiin ja uskonnollisiin tai seksuaalisiin vähemmistöryhmiin on hyvin vihamielistä, ja tämä näkyy heidän kannanotoissaan. (HS 20.6.2019)

Edellä esitetyssä kommentissa haluttiin selkeästi kiinnittää huomioita myös siihen, että samoin kuin päättäjien kohdalla, myös terrorismitutkijoiden mielipiteisiin saattavat vaikuttaa heidän oma suhtautumisensa ja asenteensa. Kommentista onkin huomattavissa, että kommentoija tahtoi muidenkin ottavan tämän huomioon eikä pitävän terrorismitutkijoiden tietoa täysin absoluuttisena totuutena.

Suomen rapistuva oikeusvaltio-maine ja humaaniuden puute

Passiivisuuden ja omien kansalaisten auttamatta jättämisen nähtiin johtavan Suomen oikeusvaltio- ja sivistysvaltiomaineen sekä omien kansalaisten uskon menettämiseen. Kommentoijien mukaan olikin hyvin mahdollista, että suomalaisten usko ja luottamus Suomen oikeusjärjestelmään ja oikeudenmukaisuuteen rapistuisi. Jatkamalla samaa linjaa, Suomen kommentoitiin liittyvän niiden valtioiden joukkoon, joiden oikeusvaltiokäsityksen oltiin aiemmin nähty olevan kaukana suomalaisesta oikeusvaltiokäsityksestä. Suomea ja sen päättäjiä kehoitettiin ryhtymään toimiin välittömästi. Suomen maineen kannalta parhaimpana toimintamallina pidettiin sitä, että Suomi ryhtyisi toimiin vapaaehtoisesti ja ennen kuin Yhdistyneet kansakunnat ehtisi julkisesti moittia Suomea tai pakottaa Suomen toimimaan. Tällä viitattiin akatemiaprofessori Johanna Niemen YK:n lasten oikeuksien komitealle tekemään valitukseen Suomesta (kts. YLE 14.7.2019). Kommentoijien mukaan Suomella ei ollut oikeutta arvostella muiden maiden toimia, jos se itse jättää auttamatta leirillä olevia suomalaislapsia. Lisäksi Suomen toivottiin silloisena Euroopan Neuvoston puheenjohtajamaana näyttävän muille maille esimerkkiä niin asian hoitamisen kuin oikeudenmukaisuudenkin suhteen:

Jos Suomi haluaa olla sivistysvaltio ja noudattaa kansainvälisiä sopimuksia ei ole vaihtoehtoja omat on haettava pois. Jos toimimme toisin häpeän sanaa olevani suomalainen. Nämä höpinät terroristien pesiytymisestä hoituu järkevällä toimilla. Siis EU:n pj maa 1.7.2019 näyttäkää malliaan anteeksiannosta ja hyvä kiertämään. (HS 27.6.2019)

Kommentoijat nostivat esiin myös Suomen aseman ja velvollisuudet sivistys- ja oikeusvaltiona. Kommentoijien mukaan oikeusvaltioksi itseään kutsuvan Suomen tulisi toimia, kuten oikeusvaltio oikeasti toimii. Tällä tarkoitettiin, että Suomen tulisi oikeusvaltiona viipymättä auttaa

asuinkelvottomalla leirillä olevia kansalaisiaan palaamaan kotimaahansa. Oikeusvaltion velvollisuutena nähtiin myös omista kansalaisista huolehtiminen, heidän turvaan auttamisensa sekä ennen kaikkea kansainvälisten periaatteiden ja oikeuksien noudattaminen. Yleisesti ottaen kommentoijat olivat pettyneitä Suomen päättäjien toimintaan sekä huolissaan Suomen tulevaisuudesta oikeusvaltiona, sillä Suomen valtion nähtiin suhtautuneen liian kevyesti oikeusvaltion periaatteisiin ja lapsen oikeuksiin. Myöskään Suomen kansalaisten ei koettu pitävän oikeusvaltion periaatteita arvossa, sillä suomalaisten todettiin olevan valmiita julistamaan al-Holin leirin suomalaiset syyllisiksi – ilman tutkintaa ja oikeudenkäyntejä.

Kritiikki muita kommentoijia kohtaan

Kommenttipalstalla kritiikki ei kohdistunut pelkästään Suomen valtioon ja sen päättäjiin, vaan myös kansakommenttoijien toimintaan ja asennoitumiseen. Kritiikin kohteeksi päätyivät erityisesti ne kommentoijat, jotka olivat kommenttiansa perusteella valmiita rankaisemaan tilanteeseen syyttömiä ja jopa vastasyntyneitä lapsia vanhempiansa mahdollisista rikoksista. Erääksi syyksi välinpitämättömyydelle esitettiin näiden lasten toisenlainen maailmankuva suhteessa yleisesti hyväksytyyn maailmankuvaan. Lasten nähtiin siis olevan maailmankuvansa vuoksi toissijaisia. Lisäksi kommentoijien nähtiin kärsivän empatiakyvyttömyydestä, olevan vahingoniloisia sekä ajattelevan vain itseään. Kommentoijien mukaan suomalaisten oli paljon helpompi sysätä vastuu lapsista heidän vanhemmilleen, kuin tarttua itse toimeen ja auttaa:

Täällä näkyvät mukavasti turvassa istuvat, aikuiset suomalaiset oikein urakalla keksivän syytä sille, miksi hädässä olevia suomalaislapsia ei pidä tai voida pelastaa Syyrian leireiltä ja tuoda kotiin. Monet maat ovat tässä jo onnistuneet alueella toimivien järjestöjen ja esim. kurdijoukkojen ja -hallinnon kanssa yhteistyössä toimien. Syyrian hallintokaan - sikäli kun sitä ko. alueilla on - ei vastusta toimintaa. Päinvastoin. (...)(HS 11.5.2019)

Kuten edellä esitetystä kommentista on luettavissa, kritisoi kommentoija erityisesti niitä ihmisiä, jotka yrittivät tekosyihin nojaten estää lasten auttamisen samalla kun olivat itse kaikessa turvassa kotonaan Suomessa. Koska lasten murheet eivät koskettaneet omaa elämää tai hyvinvointia, voitiin aihe kommentoijien mukaan itsekkäästi ja helposti sivuuttaa. Koska monien muiden maiden todettiin jo onnistuneen lasten pelastamisessa, ei lasten auttamisen esteeksi nähty tällä hetkellä muuta kuin ihmisten keksimät tekosyyt.

Kritiikkiä kohdistettiin myös lapsiin ja äiteihin liittyvien uhkakuvien maalaamiseen. Tämä ei kuitenkaan tarkoittanut, että kaikki nämä kommentoijat olisivat itse täysin kyseenalaistaneet lapsiin ja äiteihin liittyvät mahdolliset riskit, vaan riskejä oltiin kommentojien mukaan liioiteltu suhteettomasti. Kommentoijat halusivatkin tuoda esille Suomen tuleviin sukupolviin kohdistuvia todellisia henkeen ja terveyteen liittyviä vaaroja. Muun muassa alkoholin, tupakan, huumeiden, liikennekuolemien, keskivartalolihavuuden ja ilman saasteiden todettiin olevan tällaisia todellisia vaaroja. Kommentojien mukaan parikymmentä ISIS-lasta ja -naista eivät voineet muodostaa merkittävämpää uhkaa, kuin edellä mainitut asiat. Näiden kommentojien joukosta oli kuitenkin löydettävissä myös niitä, jotka selkeästi kyseenalaistivat kaikki lapsiin liitetyt riskit. Tämän pienen joukon mukaan lapset eivät kohdistaneet todellista turvallisuushkaa Suomelle tai sen asukkaille. Lasten kommentoitiin myös integroituvan suomalaiseen yhteiskuntaan ongelmitta. Tämän lisäksi lasten nähtiin olevan niin pieniä, ettei heistä ollut voinut kommentojien mukaan ehtiä kasvaa terroristeja.

7. RADICALISATION AWARENESS NETWORKIN NÄKEMYKSET

Tässä analyysiluvussa tarkastelun kohteena ovat Radicalisation Awareness Networkin kolme dokumenttia. Näistä dokumenteista on tarkasteltu jo aiemmin kohdattuja ja toisaalta mahdollisesti vastaan tulevia vaikeuksia Syyrian ja Irakin konfliktialueelta saapuviin tai muuten ekstremistisissä ympäristöissä kasvaneisiin lapsiin ja heidän tilanteisiinsa liittyen, joita luku 7.1. käsittelee. Luvussa 7.2. katse sen sijaan suunnataan dokumenteissa esiin nostettuihin suosituksiin ja hyviin käytäntöihin, jotta edellä mainittuihin vaikeuksiin voitaisiin vastata ja jotta ekstremistisissä perheissä kasvaneita lapsia voitaisiin parhaiten auttaa.

7.1. Jo kohdatut ja mahdollisesti vastaan tulevat vaikeudet

Tässä alaluvussa tarkastellaan RAN-verkoston dokumenteissa ilmenneitä eri alojen toimijoiden kohtaamia vaikeuksia liittyen ekstremistisissä ympäristöissä kasvaneiden lasten kanssa toimimiseen. Syyrian konfliktialueella kasvaneita lapsia voidaan juurikin luonnehtia ekstremistisessä ympäristössä kasvaneiksi lapsiksi. Aiemmin kohdattuja ja mahdollisesti tulevaisuudessa ilmeneviä ongelmakohtia oli löydettävissä useita ja ne on jaoteltu kolmen eri pääteeman ympärille, jotka on nimetty seuraavasti:

1) toimijoiden kohtaamat ongelmat 2) lasten terveys, kehitys ja yhteiskuntaan integroiminen 3) yhteiskunnallinen turvallisuus.

Toimijoiden kohtaamat ongelmat

RAN-dokumenteissa osoitettiin monia eri alojen toimijoiden jo aiemmin kohtaamia sekä mahdollisesti tulevaisuudessa ilmeneviä ongelmakohtia. Ehkä merkittävimpana ongelmana pidettiin EU-alueen maiden varsin vähäistä kokemusta Syyriasta ja Irakista palanneiden lasten kanssa työskentelemisestä. Koska tapauksia ja niiden tarkempia kuvauksia ei ole ollut aiemmin monia, todettiin etulinjan toimijoilta usein puuttuvan käytännön tietoa ja kokemusta konfliktialueelta palaavien lasten kanssa työskentelystä. Toimijat sen sijaan itse kokivat ongelmana lasten saapumiseen, kuten tarkkaan palaamispäivään sekä konfliktialueen kokemuksiin ja elinolosuhteisiin liittyvän tiedonpuutteen.

Lasten saapumiseen liittyen nähtiin liittyvän muitakin käytännön vaikeuksia. Merkittävänä ongelmakohtana nähtiin esimerkiksi sellaisten toimijoiden löytämisen, jotka omaisivat vaadittavaa tietoa ja taitoa työskennellä ekstremistisessä ympäristössä tai konfliktialueille kasvaneiden lasten kanssa. Useat toimijoiden kohtaamat ongelmatilanteet ja vaikeudet liittyivät lasten traumojen tunnistamiseen ja niiden käsittelyyn. Erääksi haasteeksi esitettiin myös ammattilaisten mahdolliset vaikeudet asennoitua asiakkaidensa – tässä tapauksessa lasten ja heidän vanhempinsa – ideologiaan tai uskontoon. RAN-verkoston asiantuntijoiden mukaan toimijat saattoivat esimerkiksi suhtautua asiakkaan ideologiaan tai uskontoon negatiivisesti tai toisaalta kokea tietävänsä liian vähän keskustellakseen ideologiasta tai uskonnosta asiakkaan kanssa. Myös median kanssa toimimisen ja ihmisten reaktioihin vastaamisen todettiin voivan olla haastavaa ja oikeanlaisten kommunikointiprotokollien luomista vaativaa. Toisaalta myös eri alojen ja toimijoiden väliseen moniammatilliseen yhteistyöhön nähtiin liittyvän haasteita. Ensinäkin moniammatillisessa yhteistyössä todettiin usein esiintyvän poikkeavia näkemyksiä eri toimijoiden tehtävistä, minkä taas nähtiin vaikeuttavan yhteisten näkemysten löytämistä. Toiseksi, lapsista saatavilla olevan tiedon vähäisyyden tai sen puuttumisen sekä lapsiin liittyvien salassapitosopimusten nähtiin vaikeuttavan yhteistyötä ja tiedonjakamista.

Lasten rikosoikeudellisten kysymysten todettiin myös luovan omanlaisensa haasteen toiminnalle. Dokumenttien mukaan lasten rikosoikeudelliseen vastuuseen liittyvät kysymykset olivat lisääntyneet sen myötä, kun tietämys lasten rooleista terroristiryhmissä kasvoi. Vaikka useiden lasten tiedettiin nykyisin osallistuneen ISISin toimintaan, painottivat RAN-verkoston asiantuntijat kuitenkin, että

väkivaltaan osallistuneet lapset ovat olleet kyvyttömiä riittävällä tasolla suostumaan väkivaltaiseen toimintaan tai ymmärtämään tekojensa seurauksia. Lapsen kasvatus ja biologinen kehitys määrittävät asiantuntijoiden mukaan sen, missä iässä lapsen voitiin olettaa ymmärtävän toimintansa vaikutukset. Dokumenteissa korostettiin seuraavaa ajatusta:

Kuten lapsisotilaat, myös palaajalapset voidaan nähdä samanaikaisesti sekä uhreina että jossain tapauksissa myös syyllisinä. (suom., RAN 2017, 69)

YK määrittelee lapsisotilaiksi kaikki alle 18-vuotiaat, jotka joko osallistuvat tai ovat osallistuneet aseelliseen konfliktiin vapaaehtoisesti tai pakotettuina, esimerkiksi taistelijoina, vakoojina, viestinviejinä, palvelijoina, seksiorjina tai huolto- ja vartiointitehtävissä. (YK 2007, 7.) Riippumatta lasten rooleista tai siitä, miten heidät on toimintaan värvätty, tulee lapset nähdä juurikin uhreina (YK, ei päivämäärää). Sisäministeriön (2017, 33) mukaan lasten ja nuorten palattua Suomeen joudutaan kuitenkin selvittämään, mitä lapset ja nuoret ovat alueella tehneet. Vaikka lapsen rikosoikeudellinen vastuu alkaa 15 -vuotiaana, tulee viranomaisten arvioida, miten paljon lasta voidaan tällaisissa tapauksissa pitää vastuullisena (em., 33).

Ammattiryhmistä ja instituutioista erityisesti opettajien ja koulujen toimintaan todettiin liittyvän monia hankaluuksia. Verkoston asiantuntijoiden mukaan oli ensinäkkin vaikea löytää kouluja, jotka olisivat olleet valmistautuneita konfliktialueelta saapuvien lasten kanssa toimimiseen. Haasteellisena pidettiin myös räätälöidyn tuen tarjoamista sitä tarvitsevalle lapselle suuressa luokassa, jossa jokaisella oppilaalla oli omat yksilölliset tarpeensa. Tärkeänä asiana koettiin lisäksi lasten stigmatisoitumisen ja eristäytymisen estäminen, sillä niiden ymmärrettiin hidastavan ja vaikeuttavan lapsen uudelleenintegroitumisprosessia entisestään. Toimijat kokivat vaikeaksi erityisesti alle 10-vuotiaiden lasten uudelleenintegroitumisen kouluun ja yhteiskuntaan, sillä lapsen uudelleen socialisoimiseen ja ekstremistisestä ryhmästä etäännyttämiseen ei ollut olemassa selkeää kaavaa. Eräänä opettajien erityisenä ongelmana nähtiin se, että vaikeaksi koetuista asioista jätettiin puhumatta oppilaiden kanssa, minkä todettiin voivan johtaa lapsen kohdalla yksinäisyyden ja eristetyksi tulemisen tunteisiin - vaikkakin verkoston asiantuntijat näin todetessaan tiedostivat, etteivät kaikki opettajat välttämättä kyenneet keskustelemaan lasten kanssa esimerkiksi väkivaltaiseen ekstremismiin liittyvistä kokemuksista.

Erityisesti lasten huostaanottoon nähtiin liittyvän suuria ongelmia ja monia huomioon otettavia asioita. Merkittävänä ongelmana todettiin olevan ammattilaisten oma suhtautuminen huostaanottoon ja sillä saavutettaviin asioihin:

Onkin löydettävissä paradoksia sen välillä minkä me luulemme olevan lapselle parhaaksi ja mikä taas on oikeasti lapsen edun mukaista. (suom., RAN 2018a, 15)

RAN-verkoston asiantuntijoiden mukaan lapsen siirtäminen ekstremistisestä perheestä turvallisempaan kotiin ei todellisuudessa ole aina parhain tapa auttaa ja suojella lasta, vaikka toimijoiden mielestä tämä saattaisikin vaikuttaa parhaimmalta ratkaisulta. Perheestä pois siirtämisellä todettiin olevan monia merkittäviä emotionaalisia vaikutuksia lapseen. Tästä syystä toimijoiden tulee ensin arvioida toiminnan mahdollisia seurauksia sekä varmistua siitä, että vanhemmat ovat täysin epäpäteviä kasvattamaan lapsensa. Jos perheen todettiin aiheuttavan lapselle merkittävästi vaaraa ja stressiä, pidettiin lapsen uudelleensijoitusta oikeana vaihtoehtona. Vanhempien ideologiaa ei kuitenkaan pidetty sellaisenaan riittävänä tekijänä oikeuttamaan lapsen siirtoa. Dokumenteissa korostettiin vanhempien vapautta kasvattaa lapsensa omaan uskontoonsa tai ideologiaansa, vaikka perheen ulkopuoliset tahot eivät välttämättä tätä hyväksyisikään. Verkoston asiantuntijat totesivat myös, että tietyn uskonnon tai ideologian noudattaminen ei vielä tee vanhemmista pahoja lapsen silmissä.

Lasten terveys, kehitys ja yhteiskuntaan integroiminen

Enemmistö dokumenteissa esitetyistä huolenaiheista ja vaikeuksista liittyi tavalla tai toisella lasten terveyteen, kehitykseen ja yhteiskuntaan integroimiseen. Ehkä merkittävimpänä huolenaiheena nähtiin lasten traumat ja niiden kokonaisvaikutukset lapsen kehitykselle ja toiminnalle. Dokumenteissa korostettiin, että ekstremistisessä ympäristössä eläneet lapset ja erityisesti ISISin hallinnon alla eläneet lapset, olivat kokeneet merkittäviä emotionaalisia ja fyysisiä traumoja sekä altistuneet terroristiselle ja ekstremistiselle propagandalle, indoktrinoinnille ja värväykselle. Lasten todettiin myös kärsineen huonoista elinoloista sekä altistuneen äärimmäiselle väkivallalle ja julmuudelle, jonka myötä lapset olivat todennäköisesti tottuneet väkivaltaan. Osa lapsista oli myös mahdollisesti menettänyt vanhempansa tai muita perheenjäseniään sodassa. Traumalle altistumisen nähtiin lisäävän lasten mielenterveysongelmien ja fyysisten sairauksien riskiä tulevaisuudessa. RAN-verkoston asiantuntijoiden mukaan lapset tulivatkin todennäköisesti kohtaamaan sitä useampia ja vakavampia mielenterveydellisiä häiriöitä, mitä traumaattisempia kokemuksia heillä oli.

Konfliktialueelta palaavien lasten todettiin olevan kaikista ekstreemistisissä ympäristöistä kasvaneista lapsista haavoittuvaisimpia, koska heidän normaali sosiaalinen, moraalinen, emotionaalinen ja kognitiivinen kehityksensä on häiriintynyt merkittävästi traumaattisten kokemusten myötä. Erityisesti sodalle ja väkivallalle altistumisella tunnistettiin olevan suuri vaikutus lasten fyysiseen ja psyykkiseen hyvinvointiin. Tästä syystä lapsilla todettiin olevan merkittävä riski sairastua traumaperäiseen stressihäiriöön (PTSD) ja muihin mielenterveyden häiriöihin. Traumaperäinen stressihäiriö on merkittävin fyysisen tai emotionaalisen trauman aiheuttama ahdistuneisuushäiriö, jossa potilas kokee jatkuvia takauksia tapahtuneesta. Muita oireita voivat olla esimerkiksi painajaiset, unettomuus ja keskittymiskyvyn puute. Traumaperäinen stressihäiriö voi kehittyä masennukseksi. (Law & Martin 2020.) Lasten kokemien mielenterveydellisten häiriöiden kerrottiin olevan kestoaltaan joko lyhyt- tai pitkäaikaisia tai myöhemmällä iällä ilmeneviä. RAN-verkoston asiantuntijat korostivatkin, että ilman pitkäaikaisia kuntoutumissuunnitelmia sekä kunnollista hoitoa, sosiaalistumista ja yhteiskuntaan uudelleen integroitumista lapset ovat alttiita radikalisoitumaan myöhemmin.

Lasten konfliktialueella kokemat traumat eivät suinkaan olleet asiantuntijoiden ainoa huolenaihe. Eurooppaan paluun sekä uudelleensijoitusprosessin nähtiin myös voivan aiheuttaa lapsille ylimääräisiä traumoja. Tämän kerrottiin olevan ilmeisempää tapauksissa, joissa perheenjäsenet erotettiin toisistaan tai joissa lapsi on joutunut matkustamaan yksin. Integraatioprosessin aikana ylimääräisiä traumoja voivat sen sijaan aiheuttaa koettu syrjintä, toisiaan vastaan sotivat arvot ja näkemykset, stigmatisoituminen, terveysongelmat, epävakaus, vanhempien työttömyys sekä perheelle osoitetun riittävän tuen ja ohjaamisen puute. Tämä onkin otettu huomioon sisäministeriön (2017) taistelualueelta palaavia koskevassa raportissa. Raportissa todetaan, että lasten elämän vakiinnuttamisen kannalta on olennaista, että perheiden käytännön asiat, kuten työhön, toimeentuloon ja asuntoon liittyvät asiat, saadaan hoidettua (em., 38). Lisähuolenaiheeksi nousi myös lasten sekundaarinen traumatisoituminen perheen kautta, sillä traumaperäisestä stressihäiriöstä kärsivän vanhemman kanssa elävä lapsi voi myös alkaa ilmentämään trauman oireita.

Ekstreemistisessä ympäristössä kasvaneiden lasten mielenterveysongelmien todettiin vaikuttavan merkittävästi lapsiin kouluympäristössä sekä muissa sosiaalisissa suhteissa. Mielenterveydellisten ongelmien kerrottiin olevan yhteydessä muun muassa mielenkiinnon lopahtamiseen, vihaan, ahdistukseen, masennukseen, sosiaaliseen vetäytymiseen, itsetuhoisiin ajatuksiin, aggressioihin, väkivaltaan, rikollisuuteen, uniongelmiin sekä alkoholin ja muiden päihteiden väärinkäyttöön. Ongelmana nähtiin myös, että lasten kanssa työskentelevät toimijat eivät usein tiedostaneet

väkivaltakokemuksista selvinneen lapsen ilmentävän trauman oireita. RAN-verkoston asiantuntijoiden mukaan näitä lapsia ollaankin usein virheellisesti diagnosoitu persoonallisuushäiriöiksi.

Verkoston asiantuntijoiden mukaan ekstremistisissä perheissä kasvaneet lapset voivat myös olla eristäytyneitä ja omista perheenjäsenistä etäännyminen voi olla lapselle vaikeaa. Ensimmäinen vaihe uudelleen sosialisoitumisessa onkin juuri lapsen pois vetäminen eristäytyneestä ympäristöstä sekä uuden elämän rakentaminen ekstremistisen ryhmän ulkopuolelle. Tämän todettiin kuitenkin olevan erityisen haastavaa lapsille, jotka eivät ole koskaan eläneet ekstremistisen ympäristön ulkopuolella. Lapsilta saattoi asiantuntijoiden mukaan myös puuttua ei-ekstremistisessä ympäristössä pärjäämiseen tarvittavaa tietoa, taitoja ja verkostoja. Uuden elämän rakentamisen todettiin vaikeutuvan, jos lapsi ei tiedä, mitä tietoa ja tapoja pidetään normaaleina valtavirtaa edustavassa yhteiskunnassa, jolloin uuteen ympäristöön tuominen voi aiheuttaa lapsessa ulkopuolisuuden ja vierauden tunteita.

Yhteiskunnallinen turvallisuus

Konfliktialueelta Eurooppaan saapuvien lapsien nähtiin kohdistavan haasteita myös yhteiskuntien turvallisuudelle. Lasten indoktrinoinnin, ekstremistisen sosiaalisen verkoston ja vaihtoehtoisten ihmissuhteiden puuttumisen nähtiin tekevän näistä lapsista äärimmäisen haavoittuvaisia radikalisoitumiselle. Mahdollisina riskitekijöinä pidettiin myös lasten väkivallalle ja muille traumaattisille tapahtumille altistumista sekä heidän mahdollisesti saamaansa asekoulutusta. Näin ollen palaavista lapsista nähtiin muodostuvan potentiaalinen uhka yhteiskunnan turvallisuudelle.

Suurena huolenaiheena näyttäytyi juurikin lasten indoktrinointi. ISISin kouluihin osallistuneiden lasten todettiin olevan indoktrinoitu jihadistiseen Islamin tulkintaan, lojaaliuteen ISISiä kohtaan sekä vihamielisyyteen muita yhteisöjä kohtaan. Lisäksi lapset olivat asiantuntijoiden mukaan todennäköisesti eläneet ekstremistien ympäröimissä ja marttyyriutta ihannoivissa paikoissa. ISISin alueelta palanneiden yli 12 vuotiaiden lasten kohdalla suurimpana haasteena todettiin olevan, että lapset olivat todennäköisesti vähemmän avoimia interventioille ja muutoksille. Merkittävänä huolena pidettiin lisäksi radikaalien ideoiden leviämistä vertaisryhmien parissa. RAN-verkoston asiantuntijoiden mukaan olikin mahdollista, etteivät koulut olleet halukkaita ottamaan vastaan sota-alueelta palaavia lapsia, pelätessään esimerkiksi ekstremististen ideoiden leviämistä tai terrori-iskuja. Sisäministeriö (2017, 18) onkin raportoinut palaajien usein herättävän epäluuloa ja pelkoa valtaväestössä ja yhteisöissä, joihin he palaavat. Myös tiedot rikoksista ja väkivallasta sekä ISISin levittämä propaganda ovat omalta osanneet lisänneet palaajiin kohdistuvaa pelkoa. (em., 18).

7.2. Toimijoille suunnatut suositukset

Edellisessä alaluvussa kartoitettiin erityisesti Euroopan alueella koettuja ja tunnistettuja mahdollisia vaikeuksia. Tässä alaluvussa sen sijaan keskitytään siihen, mitä asioita lasten kanssa toimivien työntekijöiden sekä päättäjien tulisi ottaa huomioon ekstremistisissä ympäristöissä kasvaneiden ja konfliktialueelta palaavien lasten kanssa toimimisessa sekä mitä konkreettisia suosituksia RAN-verkoston asiantuntijoilla on aiheeseen antaa. Lapsen palatessa EU:n alueelle terroristisella konfliktialueella oleskelun jälkeen, tulee lasten kanssa työskentelevien ammattilaisten ottaa useita eri asioita huomioon. Dokumenteista tunnistettiinkin yhteensä kuusi teemaa: 1) Moniammatillinen yhteistyö 2) lasten mielenterveyden ja tilanteen kartoittaminen ja arviointi 3) lapsiin kohdistuvien interventioiden ydin 4) koulujen toimintaan liittyvät suositukset 5) huostaanotto ja perheen kanssa työskentely 6) päättäjien velvollisuudet.

Moniammatillinen yhteistyö

Dokumenteissa painotettiin erityisen paljon moniammatillisen yhteistyön merkitystä. Lasten todettiin tarvitsevan asianmukaista ja välitöntä hoitoa sekä pitkäaikaista tukea lastensuojelulta, kouluilta, sosiaalitoimelta, terveyden- ja mielenterveydenhoidon palveluilta sekä perheeltä ja yhteisöltä. RAN-verkoston asiantuntijoiden mukaan toiminnan lähtökohdaksi tuli ottaa, että kaikkien Irakista tai Syyriasta palanneiden lasten voitiin katsoa ainakin jollakin tavalla altistuneen väkivallalle ja ISISin ideologialle, ja tämän vuoksi tarvitsevan interventioita. Eri alojen asiantuntijoiden yhteistyön todettiin mahdollistavan ja toimeenpanevan tehokkaita pitkän aikavälin suunnitelmia, joiden avulla voitaisiin vähentää lapsen kehitykseen ja hyvinvointiin kohdistuvia negatiivisia vaikutuksia. Suomessa taistelualueelta palaavat kuuluvat moniammatillisen Ankkuritoiminnan kohderyhmään. Ankkuritoiminnassa viranomaiset arvioivat yhteistyönä palaajien tilanteen sekä päättävät jatkokyöistä. Ankkuritoiminnan tavoitteena ei ole pitkä-aikaisten asiakassuhteiden luominen, vaan sen tarkoituksena on suorittaa ensimmäiset toimenpiteet, ohjata henkilöä palveluiden piiriin sekä tarvittaessa seurata henkilön tilanteen kehittymistä. (Sisäministeriö 2017, 30—31.)

Dokumenteissa korostettiin, ettei mikään yksittäinen taho pysty yksin vastaamaan lapsen kokonaistilanteesta tai hoitamaan lapsen traumoja. Tästä syystä tarvittiin kokonaisvaltaista lähestymistapaa, jossa eri alojen toimijat kartoittavat lapsen henkilökohtaiset, sosiaaliset ja perheeseen liittyvät tarpeet. Verkoston asiantuntijat suosittelivat työskentelemään lasten kanssa jaetun hoitosuunnitelman pohjalta, jossa eri viranomaisille ja instituutioille oltiin osoitettu omat

velvollisuutensa. Vaikka dokumenteissa korostui monenlaisten palveluiden ja eri alojen asiantuntijuuden tarve, painotettiin niissä silti yhden vastuuhenkilön valitsemisen merkitystä. Vastuuhenkilön todettiin olevan vastuussa koko tapauksesta, minkä lisäksi hänen tehtävänä oli koordinoida ammattilaisten välistä yhteistyötä sekä varmistaa tuen jatkuvuus. Vastuuhenkilöiden lisäksi jokaisesta mukana olevasta instituutiosta tuli osoittaa yksi yhteyshenkilö, johon muut osapuolet voisivat olla yhteydessä, jolloin yhteistyö ja yhteydenpito eri alojen välillä helpottuisi.

Kaikilla EU-mailla todettiin olevan ennestään säännöksiä ja rakenteita haavoittuvissa asemissa olevien lasten kanssa toimimiseksi. Palaavien lasten nähtiin kuitenkin muodostavan täysin uudenlaisen ryhmän, minkä vuoksi näitä olemassa olevia rakenteita tuli muokata nykytilanteeseen ja nykyvaatimukseen vastaaviksi niin yhteistyön, vastuualueiden jakamisen, koordinoinnin kuin tiedon jakamisenkin osalta. RAN-verkoston asiantuntijoiden mukaan selkeitä lakeja tarvittiin erityisesti tiedonjakamiseen, jonka todettiin olevan merkittävä osa moniammatillista yhteistyötä. Moniammatillisen yhteistyön nähtiin mahdollistavan sen, että lapsesta ja hänen perheestään saatiin mahdollisimman paljon tietoa. Tiedon jakamisen todettiin kuitenkin olevan tällä hetkellä vaikeaa. Kaiken kaikkiaan moniammatillisia palveluja ja rakenteita tuli asiantuntijoiden mukaan muodostaa niin kansallisella, alueellisella kuin paikallisellakin tasolla.

Lasten mielenterveyden ja tilanteen kartoittaminen ja arviointi

Dokumenteissa painotettiin erityisesti konfliktialueelta palaavien lasten kanssa työskentelevien toimijoiden kykyä tunnistaa traumoja. Kykyä tunnistaa trauman oireita, piirteitä ja niiden vaikutuksia pidettiin ensiarvoisen tärkeänä, sillä niiden tunnistaminen nähtiin edellytyksenä lapsen käytöksen oikein tulkitsemiselle sekä tilanteeseen sopivien interventioiden suunnittelulle ja käyttöönnotolle. Dokumenteissa todettiin, että konfliktialueelta palaavat lapset eivät välttämättä ilmentäneet käytöksellään trauman merkkejä. Tämä on otettu huomioon myös sisäministeriön raportissa (2017, 33), jossa todetaan, että myös ulkoisesti eheiltä vaikuttavat lapset ovat voineet vammautua henkisesti. Verkoston asiantuntijoiden mukaan lapsia ei kuitenkaan tullut pakottaa puhumaan kokemuksistaan, vaikka traumaattisista kokemuksista puhumisen mahdollisimman pian nähtiinkin edistävän paranemisprosessia. Vaikka joillekin traumatisoituneille lapsille puhuminen voi osoittautua tehokkaaksi keinoksi käsitellä traumaa, todettiin traumaista puhumisen kuitenkin usein olevan lapselle vaikeaa. RAN-verkoston asiantuntijat suosittelivatkin luovaa terapiaa, jonka avulla lapsi pystyisi paljastamaan tunteitaan ilman trauman suoranaista käsittelyä, eli esimerkiksi urheilun tai näyttelemisen kautta.

Verkoston asiantuntijoiden mukaan lasten kanssa työskentelevien tuli ymmärtää ja tietää lasten niin sanotuista ”selviytymisaivoista” ja traumaan liittyvistä luonnollisista reaktioista paeta, taistella tai lamaantua henkeä uhkaavissa tilanteissa. Traumatisoituneen lapsen aivojen todettiin olevan selviytymistilassa. Selviytymistilassa olevien lasten todettiin olevan vaikeuksia osallistua, sillä rationaalisen ajattelun sijaan heidän aivonsa keskittyvät selviytymään. Toimijoiden tulikin ymmärtää, että tässä tilanteessa lapset eivät pystyneet osallistumaan ja sitoutumaan palveluihin eivätkä toimijat näin olleen kyenneet haastamaan lapsiin vaikuttaneita ekstremistisiä ideologioita. RAN-verkoston asiantuntijoiden mukaan olikin erityisen tärkeää taata, että lapsi tuntisi olonsa turvalliseksi, sillä yhteisymmärryksen rakentamisen sekä miellyttävän ympäristön luomisen todettiin vaikuttavan merkittävästi lapsen siirtymiseen ”selviytymistilanteesta” rationaaliseen ajatteluun. Dokumenteissa todettiin myös, että palaajalasten tilanteessa yleensä koko biologinen perhe on kokenut konfliktiin liittyviä traumoja, jotka jo sellaisenaan muodostavat riskin lapsen hyvinvoinnille. Tästä syystä tulikin huomioida, että mielenterveydelliset asiat voivat vaikuttaa koko perheeseen, eivätkä vain lapseen. Tästä syystä tukea ja asiantuntijoiden ohjeistusta tulikin tarjota koko perheelle, sillä perhettä tukemalla voitiin auttaa lapsen kasvulle turvallisen ympäristön luomisessa.

Näiden lasten tulevaisuutta on mahdotonta ennustaa, mutta ylimääräisten traumojen syntymistä voidaan välttää oikeanmukaisella hoidolla. (suom., RAN 2018b, 9)

Asiantuntijoiden mukaan ongelmien ja traumojen hoitaminen edellytti jatkuvaa ja yhdenmukaista hoitoa. Lasten todettiin olevan kykeneviä kehittämään toimivia selviytymisstrategioita ja kuntoutumaan traumasta, kun heille luotiin siihen sopiva ympäristö. Lähtökohtana nähtiin, että jokaisen lapsen kohdalla toteutetaan räätälöityä, lapsen yksilöllisten riskien ja tarpeiden arvioimiseen pohjautuvaa lähestymistapaa. Jokaiseen tapaukseen todettiin liittyvän oma taustansa, dynamiikkansa, riskinsä sekä mahdollisuutensa kuntoutua. Varhaista arviointia pidettiin lasten kohdalla erittäin tärkeänä, sillä sen avulla voitiin tunnistaa ongelmia sekä kartoittaa, kuinka lapsi toimii erilaisissa tilanteissa.

Lapsiin kohdistuvien interventioiden ydin

Lasten interventioita suunniteltaessa ja toteuttaessa tuli verkoston asiantuntijoiden mukaan seurata psykologisia ja psykiatrisia ohjeistuksia. Tällä tarkoitettiin lasten kategorisoimista ikäluokittain pieniin lapsiin, esiteineihin ja nuoriin, jolloin lasten kehitykselliset erot voitiin ottaa paremmin huomioon. Yleisenä ohjeena pidettiin kategorisointia, jossa alle 12-13-vuotiaat nähtiin esiteineinä ja sitä vanhemmat nuorina. Dokumenteissa painotettiin, että lapsille suunnatut interventiot toimivat

vain, jos lapsi on saavuttanut tietyn kognitiivisen tason. Tästä syystä pidettiin tärkeänä, että lapsia hoidettaisiin juuri heidän kehitystasoonsa räätälöityjen palveluiden avulla, eikä esimerkiksi aikuisille tarkoitettujen palveluiden parissa.

RAN-verkoston asiantuntijoiden mukaan lapsen kehityksen kannalta perustuvanlaatuisia elementtejä, kuten ihmisten välisiä taitoja ja tunteiden hallintaa, tuli tukea lapsen iästä riippumatta, sillä niillä nähtiin olevan suuri merkitys lapsen kasvamisessa osallistuvaksi yhteiskunnan jäseneksi. Erittäin tärkeänä pidettiin myös sitä, että lapset tutustuisivat muunlaisiin arvoihin ja toisenlaiseen käyttäytymiseen sekä rakentaisivat vaihtoehtoisten suhteiden avulla uusia, ekstremistisen ryhmän ulkopuolisia verkostoja. Vaihtoehtoiset suhteet esitettiin varsin matalankynnyksen interventioita, sillä niitä voitiin tarjota ilman kotitilanteen suoranaista haastamista. Dokumenttien mukaan tämä tapahtui rakentamalla vaihtoehtoisia suhteita ja luomalla pysyviä ja pitkäaikaisia ihmisten ja instituutioiden välisiä suhteita lapsen ympärille. Vaihtoehtoisia suhteita voitiin myös muodostaa esimerkiksi urheiluvalmentajien, ohjaajien ja hoitajien kanssa. Uusien suhteiden luomisen todettiin olevan keskeisessä asemassa uusien näkökulmien luomisessa, sosiaalisten taitojen kehittämisessä sekä uusien ja erilaisten arvojen hyväksymisessä. Lisäksi lapsen uudelleensosiaalistuminen länsimaiseen yhteiskuntaan nähtiin onnistuvan parhaiten normalisoimalla ja sosiaalistamalla lapsi sosiaalisiin verkostoihin mahdollisimman pian palaamisen jälkeen. Tärkeänä nähtiinkin positiivisiin ja vaihteleviin arkipäiväisiin kokemuksiin perustuvan vaihtoehtoisen maailmankuvan rakentaminen, esimerkiksi perheen, koulun, yhteisön ja vapaa-ajan järjestöjen avulla.

Koulujen toimintaan liittyvät suositukset

Kouluilla ja opettajilla nähtiin olevan merkittävä rooli niin radikalisoitumisen ja ekstremismin ennaltaehkäisyssä, siihen vastaamisessa kuin traumatisoituneiden lasten kanssa toimimisessakin, sillä koulut ovat ainoita paikkoja, joissa työntekijät voivat työskennellä häiriöttä lasten kanssa perheen ulkopuolella. Palaavien lasten kohdalla peruseriaatteen esitettiin normaaliin palaaminen mahdollisimman pian. RAN-dokumenttien mukaan koulujen tuli tarjota lapselle turvallinen ja säädelty ympäristö sekä mahdollisesti lyhyt sopeutumisjakso kouluun, jonka tarkoituksena on auttaa lasta aloittamaan koulujärjestelmässä. Sopeutumisjakson tavoitteena esitettiin myös luottamuksen rakentaminen sekä yhteyden luominen lapseen ja hänen perheeseensä. Erityistä huomiota tuli asiantuntijoiden mukaan kuitenkin kiinnittää siihen, että lapsi nähtiin oppilaana muiden joukossa eikä häntä leimattu.

Dokumenteissa ehdotettiin opettajille suunnatun koulutusohjelman luomista, jossa keskityttäisiin erityisesti traumatisoituneiden lasten kanssa työskentelemiseen, trauman oireiden tunnistamiseen ja vaikeista asioista keskustelemiseen. Opetusohjelmiin tuli asiantuntijoiden mukaan myös sisällyttää opetusmateriaaleja ja työkaluja radikalisoitumisen ehkäisemiseen ja ekstremistisen propagandan vastustamiseen. Opetushallituksen (2018, 10) mukaan väkivaltaisen radikalisoitumisen ennalta ehkäisy onkin jo otettu uusissa opetussuunnitelmissa huomioon niin arvopohjassa, työtavoissa, tavoitteissa kuin sisällöissäänkin. RAN-verkon asiantuntijat pitivät lisäksi tärkeänä sitä, että opettajille luotaisiin oma verkostonsa, jossa kokemuksia ja hyviä käytäntöjä voitaisiin jakaa. Verkostosta uskottiin olevan hyötyä erityisesti opettajille, joilla ei ollut koulutusta tai resursseja työskennellä ekstremistisessä ympäristössä kasvaneiden lasten kanssa. Keskeisinä toimenpiteinä esitettiin myös tarvittavien tukiranteiden luominen kouluille sekä sellaisten asiantuntijoiden osoittaminen, joihin koulun henkilökunta voisi tukeutua palaavien lasten kanssa toimiessaan.

RAN-verkoston asiantuntijat tiedostivat, että lasten taustan ja henkilökohtaisten kokemusten vuoksi huolenaiheeksi voisivat nousta lasten mahdollisesti kohdistamat riskit muihin lapsiin. Lapsien saapumisen todettiin voivan aiheuttaa julkisuutta, pelkoa ja yleistä huolta. Ennen lapsen tuomista kouluympäristöön oli asiantuntijoiden mukaan luotava viestintästrategia sekä arvioitava lapseen liittyvät riskit ja tarpeet. Verkoston asiantuntijoiden mukaan koulujen parissa luotetun viranomaisen tulisi keskustella ja vakuuttaa koulut mukaan yhteistyöhön. Toisaalta myös koulun ja paikkakunnan valinnalla nähtiin olevan merkitystä, eikä esimerkiksi vanhaan ympäristöön ja kouluun palaamista pidetty parhaimpana vaihtoehtona lapselle. Sen sijaan uuteen paikkaan ja kouluun sijoittumista pidettiin parempana vaihtoehtona lapselle ja tämän perheelle, sillä uudessa ympäristössä perhe voisi aloittaa alusta ilman stigmaa tai ihannointia. Suositukseksi annettiin myös se, ettei lapsia sijoitettaisi sellaisiin kouluihin, joiden lähellä oli aiemmin tapahtunut terrori-iskuja, sillä alueella todettiin voivan asua iskusta traumatisoituneita ihmisiä.

Huostaanotto ja perheen kanssa työskentely

Myös lapsen huoltajuuteen liittyvien seikkojen kerrottiin voivan herättää kysymyksiä toimijoiden keskuudessa. Huoltajuuteen liittyvien oikeudellisten asioiden todettiin olevan maakohtaisia. Pösön (2016, 8) mukaan huostaanottoon liittyvät ehdot ja kynnys vaihtelevatkin maiden, alueiden ja aikakausien välillä. Dokumenteissa todettiin, että useimmiten vanhemmille tultiin myöntämään huoltajuus, jos vanhemmat olivat yhä yhdessä ja heidät nähtiin kykenevinä huolehtimaan lapsesta. Tilanteissa, joissa lapsen siirtoa perheen luota harkittiin, tuli RAN-verkoston asiantuntijoiden mukaan tarkasti arvioida siirron mahdollisia seurauksia. Perheen luota pois siirretyillä lapsilla todettiin

esimerkiksi olevan suurempi riski päihteiden väärinkäyttöön ja rikolliseen käyttäytymiseen myöhemmin aikuisuudessa. Sen nähtiin myös lisäävän radikalisoitumisen riskiä lapsella ja muilla perheenjäsenillä sekä mahdollisesti vahingoittavan perheenjäsenten luottamusta viranomaisia kohtaan, johtaen yhteistyöhaluttomuuteen. RAN-verkoston asiantuntijoiden mukaan lapsen uudelleen sijoittamisen tulikin olla viimeinen vaihtoehto sen ennustamattomien vaikutuksien vuoksi.

Sosiaalisella ympäristöllä, eli perheellä, yhteisöllä ja vertaisryhmillä ymmärrettiin olevan suuri vaikutus lapsen kuntoutuksen ja uudelleensosialisoitumisen onnistumisessa palaamisen jälkeen. Erityisesti yhteistyö vanhempien ja muiden perheenjäsenten kanssa koettiin tärkeänä ja sillä nähtiin olevan positiivisia vaikutuksia lapsen yhteiskuntaan integroimiseen. RAN-verkoston asiantuntijoiden mukaan interventioita suunniteltaessa oli olennaista arvioida niin lapsen kuin koko perheenkin tilanne. Dokumenteissa suositeltiin työskennelemään koko perheen kanssa pelkän lapsen kanssa työskentelemisen sijaan. Ottamalla myös vanhemmat mukaan prosessiin, voitiin lapsen maailmankuvaa muokata pehmeämmin, samalla kun vanhempienkin ajatusmaailmat mahdollisesti muotoutuisivat uudestaan. Tilanteessa, jossa koko perheelle annettava neuvonta ei toiminut tai jossa vanhemmat eivät tahtoneet siihen osallistua, tuli verkoston asiantuntijoiden mukaan turvautua lapsen yksilölliseen ohjaamiseen ja välttää vanhempien yhteistyöhön pakottamista.

Dokumenteissa korostettiin erityisen paljon perheen – niin vanhempien ja lasten kuin sisarustenkin - yhdessä pitämisen merkitystä. Verkoston asiantuntijat suosittelivatkin, että samaan perheeseen kuuluvat lapset pidettäisiin yhdessä ja oman perheen piirissä tilanteissa, joissa vanhemmat tai vanhempi oli esimerkiksi joutunut vankilaan. Tällöinkin lasten ja vanhempien välisen suhteen ylläpitämistä pidettiin tärkeänä, kuitenkin sillä edellytyksellä, että yhteydenpito ei ollut lasten etujen vastaista. Myös sisaruksien toisistaan erottamista tuli asiantuntijoiden mielestä mahdollisuuksien mukaan välttää. Dokumenteissa painotettiin, että tilanteissa, joissa lasta ei voitu jättää vanhempiensa huollettavaksi, oli lapsi parasta sijoittaa isovanhempiensa tai muiden perheenjäsenten luo – kuitenkin sillä edellytyksellä, että nämä henkilöt eivät olleet itse radikalisoituneita ja että he kykenivät huolehtimaan lapsesta. Isovanhempia ja muita sukulaisia pidettiin siis ensisijaisina vaihtoehtoina lapsen sijoitustilanteessa. Jos lapsia ei sen sijaan voitu sijoittaa perheenjäsenten tai sukulaisten luo, tuli lasten sijoittamista sijaisperheisiin harkita. Tämän nähtiin kuitenkin vaativan sijaisperheiden taustojen tarkistamista, sijaisperheiden perehdyttämistä sekä jatkuvan tuen tarjoamista sijaisperheille.

Päätäjien velvollisuudet

Päätäjät eivät suinkaan jääneet dokumenteissa velvollisuuksien ulkopuolelle. RAN-verkoston asiantuntijoiden mukaan päätäjien tuli huolehtia, että lasten hoitosuhteet olivat jatkuvia. Käytännössä tällä tarkoitettiin pitkäaikaisen rahoituksen tarjoamista ja väliaikaisten projektien välttämistä. Tärkeänä nähtiin myös selkeiden laki- ja organisatoristen rakenteiden luominen lasten kanssa työskentelyyn. Dokumenteissa todettiin, että päätäjien tulisi implementoida ohjeistuksia ja protokollia ekstremistisissä ympäristöissä kasvaneiden ja traumasta tai muista mielenterveysongelmista kärsivien lasten kanssa toimimiseen liittyen. Päätäjiä myös suositeltiin hyödyntämään sellaisten ammattilaisen asiantuntijuutta, joilla oli jo ennestään kokemusta ja tietoa ekstremismistä sekä konfliktialueelta palaavien lasten kanssa työskentelystä. Lisäksi dokumenteissa todettiin, että EU:n jäsenmaiden tulisi investoida konfliktialueilta palaaville lapsille tarkoitettujen arviointimenetelmien suunnitteluun ja kehittämiseen sekä jatkuvasti arvioida ohjeistuksien ja protokollien vaikutuksia lapsiin.

RAN-dokumenteissa korostettiin erityisen paljon etulinjan toimijoiden ja ammattilaisten kouluttamista, erityisesti radikalisoitumisen ehkäisemiseen ja tunnistamiseen liittyen. Tietoisuus ja kyky tunnistaa ekstremismia sekä tieto siitä, miten ja mitä kanavia pitkin huolenaihe voidaan viedä eteenpäin, olivat RAN-verkoston asiantuntijoiden mukaan merkittävässä asemassa tilanteiden tunnistamisessa. THL:n vuosina 2018-2019 teettämien tutkimuksien mukaan Suomessa sosiaali- ja terveydenhuollossa työskentelevien toimijoiden tiedot väkivaltaisesta ekstremismistä ja radikalisoitumisesta ovat puutteellisia. Tutkimukseen osallistuneet toimijat kokivat myös itse, että ilmiöistä tarvittaisiin enemmän tietoa ja koulutusta, minkä vuoksi THL suunnittelee sosiaali- ja terveysalan ammattilaisille aiheeseen liittyvää verkkokoulutusta. (THL 31.10.2019.) Lisäksi toimijoiden tietoa ja asiantuntijuutta palaajalapsiin, traumaan, lapsen kehitykseen, koulutukseen ja riskien arvioimiseen liittyen tuli asiantuntijoiden mukaan kehittää merkittävästi. Toimijoita haluttiin kouluttaa ainakin Syyrian ja Irakin tilanteesta, lasten kokemuksista alueella, traumaista, huolesta raportoinnista ja lisätuen pyytamisestä. Keskeiseksi todettiin myös lainopillisen ohjauksen antaminen työntekijöille, sillä lasten ja muiden palaajien kanssa työskentelevien toimijoiden todettiin kohtaavan työssään monia lainopillisia seikkoja. Dokumenttien mukaan työntekijöille olikin suositeltavaa tarjota lainopillista tukea, esimerkiksi verkossa. Varteenotettavana vaihtoehtona pidettiin myös työntekijöiden lainopillista kouluttamista.

8. JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Tässä tutkielmassa olen tarkastellut al-Holin leirillä tällä hetkellä olevien ja Suomeen mahdollisesti palaavien ISIS-taistelijoiden lapsista käytävää keskustelua. Tutkielmani koostui kahdesta tyyliältään varsin erilaisesta aineistosta: Helsingin Sanomien verkkolehdestä 1.2.2019 – 16.9.2019 välisenä aikana julkaistuihin uutisiin kirjoitetuista kommentteista sekä Radicalisation Awareness Network -verkoston kolmesta dokumentista. Helsingin Sanomien verkkolehden uutisiin kirjoitetuista kommentteista haluttiin tarkastella erityisesti sitä, miten al-Holin leirillä oleviin suomalaislapsiin suhtaudutaan yleisellä tasolla. Radicalisation Awareness Networkin dokumenteista sen sijaan pyrittiin luomaan kuvaa siitä, miten eri alojen viranomaisten tulisi lasten kanssa toimia sekä millaisia haasteita ja vaikeuksia lasten Suomeen saapumiseen ja heidän kanssaan toimimiseen mahdollisesti liittyy. Tutkielman tarkoituksena ei siis ole ollut suoranainen aineistojen toisiinsa vertaaminen. Aineistoja peilaamalla haluttiin enemmänkin löytää aineistoja yhdistäviä ja erottavia tekijöitä sekä selvittää, miten yhdenmukainen tai toisaalta erilainen kuva lapsista luodaan julkisessa keskustelussa ja viranomaispuheessa.

Sekä Helsingin Sanomien verkkouutisten kommenttiosiossa että Radicalisation Awareness Networkin dokumenteissa otettiin pohdintaan näihin lapsiin mahdollisesti liittyvät turvallisuusuhkat. Molemmissa aineistoissa siis tunnustettiin, että lasten saapumisesta Eurooppaan saattaa syntyä turvallisuusuhkia. Voidaan kuitenkin todeta, että yhteiskunnallinen turvallisuus oli korostetusti esillä Helsingin Sanomien kommentoijilla. Helsingin Sanomien kommenttiosioissa tarkasteltiin erityisesti sitä, millaisen uhkan lapset kohdistaisivat nimenomaan Suomeen ja suomalaisiin. Kommentoijien mukaan suurimpana riskinä olivat lasten mahdollisesti tulevaisuudessa suorittamat terroriteot sekä muunlainen väkivaltaisuus. Osa kommentoijista näkikin lapset juuri tulevaisuuden terroristeina, joita ei tullut auttaa Suomeen. Helsingin Sanomien uutisiin kommentoineet henkilöt painottivat kommentteissaan erityisesti Suomi ensin -ajattelua, jota ei ollut havaittavissa RAN-dokumenteissa. Kommentoijat korostivatkin Suomen asukkaiden turvallisuuden takaamista, jonka nähtiin olevan ensiarvoisen tärkeää ja Suomen päättäjien ykkösprioriteetti. Suomalaisuuden ja suomalaisten turvallisuuden korostaminen ei kuitenkaan ollut yllättävää ottaen huomioon, että koko Euroopassa ollaan viime aikoina todistettu nationalistisen ajattelun kasvua. Esimerkiksi Suomessa Perussuomalaiset ovat merkittävästi kasvattaneet kannatustaan poliittisella kentällä, erityisesti maahanmuuttoon ja vanhuksiin liittyvissä asioissa.

Vastaavasti Radicalisation Awareness Networkin dokumenteissa uhkia tarkasteltiin maltillisemmalla otteella ja yleisemmin koko Euroopan tasolla, keskittymättä mihinkään tiettyyn maahan tai tietyn maan etuihin. RAN -dokumenteissa aiheet eivät keskittyneet pääasiassa yhteiskunnalliseen turvallisuuteen liittyviin riskeihin tai niiden korostamiseen, vaan siihen, miten ekstremistisessä ympäristössä kasvaneita ja Eurooppaan palaavia lapsia voitiin nyt parhaiten auttaa eri alojen asiantuntijoiden toimesta. RAN -dokumenteissa lasten auttaminen nähtiin myös kaikkia hyödyttävänä toimintana, sillä auttamalla nyt voitiin samalla minimoida tulevaisuudessa ilmeneviä ongelmia ja riskejä. Suurena erona aineistojen välillä voidaan pitää myös sitä, minkälaista huolta viranomaisten toimintaa kohtaan koettiin: RAN-verkoston asiantuntijat olivat erityisesti huolissaan eri alojen toimijoiden tiedoista ja taidoista auttaa lapsia, siinä missä verkkokeskustelujen kommentoijat taas huolehtivat viranomaisten ja toimijoiden, kuten turvallisuusasiantuntijoiden, poliisien ja sosiaalityöntekijöiden, resursseista ja ylimääräisestä rasittamisesta. Verkkokeskustelujen kommentoijat olivatkin esimerkiksi huolissaan siitä, pystyvätkö turvallisuusalan ammattilaiset takaamaan Suomen kansalaisten turvallisuuden.

RAN -dokumenteissa lähtökohdaksi otettiin selkeästi lasten auttaminen – ei valtioiden omien etujen tavoittelu. RAN-verkoston lähtökohtien voidaankin täten katsoa sopivan hyvin Pösön (2007, 72) kuvailemaan, Suomen ja muiden Pohjoismaiden painottamaan hyvinvointipainotteiseen lastensuojelun lähestymistapaan, jossa pyritään lisäämään lasten ja perheiden hyvinvointia – erityisesti vapaaehtoisuuden kautta. Voidaankin todeta, että RAN -dokumenteissa keskityttiin Helsingin Sanomien verkkokeskusteluihin nähden enemmän lasten hyvinvoinnin takaamiseen, esimerkiksi lasten mielenterveyteen ja fyysiseen terveyteen, sekä yhteiskuntaan integroimiseen. RAN-verkoston dokumenteissa lapset nähtiinkin ensisijaisesti uhreina, mutta jossain tilanteissa osasyllisinä. Tästä huolimatta Radicalisation Awareness Network-verkoston asiantuntijat samalla korostivat, ettei lapsia voitu pitää täysin syyntakeisina mahdollisiin tekoihinsa Helsingin Sanomien verkkokeskusteluissa lapsia kuvattiin sen sijaan useammin kaksijakoisesti joko turvallisuusuhkina tai syyttöminä uhreina.

Tutkielman eräänä ennako-oletuksena oli, että Helsingin Sanomien uutisten kommentit olisivat edustaneet pitkälti ääripäiden mielipiteitä, jättäen aiheeseen neutraalimmin suhtautuvat kommentoijat varjoon. Toisin sanoen, kommentoijien uskottiin jakautuvan selkeästi lasten auttamisen puolella oleviin sekä auttamatta jättämisen kannalla oleviin. Olettamus piti joltain osin paikkansa, sillä juuri kahden ääripään, eli lasten auttamisen puolella olevien ja lasten auttamatta jättämisen kannalla olevien, äänet eivät jääneet huomaamatta aineistossa. Toisaalta kuten Hakala & Vesa (2013, 224)

totesivat, muodostavat kommentoijat verkkokeskusteluissa usein saman mielisten ryhmittymiä. Onkin mahdollista, että näiden kahden ääripäiden selkeä korostuminen aineistossa kieli juurikin tästä. On kuitenkin samalla todettava, että näiden kahden toisiinsa nähden varsin ääripäisien mielipiteiden väliin mahtui myös kommentoijia, joiden mielipiteet eivät olleet näin äärimmäisiä. Tämän lisäksi löytyi myös kommentoijia, jotka sekä pitivät lasten ja äitien Suomeen auttamista tärkeänä että huomioivat heihin mahdollisesti liittyvät turvallisuushukat. Tutkielmassa ollaankin pyritty tuomaan esiin myös mielipiteiltään maltillisempien kommentoijien näkemyksiä, jotta aihe ei polarisoituisi entisestään.

Helsingin Sanomien uutisten kommenttiosiossa useat kommentoijat korostivat, että al-Holin leirin Suomen kansalaisuuden omaavat naiset eivät olleet ”oikeita” suomalaisia. Vaikka al-Holin leirillä olevat lapset ja naiset olivat suomalaisia tai Suomen kansalaisuuteen oikeutettuja, eivät kaikki kommentoijat nähneet heitä suomalaisina – tai ainakaan yhtä arvokkaina, kuin Suomessa asuvat, ns. kantasuomalaiset tai suomalaisen statuksen jollain muulla arvokkaalla tavalla itselleen ansainneet, nykyiset suomalaiset. Tässä näkyikin Ruuskan (2004, 89) esittämä ajatus siitä, että suomalaisuuteen liitetään usein esivanhempien tekemät työt ja uhraukset Suomen eteen. Tällä viitattiin siihen, ettei osa naisista ollut kantasuomalaisia, vaan ulkomaalaistaustaisia, jolloin heidän esivanhempansa eivät olleet kantaneet korttansa ketoon Suomen hyväksi. Lisäksi taustalla piili selkeästi ajatus, että on olemassa jotakin aitoa ja ”puhdasta” suomalaisuutta, vaikka suomalaisuus onkin todellisuudessa sosiaalinen konstruktio. Leirillä olevat kantasuomalaiset naiset sen sijaan nähtiin huonompina kuin muut suomalaiset, sillä kunnollinen suomalainen ei hylkäisi kotimaataan ja lähtisi Syyriaan konfliktialueelle ISISin alaisuuteen. Kommentoijat myös tuntuivat kokevan, että naiset olivat osoittaneet kiittämättömyyttä aiempien sukupolvien työtä ja uhrauksia kohtaan lähtemällä Suomesta. Näiden naisten nähtiin tavallaan kääntäneen selkänsä Suomelle, jonka vuoksi Suomi saattoi nyt kääntää selkänsä näille naisille ja samalla heidän lapsilleen. Näin ollen naisten ja lapsien nähtiin olevan oikeutettuja menettämään Suomen kansalaisuutensa. Kommentoijat suhtautuivat kuitenkin selkeästi ankarammin naisiin kuin lapsiin, joka ilmentää, että naiset koettiin lapsia enemmän syyllisinä tilanteeseen.

Osa kommentoijista tunsivat näitä naisia ja lapsia kohtaan suoranaista vihaa ja inhoa, jonka vuoksi heitä haluttiin jopa rangaista. Osan mielestä edes lapset eivät olleet syyttömiä eivätkä ansainneet apua ja parempaa tulevaisuutta. Kommentoijien mukaan yksilöt olivat itse valinneet matkustaa konfliktialueelle, jonka vuoksi nyt voitiin vedota yksilön omaan vastuuseen tilanteestaan. Näin ollen Suomen valtiolla ja päättäjillä ei koettu olevan vastuuta auttaa ongelmiin joutuneita ja nyt tilanteensa

vakavuuden ymmärtäneitä leiriläisiä. Kommentoijat kokivat tilanteen niin, että naiset olivat hylänneet Suomen ja kansalaisuutensa tavoitellakseen islamilaista elämäntapaa, mutta niin sanotun kalifaatin ja unelmien musertuessa naiset olivat taas valmiita turvautumaan pohjoiseen hyvinvointivaltioon. Naisten nähtiin tehneen valintansa Suomen jättäessään, josta heidän tuli nyt itse kantaa vastuu. Radicalisation Awareness Networkin -asiantuntijoiden suhtautuminen oli sen sijaan varsin toisenlainen: dokumenteissa korostettiin enemmänkin valtioiden vastuuta omista kansalaisistaan ja heidän auttamisestaan. RAN-verkosto näkikin vastuun olevan enemmänkin yhteisöllä, kuin yksilöllä.

Helsingin Sanomien keskustelupalstalla erääksi merkittävästi teemaksi nousi niin sanottu poikkeavien äitien teema. Al-Holin leirin suomalaisnaisten ei katsottu täyttävän hyvän äitiyden kriteerejä ja naisten nähtiin toimineen monellakin tapaa hyvän äidin toimintatapojen vastaisesti. Kommenteissa näille naisille rakennettiin huonon äidin -leimaa vertaamalla heidän epäsovivaksi koettua toimintaansa hyvään äitiyteen kuuluvaksi ymmärrettyyn toimintaan (Berg 2008, 58—59). Ensinäkin naisten nähtiin toimineen väärin viemällä lapsensa ISISin hallitsemalle konfliktialueelle sekä synnyttämällä lapsia alueella ollessaan. Lasten uskottiinkin altistuneen väkivallalle, omaksuneen ISISin radikaalin ideologian ja näin ollen radikalisoituneen. Kaiken tämän todettiin vaikuttaneen kielteisellä tavalla lasten normaaliin psyykkiseen kehitykseen. Myös naisten uskottiin olevan radikalisoituneita eikä hyvän äidin kriteereihin laskettu kuuluvan radikaalia maailmankuvaa tai väkivaltaiseen toimintaan osallistumista. Kommentoijien mukaan hyvä äiti olisi viimeistään alueelle saapuessaan ymmärtänyt, missä vaarassa lapset olivat, ja vienyt lapsensa turvaan Suomeen. Näin ei kuitenkaan ollut – syystä tai toisesta – tapahtunut, sillä äidit olivat lapsineen jääneet alueelle. Naisten nähtiin myös hyväksyneen lastensa väkivaltaisen kouluttamisen muun muassa aseiden käyttöön ja taistelemiseen. Tyttölapsien kohdalla äitien nähtiin sen sijaan hyväksyneen alaikäisten tyttöjen naittamisen ISISin taistelijoille.

Helsingin Sanomien uutisissa kommentoijat pohtivatkin paljon myös lasten huostaanottoon liittyviä asioita. Enemmistö kommentoijista tuntui pitävän lasten huostaanottoa ja äideistään erottamista ainoana oikeana ratkaisuna. Huostaanottoa perusteltiin pääosin sillä, etteivät naiset olleet toimineet äitiyteen liittyvien odotuksien mukaisesti. Kuten 1920-luvulla punaleskien ja heidän lapsiensä kohdalla, myös al-Holin leirillä olevien lasten jättämistä äitiensä hoiviin pidettiin riskinä suomalaiselle yhteiskunnalle (Kaarninen 2017, 79—81). Osa kommentoijista myös selkeästi puolsi huostaanottoa rangaistuksen omaisena toimenpiteenä äideille. Pieni osa kommentoijista kuitenkin myös kannatti lasten ja äitien yhdessä pitämistä, sillä heidän erottamisensa uskottiin aiheuttavan lapsille ylimääräisiä traumoja. Helsingin Sanomien uutisten kommentoijien huostaanottoon liittyvän

näkemyksen voidaankin todeta poikkeavan huomattavasti Radicalisation Awareness Networkin asiantuntijoiden näkemyksestä, sillä verkoston asiantuntijoiden mukaan lasten huostaanoton tuli olla vasta viimesijainen ratkaisu. Bergiä (2008, 43) mukailleen voidaankin pohtia, onko haitallisempaa erottaa lapsi äidistään vai antaa lapsen kasvaa häntä kelvottomasti hoitavan tai hoitoa laiminlyövä äidin kanssa. Aineistojen kannat naisten isovanhempien sopivuuteen lasten huoltajiksi olivat myös toisistaan eroavat. Siinä missä Radicalisation Awareness Networkin dokumenteissa lapset tuli huostaanottotilanteissa ensisijaisesti pyrkiä sijoittamaan isovanhempiensa tai muiden sukulaisten luokse, pitivät Helsingin Sanomien kommentoijat isovanhempia yhtäläillä epäsovivina huoltajina lapsille.

Aineistojen tyyli laji vaikutti selkeästi siihen, miten aiheesta puhuttiin ja miten siihen suhtauduttiin. Asiantuntija- ja viranomaispuhetta edustavissa Radicalisation Awareness Networkin dokumenteissa väitteet perustuivat vahvasti asiantuntija- ja tutkimustietoon. Dokumenteissa korostettiin paljon myös eri alojen hyviä käytäntöjä sekä toimijoiden kokemuksia aiheeseen liittyen, jota voitiin myös pitää asiantuntijatiетona. Dokumenteissa esitetyt näkemykset esitettiin objektiivisuuteen pyrkivästi ja täsmällisesti lähteisiin nojaten. Helsingin Sanomien kommentoijat eivät useimmiten tukeutuneet tutkimustietoon. Kuten Laaksonen & Matikainen (2013, 119) totesivat, on kommentoijien identiteetin julkisuudella vaikutusta keskustelukulttuuriin ja sen sisältöön. Kommenttien sisältöön, laatuun ja tutkimustietoon tukeutumisen vähäisyyteen onkin voinut vaikuttaa Helsingin Sanomien verkkokeskustelujen aiemmat säännöt, jotka ovat mahdollistaneet kommentoinnin nimimerkkien suojin. Pieni osa kommentoijista kuitenkin tukeutui eri asiantuntijoiden näkemyksiin aiheesta – erityisesti silloin, jos uutisessa, johon kommentit oltiin kirjoitettu, oltiin haastateltu jotakin asiantuntijaa. Helsingin Sanomien uutisiin jätettyjen kommenttien aiheet liittyivät pitkälti juuri tiettyä uutista käsittelevään aiheeseen. Jos uutisessa käsiteltiin esimerkiksi lasten oikeuksia, liittyivät uutiseen jätetyt kommentitkin pitkälti lasten oikeuksiin. Joidenkin uutisten kohdalla aihetta käsiteltiin kuitenkin laajemmasta näkökulmasta, ja jos joku kommentoija oli nostanut esille erittäin paljon kiinnostusta herättävän tai mielipiteitä jakavan näkemyksen, jatkoivat muut kommentoijat usein vastaamalla tähän näkemykseen.

On mahdollista, että Helsingin Sanomien verkkokeskustelujen kommentoijien mielipiteisiin ja asennoitumiseen on vaikuttanut al-Holin leirin maantieteellinen etäisyys Suomeen nähden. Toisin sanoen, koska al-Holin leirin suomalaislapset olivat kaukana Syyriassa, eivät lasten kurjat kohtalot välttämättä samalla tavalla koskettaneet tällä hetkellä itse turvassa olevia suomalaisia. Jos samat lapset olisivat Suomessa yhtä kurjissa oloissa, olisi suhtautuminen varmasti toisenlainen. Toisaalta

lapsiin suhtautumiseen on saattanut monien kommentoijien kohdalla vaikuttaa lasten äitien toiminta ja tätä toimintaa kohtaan tunnettu viha, ärsytys ja ymmärtämättömyys. Pohdinnan arvoista on myös se, oltaisiinko lapsiin suhtauduttu näiden kommentoijien osalta suopeammin, jos lapset oltaisiin mediassa esitetty enemmänkin vaaleakiharaisina ja sinisilmäisinä suomalaislapsina. Onkin otettava huomioon, että medialla on suuri valta siinä, mistä aiheista se uutisoi, kuinka useasti ja mihin sävyyn. Taustalla vaikuttaa myös taatusti useiden kommentoijien jakama uskomus siitä, etteivät kyseessä olevat naiset ja lapset ole suomalaisia – tai ainakaan sellaisia suomalaisia, jotka edustaisivat niin sanottua oikeaa suomalaisuutta. Osa kommentoijista on taatusti ollut siinä uskossa, että Suomesta alueelle lähteneet naiset ovat koostuneet ainoastaan ulkomaalaistaustaisista tai toisen polven maahanmuuttajista, vaikka todellisuudessa mukana on ollut myös kantasuomalaisia naisia.

Useimmat kommentoijat eivät tuntuneet ottavan huomioon, kuinka vaikeaa alueelta pois lähteminen on todellisuudessa voinut olla. Naiset ovatkin esimerkiksi voineet pelätä henkensä ja lapsiensa turvallisuuden puolesta. Lisäksi ISISin alueella asuvilta henkilöitä on usein poistettu passit, joka on todennäköisesti vaikeuttanut alueelta pakenemista entisestään (sisäministeriö 2017, 29). Alueelta pois lähteminen onkin voinut olla jopa mahdotonta. Toisaalta äidit ovat myös saattaneet pohtia miten heihin Suomessa suhtauduttaisiin tai joutuisivatko he vastamaan mahdollisista teoistaan tuomioistuimelle. Iso osa lasten ja naisten auttamista ja Suomeen tuomista vastaan olleista kommentoijista ei tuntunut pohtivan, minkälaisia riskejä lasten ja naisten auttamatta ja alueelle jättämiseen mahdollisesti liittyi. Nämä kommentoijat eivät pohtineet asiaa pidemmän aikavälin ja tulevaisuuden kannalta. Kommentoijilla tuntuikin olevan varsin mustavalkoinen näkemys siitä, että jättämällä lapset ja naiset Syyriaan, vältettäisiin näiden henkilöiden mahdollisesti kohdistama turvallisuusuhka tulevaisuudessa. Leirillä olevista suomalaisista käytyä keskustelua leimaakin poliittinen kädenvääntö yhteiskunnallisen turvallisuuden ja toisaalta yksilöiden perusoikeuksien toteutumisen välillä. Helsingin Sanomien verkkokeskustelujen kommentoijista vain pieni osa otti keskustelunaiheeksi sen, kuinka suuren turvallisuusuhkan lapset ja naiset voisivat muodostaa, jos ISIS-järjestö onnistuisi taas valtaamaan alueita itselleen ja houkuttelemaan kotimaihinsa pettyneet yksilöt toimintaansa. Näin ollen tuleekin pohtia, sulkevatko yhteiskunnallisen turvallisuuden ja yksilön perusoikeuksien takaaminen oikeasti toisensa pois – vai onko niin, että yksilön perusoikeuksien toteutumisen takaamalla ja suomalaiset leiriläiset Suomeen avun piiriin tuomalla, voitaisiin myös paremmin taata yhteiskunnallinen turvallisuus?

Tämän tutkielman valmistumishetkellä Suomen valtio on ottanut muutamia askelia eteenpäin lasten ja naisten Suomeen kotiuttamisen suhteen. Toukokuuhun 2020 mennessä al-Holin leiriltä on

kotiutettu Suomeen kaksi orpolasta joulukuussa 2019 (Yle 21.12.2019). Tämän lisäksi Suomeen on omin avuin saapunut toukokuun 2020 lopussa kolme leiriltä paennutta naista ja yhdeksän lasta (HS 31.5.2020b). Tällä hetkellä Suomen valtio on toistaiseksi pysäyttänyt suomalaisten kotiuttamisoperaation vallitsevan koronaepidemian vuoksi. YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen allekirjoittaneena maana Suomella ei todellisuudessa ole muuta oikeaa vaihtoehtoa, kuin auttaa Suomeen leirillä olevat suomalaislapset äiteineen. Onkin syytä pohtia ovatko poliittiset päättäjät toiminnallaan – tai pikemmin toimimattomuudellaan vaikuttaneet suomalaisten suhtautumiseen näihin lapsiin ja naisiin? Toimiiko tämä toimetttömyys ja aikaansaamattomuus suomalaisille merkinä siitä, että leirillä olevat lapset ja naiset eivät ole enää tervetulleita kotimaahansa? Voiko päättäjien toimetttömyys johtaa siihen, että osa suomalaisista ei koe näiden ihmisten kuuluvan tai olevan oikeutettu kuuluvan osaksi suomalaista yhteiskuntaa? Joka tapauksessa voidaan todeta, että mitä enemmän aikaa kuluu, sitä suurempia ongelmia ja haasteita Suomella on todennäköisesti edessään. Tilanne al-Holin leirillä ja muualla Syyriassa on myös kestämaton, sillä kurdihallinto ei kykene yksin selviytymään ja selvittämään tilannetta. Voidaan myös kysyä, onko oikeudenmukaista, että kurdihallinto yksin kannattelee tilannetta samalla kun muut maat välttelevät vastuutaan? Yleensä valtioita ohjataan katsomaan menneisyyden sijaan tulevaan, mutta ehkä Suomen tulisi tämän asian tiimoilta suunnata katse juurikin historiaan ja ottaa mallia tavasta, jolla se lopulta ratkaisi tilanteen punalasten ja heidän äitiensä suhteen. Äitien – ja samalla lasten – rankaisemisen ja yksinkertaisesti pelkkinä terroristeina tai tulevina terroristeina näkemisen sijaan Suomi voisi keskittyä äitien ja lapsien tukemiseen ja takaisin integroimiseen suomalaiseen yhteiskuntaan.

LÄHTEET

Al-Istrabadi, Feisal & Ganguly, Sumit (2018) Introduction. An End to ISIS? Teoksessa Feisal al-Istrabadi & Sumit Ganguly (toim.) The Future of ISIS. Regional and International Implications. Washington D.C: Brookings Institute Press, 3—16.

Anderson, Kara (2016) Cubs of the Caliphate. The Systematic Recruitment, Training, and Use of Children in the Islamic State. IDC Paper. <https://www.ict.org.il/UserFiles/ICT-Cubs-of-the-Caliphate-Anderson.pdf> Viitattu 16.10.2019.

Asetus terroristisessa tarkoituksessa tehdystä rikoksesta 24.1.2003/17
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1889/18890039001#L34aP1> Viitattu 12.1.2020.

Berg, Kristiina (2008) Äitiys kulttuurisina odotuksina. Helsinki: Väestöliitto, Väestöntutkimuksenlaitoksen julkaisusarja D 48/2008.

Bjorgo, Tore (2005) Root Causes of Terrorism: Myths, Reality and Ways Forward. New York: Routledge.

Bjorgo, Tore (2011) Dreams and disillusionment: engagement in and disengagement from militant extremist groups. *Crime, Law and Social Change*, 55(4), 277—285.

Fuller, Christine (2015) The Rise of ISIS: Background and Perspective From the UK and US. New York: Nova Publishers.

Haavisto, Camilla & Kivikuru, Ullamaija & Lassenius, Marina (2010) Toisesta työvoimaksi. Maahanmuuttajat mediassa. Teoksessa Sirpa Wrede & Camilla Nordberg (toim.) Vieraita töissä. Työelämän etnistyvä eriarvoisuus. Helsinki: Palmenia-kustannus, 229—253.

Helsingin Sanomat 5.2.2019. Artikkelien kommentointiohjeet: HS toivoo keskusteluun rakentavia ja ymmärrystä lisääviä kommentteja. Saatavilla: <https://www.hs.fi/kommentit/>. Viitattu 23.10.2019

Helsingin Sanomat 8.2.2019. Isisin hallitsema alue on enää Töölön kokoinen läntti Syyrian autiomaassa – “kalifi” Abu Bakr al-Baghdadi ilmeisesti selvisi omien murhayrityksestä. <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000005995171.html> Viitattu 10.10.2019

Helsingin Sanomat 15.5.2019. HS:n artikkeleiden kommentoinnissa otetaan käyttöön omalla nimellä kirjoittaminen. Saatavilla: <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000006105996.html> Viitattu 23.10.2019.

Helsingin Sanomat 31.5.2020a. Al-hol on Lappeenrannan kokoinen telttakylä, jossa on Isisin naisjäseniä yli 50:sta maasta. <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000006525413.html> Viitattu 31.5.2020

Helsingin Sanomat 31.5.2020b. Ulkoministeriö vahvistaa HS:n tiedot: Al-Holin leiriltä saapui iltpäivällä Suomeen kolme naista ja yhdeksän lasta, tulijat pääsivät leiriltä pois omin avuin. <https://www.hs.fi/politiikka/art-2000006525409.html> Viitattu 1.6.2020

Horgan, John & Taylor, Max & Bloom, Miia & Winter, Charlie (2017) From cubs to lions: a six stage model of child socialization into the Islamic State. *Studies in Conflict & Terrorism: How Terrorists Learn: Adaption and Innovation in Political Violence*, vol. 40(7), 645—664.

Huhtanen, Raija (2016) Vapaaehtoinen vai tahdonvastainen huostaanotto? Teoksessa Rosi Enroos, Tarja Heino & Tarja Pösö (toim.) *Huostaanotto. Lastensuojelun vaativin tehtävä*. Tampere: Vastapaino, 33—51.

Hämeen Sanomat 8.5.2020 Al-Holin leirin koronapotilaille karanteenikylä. A14 Ulkomaan uutiset.

Hämäläinen, Juha (2011) Perheintervention oikeutus lastensuojelussa. Teoksessa Aini Pehkonen & Marja Väänänen-Fomin (toim.) *Sosiaalityön arvot ja etiikka*. Jyväskylä: PS-kustannus, 47—65.

Iltalehti 18.7.2019. Presidentti Tarja Halonen: Isis-taistelijoiden lasten pitää päästä Suomeen – harkitsisi vakavasti myös äitien mukaantuloa. <https://www.iltalehti.fi/politiikka/a/14e3591f-2def-4ac9-b3b5-b0a5b227354c>. Viitattu 20.10.2019.

Kaarninen, Mervi (2017) *Punaorvot 1918*. Helsinki: Minerva Kustannus.

Keskisarja, Teemu (23.12.2015) Ilman terrorismia ei olisi itsenäistä Suomea. <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2015/12/23/ilman-terrorismia-ei-olisi-itsenaista-suomea> Viitattu 1.6.2020.

Kundnani, Arun (2012) Radicalisation: the Journey of a Concept. *Race & Class* 54(2): 3—25.

Laaksonen, Salla-Maaria & Matikainen, Janne & Tikka, Minttu (2013) Tutkimusotteita verkosta. Teoksessa Salla-Maaria Laaksonen, Janne Matikainen & Minttu Tikka (toim.) *Otteita verkosta. Verkon ja sosiaalisen median tutkimusmenetelmät*. Tampere: Vastapaino, 9—33.

Laaksonen, Salla-Maaria & Matikainen, Janne (2013) Tutkimuskohteena vuorovaikutus ja keskustelu verkossa. Teoksessa Salla-Maaria Laaksonen, Janne Matikainen & Minttu Tikka (toim.) *Otteita verkosta. Verkon ja sosiaalisen median tutkimusmenetelmät*. Tampere: Vastapaino, 193—215.

Law, Jonathan & Martin, Elizabeth (2020) *Concise Medical Dictionary* (10 ed.). Oxford University Press. <https://www-oxfordreference-com.libproxy.tuni.fi/view/10.1093/acref/9780198836612.001.0001/acref-9780198836612-e-8102?rskey=AtmrC4&result=9285> Viitattu 22.3.2020.

Louise Richardson (2007) *What Terrorists Want: Understanding the Enemy, Containing the Threat*. New York: Random House Trade Paperbacks.

Löytty, Olli (2005) Toiseus – kuinka tutkia kohtaamisia ja valtaa. Teoksessa Anna Rastas, Laura Huttunen & Olli Löytty (toim.) Suomalainen vieraskirja. Kuinka käsitellä monikulttuurisuutta. Tampere: Vastapaino, 161—189.

Malkki, Leena & Paastela, Jukka (2007) Mitä terrorismi on. Teoksessa Leena Malkki & Jukka Paastela (toim.) Terrorismin monet kasvot. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit.

Malkki, Leena (2014) Toisen terroristi, toisen vapaustaistelija – terrorismin määrittelyn ongelmat. Teoksessa Antti Paronen & Olli Teirilä (toim.) Vihatkoot kunhan pelkäävät – näkökulmia terrorismiin ilmiönä. Helsinki: Maanpuolustuskorkeakoulu Strategian laitos, julkaisusarja 2: Tutkimuselosteita nro 51. <https://blogs.helsinki.fi/leenamalkki/files/2017/08/Malkki-Terrorismin-määrittelystä.pdf> Viitattu 23.1.2019

Neumann, Peter R. (2013) The trouble with radicalization. *International Affairs*, 89(4), 873—893.

Nätkin, Ritva (1997) Kamppailu suomalaisesta äitiydestä. Tampere: Gaudeamus.

Nätkin, Ritva (2000) Punaorpokysymyksestä hyvinvointipolitiikkaan. Teoksessa Jari Heinonen & Ritva Nätkin (toim.) 90 vuotta tamperelaista sosiaalipolitiikkaa. Sosiaalipoliittinen yhdistys 90 vuotta. Tutkimuksia Sarja B nro 20. Tampereen yliopisto, sosiaalipolitiikan laitos, 12—19.

Opetushallitus (2018) Väkivaltaisen radikalisoitumisen ennaltaehkäisy kouluissa ja oppilaitoksissa. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/189180_oph_ekstremismi_esite_210x210_suomi_verkko_3.pdf Viitattu 5.3.2020

Pösö, Tarja (2007) Lastensuojelun puuttuva tieto. Teoksessa Jaana Vuori & Ritva Nätkin (toim.) Perhetyön tieto. Tampere: Vastapaino, 65 – 82.

Pösö, Tarja (2016) Johdanto: Mistä puhutaan, kun puhutaan huostaanotosta? Teoksessa Rosi Enroos, Tarja Heino & Tarja Pösö (toim.) Huostaanotto. Lastensuojelun vaativin tehtävä. Tampere: Vastapaino, 7—32.

R.Thackrah (1989) Terrorism: A Definitional Problem. Teoksessa Paul Wilkinson & Alasdair Stewart (toim.) Contemporary research on terrorism. Aberdeen: Aberdeen University Press, 24—41.

Roel de Bont & Daan Weggemans & Ruud Peters & Edwin Bakker (2017) Life at ISIS: The roles of Western Men, Women and Children. *Security and Global Affairs – Special Issue: Jihadists in Syria and Iraq: Recalibrating Concepts, Threat Radar, and Reintegration Policies*. 3—17. https://www.universiteitleiden.nl/binaries/content/assets/governance-and-global-affairs/isga/isgajournal_special_issue-4.pdf Viitattu 3.12.2018

Ruuska, Petri (2004) Juurien arkinen poliittisuus. Teoksessa Mikko Lehtonen, Olli Löytty & Petri Ruuska (toim.) Suomi toisin sanoen. Tampere: Vastapaino, 85—104.

Sandal, Nukhet (2018) Apocalypse Soon. Revolutionary Revanchism of ISIS. Teoksessa Feisal al-Istrabadi & Sumit Ganguly (toim.) The Future of ISIS. Regional and International Implications. Washington D.C: Brookings Institute Press, 17—37.

Schmid, Alex (2013) Radicalisation, De-radicalisation and Counterradicalisation: a Conceptual discussion and literature review.

Sisäministeriö (2016) Kansallinen väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennalta ehkäisyn toimenpideohjelma. Sisäministeriön julkaisu 15/2016.

http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/74921/Toimenpideohjelma_final.pdf

Viitattu 3.4.2019

Sisäministeriö (2017) Ehdotus viranomaisten yhteistyön järjestämiseksi toiminnassa taistelualueilta palaajien kanssa sekä ehdotus siitä, miten järjestöjen palvelut voitaisiin liittää viranomaisten toimintaan. Sisäministeriön julkaisu 11/2017.

http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/79561/Palaajat_raportti.pdf

Viitattu 5.3.2020

Sisäministeriön tiedote (2018a) 5.12.2018: Vakaviin rikoksiin syyllistynyt voisi jatkossa menettää Suomen kansalaisuuden.

https://intermin.fi/artikkeli/-/asset_publisher/vakaviin-rikoksiin-syyllistynyt-voisi-jatkossamenettaa-suomen-kansalaisuuden Viitattu 3.3.2019

Sisäministeriö (2018b) Kansallinen terrorismintorjunnan strategia 2018-2021. Sisäinen turvallisuus. Sisäministeriön julkaisu 23/2018.

http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161182/23_2018_Kansallinen%20terrorismin%20torjunnan%20strategia%202018-2021_netti.pdf Viitattu 2.3.2019

Sisäministeriö (2018c) Kansallinen terrorismintorjunnan strategia 2018-2021. Sisäinen turvallisuus. Sisäministeriön julkaisu 23/2018.

http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161182/23_2018_Kansallinen%20terrorismin%20torjunnan%20strategia%202018-2021_netti.pdf Viitattu 3.3.2020

Sisäministeriö (2018) Väkivaltaisen ekstremismin tilannekatsaus 1/2018. Arvio väkivaltaisen ekstremismin tilanteesta Suomessa vuonna 2017 ja kehityksen suunta. Erikoistarkastelussa naiset ja lapset radikaali-islamistisissa terroristijärjestöissä. Sisäinen turvallisuus. Sisäministeriön julkaisu 13/2018. Saatavilla:

http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/160777/SM_13_2018.pdf?sequence=4&isAllowed=y Viitattu 23.2.2019

Sisäministeriö (2019) Ankkuritoiminnan käsikirja. Moniammatillinen yhteistyö nuorten hyvinvoinnin edistämiseen ja rikosten ennaltaehkäisemiseen. Sisäministeriön julkaisuja 2019:16.

http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161483/SM_16_19_Ankkuritoiminnan_kasikirja.pdf?sequence=4&isAllowed=y Viitattu 5.3.2020

Sisäministeriö (2020a) Usein kysytyt kysymykset kansalaisuuden menettämisestä. <https://intermin.fi/usein-kysytyt-kysymykset-kansalaisuuden-menettamisesta> Viitattu 31.1.2020

Sisäministeriö (2020b) Kansallinen väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennalta ehkäisyn toimenpideohjelma 2019-2023. Periaatepäätös 19.12.2019. Sisäministeriön julkaisu 2020:1. http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162073/SM_2020_1.pdf Viitattu 5.3.2020

Sisäministeriö (ei päivämäärää) Terrorismia torjutaan viranomaisten yhteistyöllä. <https://intermin.fi/poliisiasiat/terrorismin-torjunta> Viitattu 12.2.2020

Smith, Ben & Page, Rob (2015) ISIS and the Sectarian Conflict in the Middle East. Teoksessa Christine Fuller (toim.) The Rise of ISIS: Background and Perspective From the UK and US. New York: Nova Publishers, 1—84.

Suojelupoliisi (2017) Kansainvälinen radikaali-islamistinen terrorismi ja siihen liittyvät ilmiöt https://www.supo.fi/terrorismintorjunta/kansainvalinen_terrorismi Viitattu 4.12.2018

Suojelupoliisi (2019) Vierastaistelijat: Syyrian ja Irakin konfliktialueella on edelleen kymmeniä ihmisiä, joilla on sidoksia Suomeen. <https://www.supo.fi/terrorismintorjunta/vierastaistelijat> Viitattu 3.3.2019

Tammikko, Teemu (2019) Vihalla ja voimalla. Poliittinen väkivalta Suomessa. Helsinki: Gaudeamus.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (2018) Hyvät käytännöt. <https://thl.fi/fi/web/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/osallisuuden-edistaminen/heikoimmassa-asemassa-olevien-osallisuus/hankkeet-ja-hanketuki/arviointi/hyvat-kaytannot> Viitattu 23.1.2019

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (2019) Perhetyö ja tehostettu perhetyö. <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lastensuojelun-avohuolto/lastensuojelun-avohuollon-tukitoimet/perhetyo-ja-tehostettu-perhetyo> päivitetty 30.10.2019. Luettu 12.2.2020.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (31.10.2019) Sote-ammattilaiset kohtaavat työssään väkivaltaista ekstremismia – ilmiön tunnistamisessa vaikeuksia. <https://thl.fi/fi/-/sote-ammattilaiset-kohtaavat-tyossaan-vakivaltaista-ekstremismia-ilmion-tunnistamisessa-vaikeuksia> Viitattu 1.4.2020

The Radicalisation Awareness Network RAN (2018) https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/networks/radicalisation_awareness_network/docs//ran_leaflet_en.pdf Viitattu 14.11.2018

The Radicalisation Awareness Network (2017) RAN Manual. Responses to returnees. Foreign terrorist fighters and their families. https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/ran_br_a4_m10_en.pdf Viitattu 18.2.2020

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli (2018) Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Unicef (ei päivämäärää) YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista. https://unicef.studio.crasman.fi/pub/public/pdf/LOS_A5fi.pdf Viitattu 12.3.2020

Wilkinson, Paul (1989) Terrorism: An international Research Agenda? sivut xi-xx. Teoksessa Contemporary research on terrorism. Toimittanut Paul Wilkinson & Alasdair M Stewart. Aberdeen: Aberdeen University Press.

Whittaker, David J. (2003) The Terrorism Reader. Second Edition. London: Routledge.

Yhdistyneiden kansakuntien määritelmä
<https://www.un.org/sc/ctc/focus-areas/foreign-terrorist-fighters/> Viitattu 3.12.2018

Yhdistyneet kansakunnat (2007) The Paris principles. Principles and guidelines on children associated with armed forces or armed groups. https://childrenandarmedconflict.un.org/publications/ParisPrinciples_EN.pdf Viitattu 3.5.2020

Yhdistyneet kansakunnat (ei päivämäärää) Child recruitment and use. <https://childrenandarmedconflict.un.org/six-grave-violations/child-soldiers/> Viitattu 3.5.2020

Yle 23.5.2019 Yle Isis-leirillä Syyriassa: Leirillä on jopa 44 suomalaista, kertovat suomalaisnaiset videolla – ”Haluamme takaisin Suomeen”. <https://yle.fi/uutiset/3-10798807> Viitattu 12.11.2019

Yle 14.7.2019. Toteutuvatko lasten oikeudet, kun he joutuvat odottamaan al-Holin leirillä, että Suomi toimii? Asia ei ole millään tavalla mustavalkoinen, sanoo sisäministeri Ohisalo. <https://yle.fi/uutiset/3-10876919> Viitattu 22.3.2020

Yle 25.10.2019. Haavisto on suopea kurdihallinnon suunnitelmille tuomita al-Holin leirin naisia Syyriassa – kuolemantuomiota Suomi ei hyväksy <https://yle.fi/uutiset/3-11175804> Viitattu 10.3.2020

Yle 21.12.2019. Poliisi: Kaksi suomalaislasta al-Holin leiriltä kotiutettu – lapset Suomen sosiaaliviranomaisten hallussa. <https://yle.fi/uutiset/3-11131642> Viitattu 1.4.2020

Aineistolähteet

RAN Manual (2017) Responses to returnees: Foreign terrorist fighters and their families. https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/ran_br_a4_m10_en.pdf

RAN Ex post paper (2018a) Vulnerable children who are brought up in an extremist environment.

https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/networks/radicalisation_awareness_network/about-ran/ran-yf-and-c/docs/ran_yf-c_vulnerable_children_who_brought_up_extremist_environment_21-22_06_2018_en.pdf

RAN Ex post paper (2018b) Building resilience among young children raised in extremist environments – specifically child returnees.

https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/networks/radicalisation_awareness_network/ran-papers/docs/ran_policy_practice_event_building_resilience_among_young_children_raised_in_extremist_environments_-_specifically_child_returnees_warsaw_4_july_2018_en.pdf

TAULUKOT

Taulukko 1. Helsingin Sanomien verkkolehden julkaisut ja kommenttien määrät

Julkaisut aikavälillä helmikuu - kesäkuu

Helmikuu 2019	Maaliskuu 2019	Huhtikuu 2019	Toukokuu 2019	Kesäkuu 2019
<p>Times: Teininä Isis-vaimoksi karannut brittityttö haluaa palata Lontooseen, mutta ei kadu lähtöään – Britannian sisäministeri ei halua päästä maahan (14.2.2019) -31 kommenttia</p>	<p>Isisin leiristä löytyi suomalaisella aksentilla puhuva Sanna, joka haluaa takaisin Suomeen (6.3.2019) -86 kommenttia</p>	<p>Mitä tehdä tuhansille vangituille Isis-taistelijoille? Vastaus selviää väistämättä pian, ja ministeri Häkkäsen ehdotus on osoittautumassa mahdottomaksi (18.4.2019) -33 kommenttia</p>	<p>Kazakstan toi Syyriasta kotiin 231 Isisin riveissä ollutta kansalaistaan, useimmat ovat lapsia (10.5.2019) -1 kommentti</p>	<p>Kurdit aikovat vapauttaa 800 syyrialaista naista ja lasta Al-Holin pakolaisleiriltä, joukossa myös jihadistien sukulaisia (2.6.2019) -3 kommenttia</p>
<p>Isis-morsiameksi vuonna 2015 lähtenyt teini menettää Britannian kansalaisuutensa – Bangladesh kiistää kaksoiskansalaisuuden (20.2.2019) -80 kommenttia</p>	<p>Järjestö: Irak kiduttaa ja tuomitsee ”epäreiluissa” oikeudenkäynneissä Isis-kytköksistä epäiltyjä lapsia (6.3.2019) -3 kommenttia</p>	<p>Norja aikoo hakea Isis-taistelijoiden orpolapset takaisin kotiin (23.4.2019) -6 kommenttia</p>	<p>Uutissuomalainen: Uusi lapsiasiavaltuutettu toisi Isis-taistelijoiden lapset Suomeen (11.5.2019) -32 kommenttia</p>	<p>Terrorismin tutkija: Suomeen palaavat Isis-taistelijat voisivat olennaisesti vaikuttaa siihen, miten jihadistinen toiminta täällä kehittyy (4.6.2019) -29 kommenttia</p>
<p>Suomesta Isisin riveihin lähteneet ovat saaneet mahdollisesti toistakymmentä lasta, arvioi Supo – Kun ”kalifaatti” murenee, pitääkö Suomen ottaa vastaan jihadistien lapsia? (21.2.2019) -72 kommenttia</p>	<p>Sympatia on vähissä Syyrian Isis-vaimoille, jotka lapsineen täyttävät pakolaisleiriä, mutta auttajille kaikkien hätä on samanarvoinen (7.3.2019) -57 kommenttia</p>		<p>Yle: Sisäministeri Mykkäsen mukaan Isis-leirin naiset pidätetään, jos he palaavat Suomeen (24.5.2019) -46 kommenttia</p>	<p>Ompelivatko Isis-naiset pommiliivejä vai ovatko he itse uhreja? Tutkijat ja leirille jumiin jääneiden naisten omaavat vastaavat (16.6.2019) -112 kommenttia</p>

<p>Ruotsi sulkee ovensa Isisin ruotsalaisjihadisteilta (25.2.2019) -39 kommenttia</p>	<p>Isis-terroristijärjestön matkaan Britanniaasta lähteneen Shamima Begumin poikavauva on kuollut (9.3.2019) -18 kommenttia</p>		<p>Kuukausiliite: Seitsemän sisarta (24.5.2019) -34 kommenttia</p>	<p>Pitääkö Isis-leirin suomalaisia auttaa? Oikeustietelijöiden mukaan vastaus on täysin selvä, terrorismitutkija varoittaa riskeistä (20.6.2019) -96 kommenttia</p>
	<p>Irlanti ”tekee kaikkensa” saadakseen Isisiin ilmeisesti liittyneen naisen takaisin kotiin Syyriasta (11.3.2019) -8 kommenttia</p>		<p>Mielipide: Lasten erottaminen äideistään on julmaa (26.5.2019) -9 kommenttia</p>	<p>Mielipide: Isis-leirille joutuneita naisia ja lapsia pitää avustaa, kirjoittavat oikeustieteilijät mielipidekirjoituksessa (20.6.2019) -42 kommenttia</p>
	<p>Mitä tehdä Isisin naisille ja lapsille? Venäjä toi Aminan Irakista mummolle, mutta Isisiin kuuluneita äitejä sekään ei halua (26.3.2019) -11 kommenttia</p>		<p>Mielipide: Suomen toimettomuus pöyristyttää – Syyriassa leirillä olevien lasten ja heidän äitiensä hyvinvointi tulee turvata (26.5.2019) -15 kommenttia</p>	<p>Pääministeri Rinne HS:lle: Isis-leirillä olevia suomalaisia on perustuslain takia lähtökohtaisesti autettava (21.6.2019) -67 kommenttia</p>
			<p>Kolme ranskalaista Isis-jäsentä tuomittiin kuolemaan Irakissa, ruotsalaisnaiselle 15 vuotta vankeutta (26.5.2019) -9 kommenttia</p> <p>Mielipide: Hallitus laiminlyö velvollisuutensa auttaa naisia ilmeisessä hengenvaarassa (27.5.2019)</p>	<p>Australia on sallimassa kahdeksan Isis-lapsen paluun, myös Tanska evakuoit yhden lapsen (24.6.2019) -13 kommenttia</p> <p>Suomalaisnainen viestissään Isis-leiriltä: Naisia ja lapsia viedään vankilaan (25.6.2019)</p>

			-14 kommenttia	<p>-92 kommenttia</p> <p>Supo: myös Isis-lapset voivat olla turvallisuusuhka Suomelle (25.6.2019) -79 kommenttia</p> <p>”Ihmettelen Suomen hitautta, kun siellä on vain muutama kymmenen ihmistä” – järjestöjen mukaan kansainvälinen oikeus pakottaa tuomaan sekä lapset että aikuiset Suomeen Isis-leiriltä (26.6.2019) -172 kommenttia</p> <p>Pääministeri Rinteen mukaan Suomi ei suunnittele Isis-perheiden evakuointia, myös presidentti Niinistö kommentoi suomalaisten tilannetta al-Holin-leirillä (27.6.2019) -98 kommenttia</p> <p>Australia kotiutti jopa radikalisoituneen teinin, Britannia ei auta ketään: Näin eri maat suhtautuvat Isis-naisiin ja -lapsiin (28.6.2019) -24 kommenttia</p> <p>Suomalaisten evakuointi Isis-leiriltä ei ole tällä hetkellä mahdollista, sanoo ulkoministeri</p>
--	--	--	----------------	---

				<p>Haavisto (28.6.2019) <i>-17 kommenttia</i></p> <p>Professori valitti Suomesta YK:lle, katsoo lasten jättämisen Isis-leirille rikkovan ihmisoikeussopimusta (30.6.2019) <i>-104 kommenttia</i></p>
--	--	--	--	--

Julkaisut aikavälillä heinäkuu – syyskuu

Heinäkuu 2019	Elokuu 2019	Syyskuu 2019
<p>Isis-perheiden omaiset valmiit maksamaan matkat pois Syyrian leiriltä (4.7.2019) <i>-202 kommenttia</i></p>	<p>Saksa otti vastaan Isis-järjestön riveissä kuolleiden orpolapsia ensimmäistä kertaa (20.8.2019) <i>-4 kommenttia</i></p>	<p>Washington Post: Joukko Isisiä kannattavia naisia hallitsee al-Holin leiriä väkivalalla ja pelolla (5.9.2019) <i>-59 kommenttia</i></p>
<p>Punainen Risti: Hakekaa kansalaisenne pois al-Holin leiriltä (4.7.2019) <i>-49 kommenttia</i></p>	<p>Isis-vaimo ja sen mies (31.8.2019) <i>-35 kommenttia</i></p>	<p>NRK: Norja on estänyt pysyvästi viidentoista ”Isis-taistelijan ja Isis-äidin” paluun maahan (13.9.2019) <i>-18 kommenttia</i></p>
<p>Pääministeri Rinne: Rikosepäilyt vaikeuttavat ”Isis-leirin” suomalaisten tilanteen ratkaisemista (5.7.2019) <i>-19 kommenttia</i></p>		
<p>Mielipide: Isis-naisia voi olla vaikea saada vastuuseen (6.7.2019) <i>-124 kommenttia</i></p>		
<p>Tutkimuslaitos: Euroopan maiden tulisi hakea Isis-taistelijat ja heidän perheensä, koska niin torjuttaisiin terrorismia parhaiten (7.7.2019)</p>		

<p><i>-22 kommenttia</i></p>		
<p>Oikeus: Saksan on tuotava kotimaahan lasten lisäksi myös Isis-taistelijan vaimo (11.7.2019) <i>-18 kommenttia</i></p>		
<p>Pääministeri Rinne tapasi al-Holin Isis-pakolaisleirillä olevien omaisia – läsnä myös kolme muuta ministeriä (12.7.2019) <i>-42 kommenttia</i></p> <p>Irak sanoo lähettäneensä pois maasta suomalaisia Isis-perheiden lapsia – Suomen viranomaiset ja poliitikot hämmentyneitä: ”Emme tunnista tätä asiaa” (16.7.2019) <i>-43 kommenttia</i></p> <p>Irakin ulkoministeriö tarkentaa: Irakista palautettiin suomalaisia lapsia vuonna 2017, Suomen ulkoministeriön mukaan tapaus ei liity Isisiin (17.7.2019) <i>-3 kommenttia</i></p>		